

Keelaiti Kεεwotiiti Σεβει λωzeizuve ma woo mɔungiti

Keelaiti kεεwotiiti ma zεvei γα ε ga Woo niine vagɔi zavasiεi ma lodai. Nu γila kpegi γα ε σεve felegɔi niiti keai, daaseigi γα ga Luke, ε γeni ga dɔγɔtɔlɔi ta Pɔle zιεpɔγɔi. Tosu wola γα nά-seveiti ba Minazege niinei zu, mazɔlɔ toγa ε Egilisii lɔzei velei zεvai.

Sie mɔinmɔin su, σεvei nii γeni lolisu ga «Zenvu Nadegai γεεwotiiti,» tɔzei nά zeizu mɔinve puulɔlugɔ (50) ma, ε da bɔε ε vile Zenvu Nadegai va. Luke γεai ma nά-Woo niine vagɔi zεvezu, ε belani nɔ naama vaiti ba, niiti Yesu ti γεeni eteai zu. Keε ε lɔzei niina Yesu λε zιεgi ma geeγɔlɔgi zu, Yesu γεvelei maavaliboge nά-kaladopoiti saama: Nu la mɔ kaa ga kpusei ma γaazuγεzεgiti. Uele γana Egilisii nά-yeεγεγalαι lɔzeizu la ga keelaiti kεεwotiiti ma zεvei: Yesu γα nά-kaladopoiti saama ga nά-Zenvui maavele, nii ε zεbei veezu nά-kaladopoiti zea. Fai niiti ti zεvai keelaiti kεεwotiiti zεvei zu, ta pelei laalaosu Egilisii nά-botii luγɔ feai zea ga ε ke yeεγεγalαι pe su, nii ε ga: Yesu nά-Woo niine vagɔi laazeeli vai nuβusei pe ma, eyesu zou bela ga.

Zenvu Nadegai ma minazεgegi wo fai keelaiti be

¹ Teyofile: Nά-seve mɔungι zu, gε naati pe sugulani, niiti Yesu ti γεeni, ta kalagi niiti, ε γeni ti wosu, mɔunpa, ² eyesu naama voloi zeeli, yeei

é λεeni la geeǵǵlǵgi zu, kpegai ma ga deveiti fe keelaiti zea ga Zenvu Nadegai maavele, niiti é yi-imazeǵeni ga tiye. ³ Ná-kpǵlǵi voluma, naati nǵ ǵa é bǵǵǵ λεeni ga tiye poo mǵinmǵin su ga toǵa vulua. Folo vuunaanigǵ (40) laawu, é ǵeni ǵulazu kelema ti ve, é da bǵe ti vǵ, é vile GALA ná-masadai va.

⁴ Yeeta, ti ǵeai ma daamii wosu vǵǵma, é niima levei woni ga tiye, é ǵe ti ma: «À mina maagǵooza Zeeluzalεme va, kele à Kèe ná-minazeǵegi maabǵun, nii kulaai dà, gè bo wo ma. ⁵ Mazǵlǵǵ Zan batizei woni ga ziei, kele wǵun, su la mǵ ǵooza, wa batize ga Zenvu Nadegai.»

Yesu λεe velel geeǵǵlǵgi zu

⁶ Teigiti ti ǵaalεeni ba, ti gaazaǵani, ti ǵe ma: «Mǵliǵii, naama ziegi zu ǵa è Izelayele masadai zeizu la volu baa?» ⁷ E ti woǵaavoteni, é ǵe ti ma: «Wo bεde la ba ga wo siegiti ta yeeǵeǵalaiti kwεε, niiti Kèe ti leveai ba, tǵ bǵǵǵi ná-zobogi zu. ⁸ Kele siegi zu Zenvu Nadegai yeizu la wo ma, wa zebei zǵlǵǵ, wo ǵe ga nǵ-zeeleiti Zeeluzalεme taazuve, Zudee yooi zu ná pε, Samali yooi zu balaa, eyesu zou bela ga.»

⁹ Yesu begai ma ga naama bǵeiti bo, ti ǵaazuyeni ba, é λe geeǵǵlǵgi zu vele, naa voluma tonabiingi dǵǵǵfuni ti va. ¹⁰ Tei ti-ǵaazuve ǵeni nǵ geezuve, siegi zu Yesu ǵeni liizu la, zunu felegǵ ǵulani kelema ti ve, ti maǵǵiliai ga seǵe ǵolegiti, ¹¹ ti ǵe keelaiti ma: «Galilee nuiti, lee vaa zu wo losu, wo da wεε geezuve? Yesu nii buzeǵeai wo zaama, é λe geeǵǵlǵgi zu, toǵa va volu mǵnǵ, eǵεvelei wo kaai la, é da λe geeǵǵlǵgi zu.»

¹² Ti gʻaleni ma Zeeluzalɛme, ti zεgε Wolive gʻizei ma, nii ɛ Zeeluzalɛme gɔba, ti yɔgɔzu gʻoozai ga kilo gʻila. ¹³ Siεgi zu ti gʻaleni la ma taazuve, ti lɛeni geezu velei wu, ve ti bena zeɪ nά. Tɛiti ti gʻeni nά ti laaseigiti kaa: Piyεε, Zan, Zake, Andelee, Filipe, Tomase, Baatelemi, Matiyo, Alefee nά-doun zunui Zake, Simɔn nii ɛ gʻeni ga Zou Maalobo Nui ta, naa veε Zake nά-doun zunui Zude va. ¹⁴ Ti pε ti bena gʻaale ba, ti bɔni gʻi gila ma, ti gʻaaɔa GALA falii ma, naa veε anzanui tanigaa va, ta Yesu dee Maali, ta degeiti.

Zudase maavalibogi gʻaizie vai

¹⁵ Naama voloiti su, Piyεε wuzεgʻeni kεεgʻeloun ungila puufelegɔiti (120) saama, ɛ gʻε ti ma: ¹⁶ «Kɛɛleaiti, keni GALA sevei zu wooi a la vile su, nii Zenvu Nadegai boni ɛ gʻula Davide la, ɛ bɔeni ma yeelugɔ, ɛ vile Zudase va, nii ɛ loni Yesu zo nuiti tugɔ. ¹⁷ E gʻeni ga ade ta, ɛ nɔnɔ zɔɔɔ ada-woti gʻilagi nii zu.» ¹⁸ (Kpegai ma ga zou gʻila geya ga telebotala walii, nii ti feai zea, ɛ looni gʻɔgi ma, kogi vali su, koozu zɔɔlaiti pε ti vaza. ¹⁹ Zeeluzalɛme nuiti pε ti faa gʻwεeni su, naa gʻa ɛ kea ti naama yooi laasei peai ga Akɛledama, ti-laawooi zu nii poluve ga «Nama ba yooi»). ²⁰ «Tama, seveve GALA sevei ma wuye zεvei zu ga:

⟨Seizuve naka ye,
ɛ vala nuβuseiti ma nά!⟩

Naa volu seveai mɔnɔ ga:
⟨Taɟili ge zeɪ potogi zu!⟩

²¹ Keni mu, nu gʻila ge veε ade va, zɔiti saama, niiti ti gʻεa ade va, naama ziegi pε su ade gʻeni lɔɔzu la, ade ɔa gʻula ada Maligʻii Yesu, ²² ɛ zo Zan nά-batizei wo

sięgi ma, ę zeeli tee voloi ma geeęđłogi zu, naama nui đe ga zeelei ta, ę vile buzeđe vai va, ę đula saai ya.»

²³ Ti nu felego łeni: Zozefe nii daa đeni ga Balasabase, daasei kili ge đeni ba ga Zusetuse, ta Matiyase. ²⁴ Naa voluma, ti GALA falini đani, ti đe ma: «Maliđii, đei ę nui pe ziimave đwee, nu felegoi niiti saama, naa ł ga giye, nii ę yiimazeđeai la, ²⁵ nii a ke ę Zudase losuve zede, keela wotii nii zu, ve Zudase na įakai yeđai, ę li ga liizu vele.» ²⁶ Ti kpakutoomai đeni, kpakui looni Matiyase ma, ę ve niina keela puugo maazu đilagi (11) zaiti ba.

2

Zenvu Nadegai vaa vai

¹ Pantekote voloi zeeliai ma, ti pe ti gaalea đeni de ba ada đila. ² Gaamago, zongo wolai zegeni geezuve, eđe fiile wola, ę pelei wu na pe daave, ve ti đeni zeini na. ³ Negiti, ti đulaai ga abu zogi, ti đulani ti ve kelema, ti gaagwe ma, ti zei ti đilagilagiti unma. ⁴ Naati pe ti laaveni ga Zenvu Nadegai, ti tazei ga ti da bze zii woo điligiti su, eđevelei Zenvu Nadegai đeni feezu la ti ya ga ti bo.

⁵ Naama ziegiti su, Zuifui tanigaa ti đeni nii wosu Zeeluzalame, ti đeni ga GALA gaazuluaba nuiti ti zedeai etei zu na pe. ⁶ Naama wooi ziaai ma, ti ma vebę wolai vaani, ti wola laavoni, tazei ti pe ge đeni ti woomenisu ti bđđ wooiti su. ⁷ Ti laavoni, ti da đe ma: «Nui niiti ti bzezu đani, kebe ti pe ta ga Galilee nu, kele? ⁸ E leve đale mu, ade pe ade ti woomenisu ade bđđ wooiti su? ⁹ Adei de ga, Paate nuiti, ta Mede, Elame, Meezopotami, Zudee,

Kapadōse, Pōn, Azi ḡovii, ¹⁰ Filizi, Panfili, Ezipete, naa υεε Silene lugi zu va Libi yooi zu, ta zōiti ti zeḡeai Wōlōme, ¹¹ Kelεte ta Aalaḡi: Zuifuiti be-o ḡaa wεεinti be-o, niiti ti υileḡai Zuifuiti ta-GALA pelei ma. Ade pε, ada ti woomenisu ade ḡōḡō wootti su, ti da GALA ná-kεεwoti wolaiti bo.» ¹² Ti pε ti laavōni, tanigaa ti ḡε unga wuulee, ti da ḡε ḡōḡō ma: «Niima vai υoluυε ḡa ga lee?» ¹³ Taḡiligaa ti ḡeni ḡεεzu ma: «Dōō nεεnεḡi ḡa é ti zogai!»

Piyεε GALA daawooi wo fai Pantekote voloi

¹⁴ Piyεε wuzεḡeni é lo, keela puugō maazu ḡilagi (11) zōiti saama, é woofulani, é ḡε ma: «À woilo ma-o! Zudee nuiti ta wōigi wo nii wosu Zeeluzalεme, wo niima vaiti gaḡa, niiti ti ḡεεzu. ¹⁵ Dō lei é va ḡε niima nuiti ba, eḡεvelei wo ḡisιεzu la, folo lieḡi kpaazuυε nō ḡa dε ade su. ¹⁶ Kelε nii GALA goo wo nui Zowεle boni, naa ḡa é ḡεεzu ḡani. E ḡeni ma:

¹⁷ ḡ GALA ge ḡε ma: Folo ḡaaḡelagiti su, nà nà-Zεnvui yeizu nubusei pε ma.

Wo-loun zunuiti ta wo-loun anzanuiti ta GALA gooti bo,

wa-wuzεḡe niinεgiti ta kulakεlεmaiti ka, wa-ḡεwola υōlōiti ta segiti bo.

¹⁸ Ungo, naama voloiti su, nà nà-Zεnvui yei nà-botiḡε zunuiti ta nà-botiḡε anzanuiti ma, ti da GALA gooi wo.

¹⁹ Nà maaḡεle vaiti kε geεḡōlōgi zu, ta poogiti zooi ma, namai ta abui ḡa ḡε ná, naa υεε abu luului ma lonabiingi va.

²⁰ Foloi ḡa υote ga kpidii,

alugi b̄oi eḡe namai,
aisa Ḡooḡo GALAGI ná-foloi va zeeli,
folo wolai, nii maayikiai.

²¹ Naazu z̄oi n̄ope a wooḡula Maliḡii ma, GALA ka
kizo.›

²² A woilo niima wootti ma, w̄oi wo ga Izelayele
nuiti, wa b̄oḡoi wo kwεeni ga GALA ge yeezeini
Yesu Nazalēte nui wu wo ḡaazu, maz̄l̄oo GALA
ge ḡeni laav̄oo vaiti, maabele vaiti ta laav̄oo voogiti
kεεzu ga t̄oun maavele wo zaama. ²³ Zunui naa
ḡwεeni wo ma, é zoloo GALA ná-devei ta ná-
seikpasui ma, nii é kεeni ma yeeluḡo kaite, wo
paave siegi zu wo zega la t̄o koloḡolo nuiti zea,
ti kpad̄o saa wului ma. ²⁴ GALA ge buzeḡeve
volu, é kula saai ma zoolēiti su, maz̄l̄oo naa la
ḡeni zolooga ga saai va make ba ná-zobogi wu.

²⁵ Davide niima wooi woni, é vile Yesu va, é ḡe ma:
‹Ḡaazu loge Ḡooḡo GALAGI va yeen̄ope, maz̄l̄oo
toḡa k̄obave,

nii a ke gè mina niikpi eyesu pe.

²⁶ Naa ḡa é ba, z̄ii ḡaan̄ea, ḡoiti daavege ga
koozun̄ei,

kp̄usei b̄oḡoi ḡa looḡosu, makεgai kitogi zu.

²⁷ Maz̄l̄oo è la ḡelea b̄a, gè va ye ḡv̄ealaazu,
è la vaa bu n̄ei gè ga da-wotii ḡe nui, gè ga wooḡeḡila
nu, gè va luula kabayeḡei zu.

²⁸ E z̄envu velel̄i lea ga ze,
da n̄oun daave ga koozun̄ei è ḡee vai zu k̄oba.›

²⁹ K̄el̄ointi, zobogi veeve b̄è ga gè ḡe wo ma: Ade-
mem̄ewola Davide zaave, maaḡulu, ná-kabai balaa
ka ade zaama zaaḡaza. ³⁰ Kεe é ḡeni ga GALA goo
wo nui, ta é ḡeni kwεeni ga GALA ge minazeḡeni be,
é ḡona ga mavofodai ta ḡa zeí ná-masa kp̄okp̄ogi

ga. ³¹ Kilista wuzegε vai, ε gfula saai ya, naa ga Davide kaani ma yeelugɔ, naama wooi ga ε boni ga: «GALA ge la gεlea bà, gè va ye gɔvealaazu, ε la vaa bu, kpùsei va luula kabayegεi zu.» ³² GALA ge Yesu nii wuzegεve, ε kula saai ya, gi pe gá ga naama zeeleiti. ³³ Buzegεve, ε zei GALA zeezazuve, ε Zenvu Nadegai zɔlɔ kεεgε ya, nii ma minazegεgi woni, naa ga ε feai, egεvelei wo menisu da, ta wo kaazu la. ³⁴ Mazɔlɔ Davide la lεni geeɔɔlɔgi zu, kele tɔ bɔɔɔi bogε ga:

«Maliɔii GALA ge gεni Maliɔii ma: Zei zεezazuve, ³⁵ eyesu gè è zili nuiti ke ga da-gɔɔlɔma anii.»

³⁶ Izelayele vεleyegεi pe maaneve ti kwεε, ti la da, ga Yesu nii wo kpadɔni saa wului ma, naa ga GALA ge keai ga Maliɔii ta Kilista.»

Kidaaleve nu mɔungiti

³⁷ Ti naama woiti menigai ma, ε ti yiizoni ga gola, ti gεni Piyεε ta keelai zɔiti ma: «Gi-gεelointi, gá ke gale mu?» ³⁸ Piyεε ti woogaaɔoteni, ε gε ti ma: «À wo zie velei maavalibo, wo gɔlagilagi pe ge batize Yesu Kilista laaseigi zu, nii a ke wo zuvaaye ga wa-gɔtoiti, wa Zenvu Nadegai zɔlɔ ga faanεε. ³⁹ Mazɔlɔ minazegεgi ga ga wɔnɔ, wa wo-lointi, ta naati tɔnɔ niiti ti maagɔozaai, naati pe de-Maliɔii da-GALAGI vaazu ti lolisu.» ⁴⁰ Piyεε gεni zeele wooi wosu ti ma wooi taɔɔligaa zu, ε da ti iɔɔɔ, ε da gε ti ma: «À bɔɔɔ gfula tukpɔi laawu, nii ε vaazu zeelizu yamani ɔi nii zu nubuseiti ma.»

⁴¹ Zɔiti ti yeezeini gooi wu, naati ti batizeni, naama voloi nu waasavagɔ (3 000) gεgala ga ε veeni kidaaleve nuiti ba. ⁴² Ti gεni woilosu yeenɔpe kalagi ma, nii keelaiti ti gεni feezu, ti gε kpɔfaamai

zu, ti da daamii wo, ta ti da GALA falii wo ɔɔɔma. ⁴³ Dualuagi ɣeni ɛɛɛ pɛ su, mazɔɔɔ GALA ge ɣeni maabele vaiti ta laavɔɔ ɔɔogiti kɛɛzu ga gola ga keelaiti maavele. ⁴⁴ Kidaaleve nuiti pɛ ti ɣilini va, ti-ɣɔligiti ti ɣɛ su ɣila kpe. ⁴⁵ Ti ɣeni ta-yooiti ta ti-ɣɔligiti pɔdizu, ti va ga ma walii, ti gaagwe ɛɛɛ ba, ɛ zoloo ma nu bɛɛɛma vai ma. ⁴⁶ Ti pɛ ti ɣeni ɣaalɛɛzu ba folo-o-folo GALA sei vɛɛi wu, ti ɣeni bului ɣaleɣalezu ta-vɛɛiti bu, ti daamii wo koozunɛi zu, ta zii ɔagɔlai zu. ⁴⁷ Ti ɣeni GALA maamusezu, naa ɔoluma ta-vai ɣeni nuɔusei pɛ ziilaazu. Folo-o-folo Maligii ɣeni ta ɔɔsu kidaaleve nuiti ma ɔɔgi va ga niiti ɛ ɣeni ti ɣizosu.

3

Mɛɣɛɛ nui ɣɛɛɛ fai

¹ Yeeta, Piyɛɛ ta Zan ti ɣeni ɛɛɛzu GALA sei vɛɛi wu, GALA falii ma ziegi zu kpɔkɔ volo lɛɛi zavasiɛi ma. ² E zooloni nɔ ga ti vaai ga mɛɣɛɛ nui ta, nii ɛ zɔɔɔni ga mɛɣɛɛgi. Folo ɣilagila ti ɣeni vaazu la, ti da GALA sei vɛɛi ma vɛɛɛlavɛ naa laaseigi ga: «Pɛɛɛɛɛ Uagɔi,» nii a kɛ ɛ da faaɔɔɔɔɔ maavali naama nuiti ma, ti ɛɛɛzu GALA sei vɛɛi wu. ³ E Piyɛɛ ta Zan ɣaai ma, ti da ɛ nɔ, ɛ faaɔɔɔɔɔ maavalini ti ma. ⁴ Piyɛɛ ta Zan ti ɣaazuloni ba, Piyɛɛ ɣɛ ma: «Wɛɛɛ ɛɛ gi va!» ⁵ E ɣaazuloni ti va, ɛ da ɣisɛ ga naati ta ani veezu zea. ⁶ Kɛɛ Piyɛɛ ɣeni ma: «Wali la zɛa, ɔa zanu, kɛɛ nii ɛ zɛa, nɔ naa veezu ɛ ya, naa ɣa ɛ ga: Nazalɛte nui Yesu Kilista laaseigi zu, wuzɛɣɛ, ɛ zɛɛ!» ⁷ E soni zeezai va, ɛ buzeɣɛ. Gaamago nɔ, kɔɣɔiti ta tɛɛ ɣainti ti zuloni kpe, ⁸ ɛ vili kpulu, ɛ wuzɛɣɛ, ɛ da zɛɛ. E vilɛni ti ɔolu, ti ɛ GALA sei

velei wu, é da zιε, é da vili, ta é da GALA maamuse.
 9 Bebei pe ge kaani, é da zιε, é da GALA maamuse.
 10 Nuʼbuseiti ti ɣeni ɣwεεsu ɣaazu ba, ga tɔ ɣa é ɣeni zeizu GALA sei velei laave naa laaseigi ga: «Pεlela Uagɔi,» é da falii wo. Fai nii é ɣεeni zunui naa ve, é ɣeni ga laavɔɔ va, ta kulafilibai nuiti be.

Kpɔei Piyεle sugʼulani GALA sei velei wu

11 Tɔ ɔɔɣɔi mu ge la mɔ ɣeni zeɣezu Piyεle ta Zan volu. Bebei ɔizeni, ti va, ti ɣaale ba ti ma seizei bosuve, ná laa ga «Salɔmɔn ná-seizei bo kotai.»

12 Piyεle miná ɣaai ma, é ɣeni nuʼbuseiti ma: «Ize-layεle nuiti, lee vaa zu niima vai wo laavɔɔzu? Lee vaa zu wo ɣaazulosu gi va, eɣe gá ɣa gá zunui nii wuzεɣe, é da zιε, ga gá-zεbei ɔaa gi ɣili velei GALA ba? 13 Ade-mεmεwolani Aɔbalaame, Izaake, ta Zakɔbe ta-GALAGI ɣa é lebiyai veeni ná-botigε nui Yesu ve. Pilate ɣeni pɔ ga é pile, kele wɔun, wo dɔɔni yeelɔɔzu, wo ɣεle ba. 14 Wɔun, wo ɣeleni Telebo Nui va, nii ɣadegai, wo ɣe ti yeebe nu vaa nui va wo ve. 15 Zɔi é zenvui unda, wo naa vaani, kele GALA ge buzeɣeni, é kula saai ya, gá ga naama zeeleiti. 16 Tei ɣaun, gi ɣidaaleveai Yesu ma, naa ɣa é kea, daaseigi naa ná-zεbei zobogi vea la zunui nii ya, nii wo kaazu, ta wo kwεε. Kidaalevei Yesu ma, naa ɣa é zunui nii ɣεdeɣa kpezekele, eɣevelei wo pe wo kaazu la.

17 Naa pe poluma, kεelointi, faaɣwetalai ɣa wo naa ɣeai la, wa wa-ɣundigʼiiti. 18 Kele kaite, GALA ge boni é ɣula GALA goo wo nuiti pe da ma yee luɣɔ, ga ná-nui nii é ga Kilista naa ɣa ɔɔɔ, naa ɣa é daazeeliai ɣani. 19 A wo zιε velei maavalibo mu, wo lati volu GALA ma, nii a ke wa-ɣotoiti ɔale tεte.

²⁰ Naazu dooḡo yeedeḡalaiti ta ʋa, ti zeḡe Maligii ʋo be, naa voluma é naa lebe wo ma, nii é deveni ma yeeluḡo wo ʋe, nii é ga Yesu Kilista. ²¹ Naa laa yḡḡo zu, toḡa de yesu geeḡoḡi zu, eyesu eteai pe ge ḡe ga ma niine, eḡevelei GALA ge boni la kaite wḡwḡ, é ḡula GALA goo wo nu ḡadegaiti da.

²² Tḡzei Moize ḡeni ma: «Maligii, wa-GALAGI ḡa GALA goo wo nui ta wuzedeḡu wo ʋe ga nḡun kevele, wo-ḡeeleaiti saama. A woilo goo ma fai pe su! ²³ Kele ni nui ta a ḡelena, ga é mina woilo GALA goo wo nui naa woo ma, naama nui ḡula ná-nuḡuseiti saama ga saai.» ²⁴ GALA goo wo nui niiti kpein ti ḡeai, é lḡzei Samiyele ma, é zeeli naati pe ma, ti ʋaai tḡun poluma, ti pe ti niima voloiti ma vaa woni. ²⁵ Wa ḡa, wo ga GALA goo wo nuiti ta-ʋoganii zeḡe nuiti, wo ḡe ga minazedeḡi ma ḡulanumai zḡḡo nuiti, nii GALA ge keeni ademewolani be, sieḡi zu é ḡeni la Abalaame ma: «Peleyeḡeiti kpein ti eteai zu, ta tuyai zḡḡo emavofodai maavele ma.» ²⁶ Wa ḡa mḡunpa GALA ge ná-botigē nui wuzedeḡai ma, é tevegai wo ma, nii a ke é tuya loo wo ʋe, ga é wo ḡilagilagi pe seḡe ná-telebotala velei ma.»

4

Piyele ta Zan ti lo fai tukpḡaaleve nu wolaiti kakalave

¹ Sieḡi zu Piyele ta Zan ti ḡeni de ḡe zu la nuḡuseiti pḡ, zalaḡa ḡula nuiti ti ʋaani, ta GALA sei velei maabeḡe ḡundigii, naa ʋee Saduseyeinti ba. ² Ti wola yiiḡaawanaa ḡeni de, tḡzei ti naati kaani, ti da nuḡuseiti kala ga tei Yesu wuzedeḡai, é ḡula saai ya, ḡḡveiti balaa ta wuzedeḡe, ti ḡula saai ya. ³ Ti yeeḡeni

ti ma, ti ti vili kasoi g̃a eyesu poluma zobui, t̃ozej k̃p̃ok̃oi g̃eni de niina. ⁴ Ane naa ve, nu m̃oinm̃oin ge g̃idaaleveni naati saama, niiti ti woiloni ti-wooi ma, kidaaleve nui lieg̃oi a laazeeli nu waad̃oolug̃o (5 000) zu.

⁵ Poluma zobui, ta-g̃undig̃iiti, ta totug̃oiti, ta t̃o kalam̃ointi, ti g̃aal̃eni ba Zeeluzal̃eme. ⁶ Zalaḡa g̃ula g̃undig̃i wolai Ane b̃og̃oi g̃eni ti zaama, ta Kayife, ta Zan, ta Al̃egezandele, naa ṽee zalaḡa g̃ula g̃undig̃i wolai ná-p̃el̃eyef̃ei wu nuiti p̃e ba. ⁷ Ti vaani ga Piỹel̃e ta Zan, ti naati to g̃akala, ti ti g̃aazaḡa, ti g̃e ti ma: «Be ná-z̃eb̃e ba b̃e laasei ka wo niima vai g̃eai la?» ⁸ Naazu t̃ei Piỹel̃e laaveni ga Zenvu Nadegai, é g̃eni ti ma: «À woilo nii ma, woi wo ga nub̃useiti ta-g̃undig̃iiti, ta totug̃oiti. ⁹ T̃ei wo gi g̃aazaḡasu za faa vag̃oi ma, nii keai seeb̃e nu g̃ila b̃e, wo g̃e gi d̃ee, ṽelei baloai la, ¹⁰ wo p̃e à kw̃ee, Izelayele nuiti p̃e ti kw̃ee balaa, ga Nazal̃ete nui Yesu Kilista, nii wo kpad̃oni saa wului ma, GALA ge buzeḡe, é kula saai ya, naama ṽele g̃a zunui nii g̃ed̃egai da, é loni wo g̃akala. ¹¹ T̃o g̃a é ga:

«K̃otui nii p̃el̃e lo nuiti wo g̃el̃eai ba,

tama t̃o g̃a keai ga k̃otu biingi.»

¹² Yesu g̃ila ño g̃a kizogi g̃a zoo z̃ol̃os̃u sabui zu, maz̃ol̃o GALA ge la nu g̃ili ñop̃e daasei feeni eteai zu nuiti saama, nii da zoo g̃izosu ga t̃oun maavele.»

¹³ Ti laaṽoni gola siegi zu ti Piỹel̃e ta Zan g̃aani la, ti da b̃oe ga ladalai, maz̃ol̃o ti g̃eni kw̃eeni balaa ga naati ta ga kalatala nuiti. Ti kw̃eeni ga naati ta ga Yesu zieḡog̃o ṽol̃m̃aiti. ¹⁴ Kele t̃ei ti g̃eni zunui g̃ed̃egai g̃aazuloni ti g̃oba, ti la g̃eni zooni ti va faa ñop̃e bo ga goog̃aavote. ¹⁵ Ti g̃eni ti ma naazu, ti

ɣula tukpɔɣaaleve velei wu, ti tɔɔzei ga ti da bɔɣɔ ɣaazaɣa kpɔgi zu, ¹⁶ ti da ɣe ma: «Leeni ɣa ada ke ga zunui niiti? Tɔɔzei Zeeluzaleme nuiti pe ti kwɛeni ga ti laavɔɔ vaa wolai nii ɣulave keɛma, nii ade la zooga ade va maɣaali. ¹⁷ Keɛ keɛni ade pele leve tuɣɔ ga su mina baɣɔ nubuseiti saama, ade tɔ sei ti ma, ade ti maalua ga ti mina mɔ bɔe daaseigi naa zu nu nɔpe gaazu.»

¹⁸ Ti naati tolini volu, ti tɔgi zeɪ ti ma, ti ɣe ma: «Yesu pe wo mina mɔ bɔe, ba wo va kala bo, Yesu laaseigi zu.» ¹⁹ Keɛ Piyɛɛ ta Zan ti ɣeni ti ma: «Begele ɣa soloogai GALA gaazu, gi ɣolo wo ve, ba gi ɣolo GALA be? Wa bɔɣɔi à naama lukpɔɣaalevena! ²⁰ Keɛ ɣoun, gi la zooga gi va laaɣulu naa ma, nii gi kaai ta gi menigai.» ²¹ Ti naati maaluanɪ volu, ti be ti va. Ti la ɣeni naati nimiza vele nɔpe kaani, mazɔɔ nubuseiti pe ti ɣeni GALA deɓizu, tɔzei laavɔɔ vai naa va, nii é ɣeɛni. ²² Mazɔɔ zunui nii é ɣedeni ga laavɔɔ ɔoogi, sɔɔɔ konagi a la leve puunaanigɔ (40) va.

Kidaaleve nuiti ta-GALA falii

²³ Ti ti vilegai ma, Piyɛɛ ta Zan ti liini ti-wɔɔlaiti pɔ be, ti naama vaiti pe suɣula ti ma, niiti zalaɣa ɣula ɣundigɣiiti ta totuɣɔiti ti boni ti ma. ²⁴ Siegi zu ti naama vaiti menini da, ti pe ti zolooni faa ɣila ma, ti woɣula GALA ma, ti ɣe ma: «Màliɣii, da ɣa è geegɔɔgi ta zoi beɛa, naa veɛ kpolodei va, ta ti zu aniiti pe, ²⁵ da nɔ ɣa è niima wooi vuuni ga da-Yenvu Nadagai maavele, da-wotiɣe nui gi-mɛmɛwola Davide laave, é ɣe ma:
 <Leeni vaa zu zii ɣiligiti ti ɣeɛni unga wuulee?
 Leeni vaa zu ziiti pe ti kisie pakaiti boni?

26 Zou masagiti ti kooi ʼbeteni,
kundiʼgiiti ti yaavai ʼbetε Maliʼgii laalɔʼgɔma,
ta nά-zunui nii ɛ gulo ʼnadegai ziaai ma.»

27 Gaamazu, Elɔde ta Pɔnse Pilate, naa ʁεε Izelaye
nuʁuseiti ta zii ʼgɔligiti ba, ti pε ti ʼgaaleeni ba taai
nii zu, ʼda-wotiʼgε nu ʼnadegai Yesu laalɔʼgɔma, nii ɛ
gulo ʼnadegai ziaai ma, 28 ti naama vai laazeeliʁe
nɔ, nii ɛ deveni ma yeeluʼgɔ, ʼda-zobogi ta ɛ-yiimai
zu. 29 Niima ziegi zu, Maliʼgii, woilo ta-maalua
ʁɔeiti ma, ti bosu, va bu gei gi ga ʼda-wotiʼgε nuiti
gi ɛ-laawooi laazeeli ga ladalai. 30 Da-zobogi ʼgɔla
kelema, naa ʼga a ke keʁεgi ʼda wo, laavɔɔ ʁoogiti
ta maabεle vaiiti ti ʼda ʼgε ʼda-wotiʼgε nu ʼnadegai Yesu
laaseigi zu.»

31 Ti ʁegai ma ga GALA fali, ʁε ti ʼgɛni nά gaalebai
zu, minά ʁalini, ti pε ti laaveni ga Zenʁu ʼNadegai, ti
tɔzei ga GALA daawooi laazeelia ga ladalai.

Kidaaleve nuiti ta-ʼgɔlibai

32 Zɔiti kpein ti ʼgɛni ga kidaaleve nuiti, ti ʼgɔlini
ʁɔʼgɔ va ʼgi gila ta zenʁu ʼgɔla su. Nu nɔpε ge la ʼgɛni
zeaqɔli seʁezu ga tɔ ʼgɔla nɔnɔ, kele ti pε ti ʁɔni ti-
ʼgɔligiti ma. 33 Keelaiti ti ʼgɛni zeele wooi wosu ga
zebe wolai ga Maliʼgii Yesu wuzεgeʁe, ɛ ʼgɔla saai
ya. GALA nά-zaalai ʼgɛni botii ʼgεezu ti pε ba ga
zebe wolai. 34 Ti zaama, nu nɔpε ge la ʼgɛni ʁalani
ani nɔpε ma, tɔzei zɔiti kpein zooiti ʁa pεleiti ti
ʼgɛni ti ya, ti ʼgɛni pɔdizu, ti va ga ma zɔngɔi, 35 ti
fe keelaiti zea, ti gaagʁe εεε pε ba, eʁeʁelei ma nu
maavai la. 36 Leevi mavofodai ta ʼgɛni nά, daaseigi
ga Zozεfe, ɛ ʼgɛni ga Sipele nu. Keelaiti ti daasei
pεeni ga Balanabase, (nii poluʁe ga «nu iʁɔɔɔ nui»).

37 Zooni ta ʒeni zea, é pɔdini, é va ga ma zɔngɔi, é fe keelaiti zea.

5

Ananiase ta Safila ta-vai

¹ Kele zunui ta ʒeni ná, daaseigi ga Ananiase, anzai laa ga Safila, ti ti-ʒɔligi ta vɔdini. ² Naa voluma, ta anzai ti zolooni ma ga ti ma zɔngɔi ʒilazuve make ya, é va ga mɔtai, é fe keelaiti zea.

³ Kele Piyele ʒeni ma: «Ananiase, lee vaa zu Setana è-yiimave laavegai? E zou zɔngɔi ʒilazuve make, è zeei wo Zenvu Nadagai ma. ⁴ E va ʒe è zooni vɔdi, da lei dɔnɔ va ʒea de? Pɔdia voluma balaa, ma zɔngɔi la ʒea è yeema baa? E levege ʒale mu, è nii ʒeʒala vai beɛe yiimave? Nuiti tei è va zeei wo ti ma, GALA ka è zeei wogai ma.» ⁵ Ananiase naama bɔeiti menigai ma, é looni, é za. Zɔiti kpein ti naama wooi menini, ti pe ti luani. ⁶ Zunu loungoiti ti wuzegeni, ti maavelevele, ti lii la, ti maagulu.

⁷ Lele savagɔ ʒeʒala levegai ma, anzai vaani, kele é la ʒeni kwɛeni, nii keai. ⁸ Piyele gaazaʒani, é ʒe ma: «Gaamai wo mà, anʒe nei nuuma walii lieɔi ʒa, wo zooni vɔdiai la?» E naa woodaavoteni, é ʒe ma: «Ungo, naa ʒa pɔdiai la.» ⁹ Piyele ʒeni ma naazu: «Lee vaa zu wo zoloogai ma, ga wo Maligii ná-Zenvui zuʒɔʒɔ? Wele, zɔiti ti liai ti è-zinigi maagulu, ta pelelave, ta liizu ga de da balaa.» ¹⁰ Gaamanɔ, é looni Piyele ʒɔʒɔwu, é za. Zunu loungoiti ti leeni, ti ka ga é zaa, ti liini la, ti maagulu sinigi ʒobave. ¹¹ Naama vai dualuagi looni Egilisii pe su, ta zɔiti ti naama wooi menini.

Laavɔɔ vai niiti keelaiti ti ʒeni keezu

12 Keelaiti ti ʒeni laavɔɔ ʋoogiti ta maabele vai ma mɔinmɔin keezu nubuseiti saama. Kidaaleve nuiti pe ti bena ʒaale ba GALA sei velei ma zeizei bosuve, ve na laa ga «Salomɔn na-seizei bo kotai.»
 13 Nu ʒili nɔpe ge la ʒeni veezu ti va, kele ta-vai wola neeni nubusei ve. 14 Ti maa ʒeni liizu ga mɔinda ga kidaaleve nu niineiti, zinaa vee anzaa va, niiti ti ʒeni boʒo veezu Maligii ya. 15 Nuiti ti ʒeni liizu vɔlo ga seebe nuiti koi yɔʒɔzu veleiti su, ti da ti la beteiti ta daama ani goiti ma, naa ʒa a ke Piyele a ʒena levega, ma niinigi vee balaa tanigaa ma. 16 Nubuse mɔinmɔin ge ʒeni zegezu balaa Zeeluzalame ʒoba laa goiti su, ti da va ga seebe nuiti, ta niiti kɔzɔba yenvuiti ti ʒeni ti zu, tama ti pe ti ʒeni valo zu.

Keelaiti so fai volu, ta ti unɔɔ fai

17 Naazu, zalaʒa ʒula ʒundiʒi wolai wuzegeni ga tolo ʋoovamai, ta koba nuiti pe, niiti ti ga Saduseyeinti ta-boʒi. 18 Ti keelaiti soni, ti naati pili kaso zigii golai zu. 19 Kele kpidii, Maligii na-geezuʒeelai gila ge vaani, e kaso zigigi ma bogiti daalao, e ti ʒula, e ʒe ti ma: 20 «À li, wo lo GALA sei velei wu, wo zenvu niinei ma boei pe daazeeli nubusei ma.» 21 Keelaiti ti ʒoloni naama wooi ve, sobuzobui nɔ ʒeni de, ti li GALA sei velei wu, ti tɔzei ga kalagi woga.

Zalaʒa ʒula ʒundiʒi wolai ta ba nuiti ti vaani, ti tukpɔʒaaleve nu wolaiti gaale ba ta Izelayele ʒewolaiti. Ti devei veeni ga ti keelaiti kula kasoi ʒa, ti va ga tiye. 22 Kele salavusuiti ti liini kaso zigigi zu, ti la ti ʒaani. Ti ʒaleni ma, ti va, ti voluvaawo kundigiiiti ma, 23 ti ʒe ma: «Gi kaso zigigi ʒaave piligai su kpe, kaso vele make nuiti ti loni ti-losuʋeti

pelelaveti, kele siegi zu gi peleiti daalaogai da, gi la nu nape kaani bu.» ²⁴ Siegi zu GALA sei velel maabeε gundigii ta zalaqa gula gundigiiti ti naa menini da, ti gidaavilini ga keelaiti ta-vai, ti da bogbo gaazaqa ga velel fai nii gaa vaazu belazu la. ²⁵ Nui ta vaani, e ge ti ma: «A woilo deε! Zunui niiti wo ti vilini kasoi qa, tiya ganu, ti loni GALA sei velel wu, ti da nubuseiti kala.»

²⁶ GALA sei velel maabeε gundigii ta polu nuiti ti liini naazu, ti va volu ga keelaiti, kele ti la geni keeni ga maaba vaa, tozei ti geni luazu ga nubusei mina ye ti zozu ga kotuiti, ti va za. ²⁷ Ti vaai ma ga tiye, ti naati toni tukpogaaeve nu wolaiti kakala. Zalaqa gula gundigi wolai ti gaazaqani, ²⁸ e ge ti ma: «Gi to toge wo ma kpaan ga wo mina mo kala bo zunui tona daaseigi zu, kele wele, wo Zeeluzalame laavega kpekpe ga kalagi wo bosu. Wa po ga wo zunui naa ma jama la gi unma mu baa?»

²⁹ Kele Piyele ta keelai zaiti ti googaavoteni, ti ge ma: «Kenii nu golo GALA be, e leve nuiti ba. ³⁰ Ademewolani ta-GALAGI qa e Yesu wuzegai, e kula saai ya, nii wo kpadoni saa wului ma, wo paa. ³¹ To ma ka GALA ge buzegai, e sei yeezazube, e ke ga Totugoi ta Kizo Nui, nii a ke Izelayele nuiti ti ti zie velel maavalibo, ta-gotoiti suvaaye. ³² Ga ga naama vaiti ma zeeleiti, naa veε Zenvu Nadagai balaa ba, nii GALA ge feai naati zea, niiti ti golozu be.»

³³ Naama woiti meni fai wanani ti ma ga gola, ti geni ga ti keelaiti pa. ³⁴ Kele Falizien gila ge buzegeni kundigiiti saama, daaseigi geni ga Gamaliyele, e geni po ga to kalamoin, nii nubuseiti ti geni wola unfesu ma, e devei veeni ga ti kee-

laiti kula de eteave. ³⁵ Naa voluma, é gfeni ti ma: «Izelayele nuiti, à dama ga naama vai, nii wo gfezu wo ke ga zunui niiti. ³⁶ Su la de goozani, Tudase wuzefeni, é da bɔɔɔ gfe ga nu biin, nu unnaanigo (400) ggefala vileni polu. Kele ti paani, naa voluma zɔiti kpein ti vileni polu, naati ti vazani, gila kpalaa ge la yeni ná. ³⁷ Toun poluma, Galilee nui Zudase wuzefeni daasei seve ziegi zu, é nu mɔinmɔin mɛenni, ti vile polu. Kele tɔ balaa, ti paani, polu nuiti pe ti vaza. ³⁸ Nii niina gè bosu wo ma, naa ga ga, à mina yeevili niima nuiti ta-vai zu, à ti ye ná, ti li. Ni nubuseiti ka ti niima vaa zeikpasui, baa ma gfeewotiiti keezu, su ga gologolo. ³⁹ Kele ni GALA ka é keezu, wo la zooga wo va ti gologolo. A dama, wo mina va kɔɔi gɔɔzu GALA daalɔɔma.»

Kundiɔiti ti vaani gooi wu. ⁴⁰ Ti keelaiti tolini volu, ti naati doɔa ga kpakɔi, ti tɔ sei ti ma kpaan ga ti mina mɔ bɔe Yesu laaseigi zu, naa voluma ti beni ti va, ti li. ⁴¹ Naati ti zefeni tukpɔgaaleve nu wolaiti kakala ga koozunɛi, soloo fai zu ti ma ga ti neɛɛfulasui zɔɔɔ Yesu laaseigi ma vaa zu. ⁴² Tama folo-o-folo GALA sei velei wu ta koizuveti, ti la gfeni bɔɔzu ga kalagi woga, ta Woo Niine Uagɔi laazeeliai ga Yesu ga é ga Kilista.

6

Zeelobai wo fai ga totuɔ nu lɔfela

¹ Naama ziegi zu, tɛi kaladopoiti ti gfeni mɔinzu gola, ti zaama Zuifui niiti ti Geleke wooi wosu, naati ti gfeni unsuyelii losu ga Ebulu nuiti, mazɔɔɔ folo gɔlagila kɔnɔgi gaagwe ziegi zu, ti la gfeni ta-voanzaiti daazɔbosu ga pagɔ. ² Keela puugo maazu

felegoti (12) ti kaladopoiti pe gaaleeni ba, ti ge ti ma: «É la zolooni ga gi GALA daawooi laazeeli vai ye ná, góno gaagwee vai zu. ³ Naa ga é ba, kèeleaiti, à yeelo nu lofela va wo zaama, niiti lofo vago ti va, ti laavegai ga Zenvu Nadegai ta gimalai, gi naama wotii ve ti ya. ⁴ Goun, gá gaabaazu GALA falii ta GALA daawooi ma wotii ma.» ⁵ Naama wooi laani bebei yii ga ga pagó. Ti yeeloní Etiyeni va, zunui nii daaveni ga kidaalevei ta Zenvu Nadegai, naa voluma Filipe ta Pólókól, Nikenól ta Timón, Paalemeenase ta Antiyóse nui Nikóla, nii é lóni moungi Zuifuiti ta-GALA pelei ma. ⁶ Ti ti leeni ga keelaiti, naati kpegai ma ga GALA falii ge, ti yeelaani ti ma.

⁷ GALA daawooi zu geni wólózu, kaladopoiti ti dá moin Zeeluzaléme, zalağa gula nui ma moinmoin ge geni gídaalevezu balaa.

Yesu Kilista ná-zeelei Etiyeni zóó vai

⁸ Etiyeni nii GALA ná-zaalai ta ná-zebéi geni ba ga gola, é geni maaβele vaiti ta laavóo voogiti keezu nuβuseiti saama. ⁹ Kéle nui tanigaa ti wuzegeni daalófoma, tanigaa ti zegeni GALA debi veleri wu, nii daaseigi ga «Duó niiti ti unmóogai,» naa tanigaa ti geni ga Siléne Zuifuiti ta Algezandili veaiti, naa veé Silisi ta Azi Zuifuiti ba. Ti Etiyeni maagaalini, ¹⁰ kéle ti la geni ziesu bu, tózei é geni bóezu ga figi, nii Zenvu Nadegai geni feezu zea. ¹¹ Ti veleni nuiti su, ti dá ge ma: «Gi goomenige, é dá woo jói wo Moize ta GALA daalófoma.» ¹² Uele gána ti vuutugi leveni la nuβuseiti saama, ta totufoiti, naa veé tó kalamóinti ba, naa voluma ti liini, ti so ga maaβaai, ti vaa la tukpógaaleve nu wolaiti pó.

¹³ Ti zεε zeeleiti kulani, ti da gε ma: «Zunui nii ga woo n̄ai wosu n̄o ḡo ada n̄adegai ta t̄ogi laal̄oḡma. ¹⁴ Maz̄oḡo gi goomenige, é da gε ma, Nazalete nui Yesu ga adε ve ḡoloḡolosu, ta é faa vol̄omaiti maavalibo, niiti Moize ti leai ga adeye.» ¹⁵ Z̄oiti kpein ti ḡeni zeini tukp̄oḡaalevezuve, ti ḡaazuloga ḡeni de Etiyeni va, ti p̄eteni ga gaazuve ḡεεve eḡe geezuḡelai.

7

Etiyeni ná-kp̄ezuḡulai

¹ Zalaḡa ḡula ḡundiḡi wolai ḡeni ma: «Gaama ḡa nuu nei ti bosu?» ² Etiyeni gooḡaavoteni, é ḡe ma: «À woilo mà, w̄ai wo ga k̄èeni ta k̄èeleaiti! Lebiya ḠALAGI ḡulani kelema ade-mem̄ewola Abalaame ve, siegi zu é ḡeni la Meez̄oḡotami, aisa é va li, é zei Ḡalan. ³ E ḡeni ma: «Zegε da-yooi zu, da-woladai zu, li zooi naa zu, ve ḡè ná lezu ga de.» ⁴ Názu ḡa é ḡula la Kaledée yooi va, é li é zei Ḡalan. Miná ḡa é yeni ná, keεḡe zaai ma, GALA ge budε la zooi nii zu, ve wo zeini ná za. ⁵ E la ḡeni ada n̄oḡe feeni zea naama yooi zu, anεε k̄oḡo lo daa ḡila keḡala you, keε é minazeḡeni be ga toḡa zooi naa veezu be, ta mavofodaiti be t̄oun poluma, naazu doun n̄oḡe ge la ḡeni de zea. ⁶ A woilo dεε naa ma, nii GALA ge boni ma: «Suḡwεε ga è-mavofodaiti ta ḡe ga seik̄oḡma nuiti zooi taḡili su, ta ḡe ná ga duaiti, ti ti zopele n̄ou kona unnaaniḡo (400) laawu. ⁷ Keε ná zii naa lukp̄oḡaaleve, nii ta duḡlai ḡe zeezu, naa voluma, ta ḡula, ti va, ti d̄èbi ve.» ⁸ Naa voluma, GALA ge minazeḡegi beteni ti ȳoḡo zu ta Abalaame, é tatip̄el̄evolui ḡe ga ma voogi. Naa ḡa é keeni, é

Izaakε zɔlɔɔgai ma,   tatini p leuolu foloi l savasiεi ma, Izaakε balaa k eni  fana nɔ ga Zak be, Zak be balaa k   fana nɔ ga ade-m m wola puugɔ maazu feleg iti (12).

⁹ Ade-m m wolani ti toloi  fulani ga Zozefe, ti p di ga ti lii la Ezipete yooi zu. K ε GALA ge  feni ba, ¹⁰   kula n -maanɔ i p  su. GALA ge  figi veeni zea,   zaala zɔlɔ Ezipete masagi Falag n  aazu, naa sei ga kundig i Ezipete yooi ta n -p leye ei unda. ¹¹ Pului looni Ezipete yooi zu n  p  ta Kanaan yooi balaa su, kp bi wola w lɔni, ade-m m wolani ti la  feni  nɔ sɔlɔsu. ¹² Zak be menigai ma ga moloji  fa Ezipete yooi zu,   ade-m m wolani teveni n  m npa. ¹³ Ti zic laa velesiei zu, Zozefe bɔ  l eni ga k ε elointi, Falag n Zozefe  fulazuve  w eni. ¹⁴ Naa volumna, Zozefe valini ga ti va ga k ε ε Zak be, ta n -p leye ei p , ti p  kp ga  feni ga nu vuulɔfela maazu l lugɔ (75). ¹⁵ Zak be liini Ezipete,   y  n ,   za, ade-m m wolani balaa ti za. ¹⁶ Ti liini ga tima voomaiti Sikeme, ti ti maagulu Abalaame n -kabamave, nii   geyani ga walii Am l n -doun zunuiti ma Sikeme.

¹⁷ Tei yee  falai maa  feni bu azu ga GALA n -minazegegi laazeeli, nii   k eni Abalaame ve, ada-nubuseiti ti m inni, ti bu u Ezipete yooi zu, ¹⁸ eyesu masagi tagili ge wuzeg  Ezipete yooi zu, nii   la  feni Zozefe  w ε. ¹⁹ Masagi naa zeini ada-nubuseiti ga,   da ade-m m wolani kp lɔ, eyesu    ε naati ma, ti da ta-loun j giti kula p lei va, ti da za.

²⁰ Naama zieg  zu  fa Moize zɔlɔga da, gola va GALA gaazu. E k eni ga alu savagɔ, ti da

kənəkula kεεgε vεlei wu. ²¹ Siegi zu ti kulani la pεlei va, Falagɔn nά-doun anzanui segeni, é kulasu ege kpɔgɔ loun zunu. ²² Moize kalagi zɔlɔni Ezipete gɔmalai pε su, sebei wɔlɔni kpɔεzɔgɔulai ta kεεwotiiti su.

²³ E kona vuunaanigɔi (40) zɔlɔgai ma, gɔi ge looni be ga é wεε kεεgɛlointi ma, Izelayele nuiti. ²⁴ E gila kaani, ti da kpɔlɔ, é naa maaloboni, nii ti gɛni kpɔlɔzu, naa nɔnɔi vɔtokulazuvε, é Ezipete nui vaani. ²⁵ E gɔisieni ga kεεgɛlointi ta gaagɔ ga GALA ka pɔ é ti gɔizo ga maavele, keε naati ti la gɛni naa gɔaagɔani. ²⁶ Poluma voloi, é liini, é lɔ tanigaa yɔgɔzu, niiti ti gɛni ɲεpii gɔɔzu, nii a ke é ti yɔgɔzuvεte, é gɛni ti ma: «Wa ga gɛεgɛlointi, lee vaa zu wo bɔgɔ bɔlɔzu?» ²⁷ Keε zɔi é gɛni bɔlɔlai bɔlɔzu, naa goolaavilini, é gɛ ma: «Be gɔa é è zeida ga kundigɔi ta tukpɔgɔaaleve nui gi unda? ²⁸ Da pɔ è pàa, egevelei è Ezipete nui vaani la wogi?» ²⁹ Moize naama woiti mɛnigai ma, é velani, é li, é zei Madiyan nuiti ta-yooi zu, é doun zunu felegɔ zɔlɔ miná.

³⁰ Kona vuunaanigɔ (40) levgai ma mɔnɔ, geezɔgeelai gila ge gɔlani be keεma Sinayi gizei ma levebai zu, abuzogi zaama, nii é gɛni kpɔvɔ goi va. ³¹ Moize laavɔɔ vεlei ma ga naama gɔlakεεmai, é gɛni maabɔgɔazu ba ga é ka, Maligɔi bɔeni pɔ, é gɛ ma: ³² «Nà gɔa gè ga è-mεmεwolani ta-GALAGI, Abalaame, Izaake, ta Zakɔbe.» Moize zasubalini, é la gɛni zoosu é va wεε. ³³ Maligɔi gɛni ma: «Dazavalagiti kula gɔgɔa, mazɔlɔɔ adave vε è loni ná, zou vε gè maajεε vεai ba. ³⁴ Gaamazɔ, gè nà-nubuseiti ta-bɔlɔi gaa Ezipete yooi zu, gè ti bala gooi mɛniga, ti bosu. Gè vaa ga gè ti unmɔɔ. Naa

ɔa ɛ ba, na ɛ levesu Ezipete yooi zu.»

³⁵ Moizei tona nii ti ɔleni ba, ti da ɔe ma: «Be ɔa ɛ ɛ zeida ga kundigii ta tukpɔɔaaleve nui?» Naa ɔa GALA ge teveni ga kundigii ta unmoɔ nui, geezuɔeelai na-kpɔbai zabui zu, nii ɛ ɔulani be kelema kpɔvo goi zu. ³⁶ To ɔa ɛ ti ɔulani Ezipete yooi va ga maabele vaiti ta laavoo vaiti, Kpolode Bɔigi zaama ta tevebai zu kona vuunaanigo (40) laawu. ³⁷ Moize ɔilagi naa no ɔa, ɛ ɔeni Izelayele nuiti ma: «GALA ka GALA goo wo nui ta wuzegezu wo ve ga non kevele, wo-ɔeeleaiti saama.» ³⁸ Siegi zu nubuseiti gaalea ɔeni de la ba tevebai zu, tonɔ ɔa ɛ ɔeni ade-memewolani zoɔzo zu ta geezuɔeelai, nii ɛ ɔeni boezu po Sinayi gizei ma. E zenvu su woiti soloni, ga ɛ ti laazeeli ade ma. ³⁹ Ade-memewolani ti la ɔeni keeni, ti va ɔolo be, kele ti ɔeni daavilisu, ti-yiimave pe tatiga ɔeni de Ezipete yooi ma. ⁴⁰ Ti ɔeni Aalon ma: «Wuzegena, ɛ galagiti kpete gi ve, ti lo gi lugɔ, mazoboo Moize nii, ɛ gi ɔulaai Ezipete yooi va, gi la kwee nii keai la.» ⁴¹ Naama ziegi zu, ti nike yivoi maaniinigi beteni, ti da zalaɔaiti kula koɔgo ganigi naa ve, ti da ɔoozune naa ma, nii ti kpeteai ga ti boɔgo yeei. ⁴² GALA ge voluaveni ti va, ɛ ti ye na, ti da aniiti pe debi, ti volozu geegolɔgi zu. Naa ɔa seveai GALA goo wo nuiti ta-zevai zu ga:

«Ee, Izelayele nuiti, zalaɔa zuai wo ɔeni ti vaazu, ta zalaɔai niiti wo ɔeni ti ɔulazu

kona vuunaanigo (40) laawu tevebai zu,

na ɔa wo ɔeni ti ɔulazu be baa?

⁴³ Ba-o, wo Moloke na-sege vellei zegeni,

ta wa-ɔalagi Lefan ma zomideɔai,

maaniinigi niiti wo ti beteai ga wo da noko ti wu!

To ɔa é ba, nà wo lebesu duɔlai zu poun Babilɔne
volu velei.»

⁴⁴ Ade-mεmεwolani keai ma tevebai zu, sege velei
ɔeni ti ya, nii minazefegi ma zεvei ɔeni bu, sege
velei nii GALA ge Moize leveni ga é to, ga naama
ɔazavigi nii é kaani. ⁴⁵ Ade-mεmεwolani ti naa
zɔɔɔgai ma, Zozuwe yeni ti luɔɔ, ti lε la zooli naa
zu, ti kulani ziiti zea, niiti GALA ge ɔeni ti bεezu
ti luɔɔ. Sege velei naa yeni ná eyesu Davide ná-
yeeɔɔɔgalai, ⁴⁶ naa zaala zɔɔɔni GALA gaazu, é
suvali ga zobo ge ve be, é pele lo Zakɔbe ná-GALAGI
ve. ⁴⁷ Kele Salɔmɔn ɔa niina, é pelei loni GALA be.
⁴⁸ Kele anεε naa ve, GALA nii é Anii-Pε-Unda, naa la
ɔa ga ze pelei wu, nii togai ga nu bɔɔɔ yeei, eɔvelei
GALA goo wo nui boni da, é ɔe ma:

⁴⁹ «Maliɔii wooi ɔaa: Geeɔɔɔlɔgi ɔa é ga nà-masa
kpɔkpɔgi,

zooli ɔe ga nà-kɔɔɔloma anii.

Pelei ma zii begele ɔa wa to bε?

Mini ɔa ná a ɔe ga sèizuve?

⁵⁰ Nà lei gè va naama aniiti pe kpeɔe ɔaa?»

⁵¹ Ee, suvɔɔ nuiti, niiti ti-yiimave, ta ti-woiyefei
daaɔɔulugai! Wa Zenvu Nadagai zakpesu yeenɔpe!
Wo ɔulave ga wo-mεmεwolani. ⁵² GALA goo wo
nui be ɔa, wo-mεmεwolani ti la kpɔɔɔni? Ti naati
paani vɔɔ, niiti ti ɔeni Telebo Nui vaa vai wosu ma
yeeluɔɔ, nii wo yaavaai, wo pa. ⁵³ Wɔigi wo GALA
ná-tɔgi zɔɔɔgai ga geezuɔfeelaiti maavele, kele wo
la keeni wo va ɔolo be.»

Etiyeni zɔɔ vai ga kɔtuiti

⁵⁴ Ti naama woiti menigai ma, é wanani ti ma
ga gola, ti da niigai zie ga Etiyeni laalɔɔɔma. ⁵⁵ Kele

tai Etiyeni mu daavega gɛni de ga Zenvu Nadegai, é gaazuwuzegeni geegɔlɔgi zu ɔele, é GALA ná-lɛbiyai gɛani, ta é Yesu gɛ loni GALA zeezazuɔe. ⁵⁶ E gɛni ma: «Nà geegɔlɔgi laalaogai gɛazu, ta Nu ná-Doun Zunui loni GALA zeezazuɔe.» ⁵⁷ Názu gɛ ti kpeei looni la, ti da ti-woiyegɛiti daaɣulu, ti bize ɔɔma daalɔɣɔma. ⁵⁸ Ti kpɛɛni, ti kula taai ɔa, ti da sɔ ga kɔtuiti. Naama zeeleiti ti gɛni ta-zegɛiti feezu zunu loungoi ta ya, nii daaseigi gɛni ga Sɔle. ⁵⁹ Siegi zu ti gɛni Etiyeni zɔɔzu la, é gɛni GALA falizu, é da gɛ ma: «Màligii Yesu, yeezei zènvui wu.» ⁶⁰ Naa voluma, é vileni niibii gɛ, é bain ga woo wola, é gɛ ma: «Màligii, mina niima gɔtoi la ti unma.» E naa wogai ma, é zaani.

8

¹ Sɔle vaani bu, ti Etiyeni ɔa.

Wɔinzegemai ta kidaaleɔe nuiti faza fai

Naama voloi nɔ, wɔinzegema wolai laalɛni Zeeluzalɛme Egilisii wu. E gɛula keelaiti polu, kidaaleɔe nuiti pɛ ti vazani Zudee laaiti ta Samali laaiti su. ² GALA gaazuluaba nuiti ti Etiyeni maagɔluni, ti wola wɔlɔ ná-faa zu. ³ Kɛle Sɔle mu ge gɛni Egilisi nuiti kpɔlɔzu, é gɛni lɛezu pɛleiti bu, é da kidaaleɔe nuiti folo ná, zunuiti ta anzanuiti, é da ti vili kasoi gɛ.

GALA daawooi laazeeli vai Samali

⁴ Zɔiti ti vazani, naati ti gɛni liizu adɛti, ti da Woo Niine Uagɔi laazeeli. ⁵ Filipe yeini Samali laa wolai gila su, é Kilista ná-fai laazeeli ná. ⁶ Bɛbɛi pɛ ge woiloni ga pagɔ Filipe wooi ma, siegi zu ti gɛni gooi menisu da, ti da laavɔɔ vaiti ka, niiti é gɛni

ti g̃eezu. ⁷ Mazɔɔ kɔzɔba yenvui ma m̃ainm̃ain ge g̃eni g̃ulazu inε su nuiti su, ti ɔa kpeei loo ga gola, naa voluma meɔfele nuiti ta maaleɔfele nui ma m̃ainm̃ain ge g̃eni valoɔu. ⁸ Koozune wolai g̃eni taa wolai naa zu.

⁹ Kaite zunui ta g̃eni taai naa zu, daaseigi ga Simɔn, ɛ g̃eni molikula fai g̃eezu, ɛ Samali nuɔuseiti pe daavɔɔni, ɛ g̃eni ɔɔɔ leezu ga toɔa ga nu wola. ¹⁰ Eɛ pe, ɛ zo doungoiti ma, ɛ li kpakologiti pɔ, ti g̃eni woilosu goo ma ga pagɔ, ti ɔa g̃e ma: «Zunui nii ɔa ɛ ga GALA ña-zɛbei, nii daaseigi ga «Zɛbe Wolai.» » ¹¹ Ti wola ɔatani ba, mazɔɔ ɛ leɔbini gola ti laavɔɔzu ga ña-molikula faiti. ¹² Kele siegi zu ti g̃idaaleveni la Filipe laawooi ma, nii ɛ g̃eni GALA ña-masadai ta Yesu Kilista laaseigi ma Woo Niine Dagɔi laazeelizu ti ma, zinaa ta anzaa, ti ɔatizeni. ¹³ Simɔn ɔɔɔi ɔalaa g̃idaaleveni. Kpegai ma ga ɔatize, ɛ la mɔ g̃eni zegezu Filipe volu. Daa g̃eni vɔɔzu ga maabele vaiti ta laavɔɔ vai, niiti Filipe g̃eni ti g̃eezu.

¹⁴ Keelaiti ti g̃eni Zeeluzalɛme, ti menigai ma ga Samali nuiti ti yeezeida GALA daawooi wu, ti Piyɛle ta Zan leveni ti ma. ¹⁵ Naati ti zeelɛi ma ña, ti GALA falini ti ve, nii a ke ti Zenvu Nadegai zɔɔɔ. ¹⁶ Mazɔɔ Zenvu Nadegai la g̃eni de yeini ti tanɔpe ma, ti ɔatizeni nɔ Malig̃ii Yesu laaseigi zu. ¹⁷ Piyɛle ta Zan ti yeelaani ti ma, ti Zenvu Nadegai zɔɔɔ.

¹⁸ Simɔn kaai ma ga kidaaleve nuiti ta Zenvu Nadegai zɔɔɔsu siegi zu keelaiti ti yeelaazu la ti ma, ɛ walii leteni Piyɛleni ta Zan ma. ¹⁹ E g̃eni ti ma: «À ma zɛbei ve b̃e, ga zoi nɔpe ña yeela ma, ma nu Zenvu Nadegai zɔɔɔ.» ²⁰ Kele Piyɛle g̃eni ma: «Da

walii yε è va, wo li undaaviligi zu, tɔɔzei da ɣisiezuzo ga GALA ná-vebeanii ɣa zɔlɔɔsu ga walii. ²¹ Dɔnɔ ta è-ɔɔɔda nɔpe ge la niima vai zu, mazɔlɔɔ è-yii la zɔleni GALA gaazu. ²² Nimiza mu ga è ɣoozu ɣisie nɔi, Maligii maanene, nii a ke ni soloo faa ve, é è zuvaaye ga kisiɛi, nii é è-yiimave. ²³ Mazɔlɔɔ velei gè kaazu la, è laavege ga faa wanai, ta da ga faa nɔi ná-duɔi.» ²⁴ Simɔn ɣeni ma: «Wa ɔɔɣɔi à Maligii maanene bè, nii a ke nii kpein wo bogai, naa tanɔpe ge mina zeeli mà.»

²⁵ Piyelε ta Zan ti ɔɔgai ma ga zeele wooi wo, ta ti Maligii laawooi laazeeli, ti ɣaleni ma Zeeluzalεme, ti da li ga Woo Niine Uagɔi laazeeli Samali nuiti tala go mɔinmɔin su.

Filipe ta Etiyɔpi ɣundiɣi wolai

²⁶ Yeeta, Maligii ná-geezuɣeelai gila ge ɔɔeni Filipe ɔɔ, é ɣe ma: «Wuzegε, è li ga lekpeɔma velei nu yeezazuve, pelei naa zu nii é zεgezu Zeeluzalεme, é yei Gaza velei, nii é tevebai zu.» ²⁷ Filipe liini gaamanɔ. Ná-pelei zu, é zunu zεεɣagai gila kaani, Etiyɔpi nu ɣeni de. E ɣeni ga kundiɣi wola, Etiyɔpi masa anzanui Kandase ná-naavoloi unda nui ɣeni de. E vaani Zeeluzalεme GALA dεbizu. ²⁸ E ɣeni ɣalesu ma, é zeini ná-soo wotoloi zu, é da GALA goo wo nui Ezayi ná-sevei ɣala. ²⁹ Zenvu Nadagai ɣeni Filipe ma: «Maabuɣa soo wotoloi nuu va.» ³⁰ Filipe ɔizeni, é Etiyɔpi zunui woomeni, é da GALA goo wo nui Ezayi ná-sevei ɣala. E ɣeni naa ma: «Nii é kalasu, da gaɔaazu nei?»

³¹ Zunui gooɣaavoteni, é ɣe ma: «Nà gaɔa ɣale, ni nu la sugulani mà?» E Filipe lolini ga naa le, é

zei koba wotoloi zu. ³² Ue é gfeni ná galasu, é zεveni ná ga:

«É la gfeni woo ne gila kpalaa boni,
egε baalagi ti liizu la paazuve,
egε baala zivoi é loni maalega leve nui gakala.

³³ Ná-bɔɔmaayeii zu, ti ná-tukpɔi gaaleveni ga telebotalai,

be ga a keεgalazuveti deε?

Mazɔɔ zenvui gulanani zea.»

³⁴ Etiyɔpi zunui Filipe gaazaɔani, é gε ma: «Nà è maanεnezu, be ga GALA goo wo nui vaazu ma? Tɔ bɔɔi ve, baa nu gili be?» ³⁵ Filipe kpɔei zεfeni naazu, é tɔzei naama zεvei zu wooi ma, é Yesu ná-Woo Niine Uagɔi laazeeli ma. ³⁶ Ti yeni liizu, ti zeeli ade ta, ve ziei gfeni ná, kundigii gfeni Filipe ma: «Wele ziei va. Lee ga é pele levesu tũgɔ, gè va batize?» ³⁷ Filipe gooɔaavoteni, é gε ma: «Ni da gidaalevena ga è-yiimave pe, da zoo batizesu.» Zunui gε ma: «Gè gidaalevea ga Yesu Kilista ga é ga GALA Doun Zunui.» ³⁸ Etiyɔpi zunui devei veeni ga wotoloi lo. Filipe ta zunui naa ti felegɔ ti vileni ziei wu, Filipe kpatize. ³⁹ Siegi zu ti gulanani la ziei wu, Maligii ná-Zenvui Filipe zεfeni. Etiyɔpi zunui la mɔ gfeni Filipe gaani, kele é liini ga koozunεi. ⁴⁰ Filipe weleni nɔ, é bɔɔi ga Azote, naa vɔluma, taa wolai niiti kpein é gfeni levesu ti zu, é Woo Niine Uagɔi laazeelini naati pe, eyεsu é zeeli Seezalee.

9

Sɔle gidaaleve vai

¹ Naama ziesu, Sɔle gfeni ba nɔ, é da maalua vaiti ta nu vaa vai wo Maligii ná-kaladopoiti daalɔɔma.

E liini zalaḡa ḡula ḡundiḡi wolai υḡ be, ² é σευεα ḡaizie zea, tevegai Damase ḠALA debi velei wu nuiti ma, ga ni a nu nḡpe kaana, zunu bāa anzanu, é kidaaleve vele niinei naa ma, é gili, é vaa la Zeeluzalεme.

³ Kεai ma pelei zu, é da li, maaḡuḡaai ma Damase va, gaamago nḡ wozakalagi ta ḡulani geegḡḡogi zu, é da volo maḡoolii zu. ⁴ E looni zoi ma, é wooi ta menini, é da toli, é da ḡε ma: «Sḡle, Sḡle, lee vaa zu è wḡnzegezu?» ⁵ E ḡeni naa ma: «Be ḡa ga de, Mḡliḡii?» Naa ḡε ma: «Nà ḡa gè ga Yesu, nii è wḡnzegezu. ⁶ Kεε wuzegε, è le taa zu, ta naa wo è ma, nii da ke.» ⁷ Sieḡḡḡḡiti ti loni, ti laavḡ kpaan, ti la zooni ti va woo ḡila kpalaa bo, ti ḡeni wooi menisu, keε ti la ḡeni nu nḡpe kaazu. ⁸ Sḡle wuzegeni zoi ma, gaazuzegeni ma, keε é la ḡeni wozaḡaazu. Ti soni zeei va, ti lii la Damase. ⁹ E keeni ga folo savagḡ, é la wozaḡaazu, é la laamiizu, é la ḡḡlezu.

¹⁰ Tama kaladopoi ta ḡeni Damase, daaseigi ga Ananiase. Maligii tolini, é ḡε ma: «Ananiase!» E gooḡaaavote, é ḡε ma: «Nà ḡaa, Mḡliḡii!» ¹¹ Maligii ḡeni ma: «Wuzegε, è li ga koiyḡḡḡu velei nii daaseigi ga «Sḡlegai,» è weε Zudase ná-pelei wu ga zunui nii daa ga Sḡle, Taalese nui, mazḡḡ toḡa ḠALA falizu. ¹² Tama é zunui ta ḡaaυε kulakelemai zu, daaseigi ga Ananiase, é da le pelei wu ga é yeela ma, nii a ke gaazuυε zegε ma.» ¹³ Ananiase ḡeni ma: «Mḡliḡii, gè meniga nu mḡinmḡin da, ga zunui naa faa ḡḡu mḡinmḡin kea ga da-nuiti Zeeluzalεme taazuυε. ¹⁴ Naa υoluma, zalaḡa ḡula ḡundiḡiiti ta-zobogi ḡa zea υε, nii a ke é naati gili, zḡiti nḡpe a ti ḡa, ti da woḡula ḠALA ma è-laaseigi

zu.» ¹⁵ Kɛɛ Maligii ɣeni ma: «Li, tɔɔzei zunui nuu ɣa ga anɪnakai nii gɛ yiimazeɣeai la, nii a kɛ ɛ dɔaseigi ɣula kɛɛma zii ɣiligiti bɛ, ta masagiti, naa vɛɛ Izelayele nuɔuseiti ba. ¹⁶ Nɔ bɔɣɔi, nɔ vaazu dɛɛzu la, vɛlei ɛ vaazu bɔɔzu la bɛ.»

¹⁷ Ananiase liini, seeliai ma pelei wu, ɛ yeelaani Sɔle ma, ɛ ɣɛ ma: «Kɛɛloun Sɔle, Maligii Yesu, nii kulaai ɛ vɛ kɛɛma pelei zu, nii ɛ vaai la, naa ɣa ɛ tɛvegai ga ɛ-ɣaazuvɛ zeɣe ma, ta ɛ laave ga Zɛnvu Nadagai.» ¹⁸ Gaamago nɔ, ɛ ɣɛɛni eɣɛ ani ɣalaiti ta ɣula Sɔle ɣaazuvɛ, ti loo, gaazuvɛ zeɣe ma. E wuzɛɣeni, ɛ batize. ¹⁹ E daamii wogai ma, ɛ zebei zɔɔɔni. E foloi tanigaa ɣɛɛni kaladopoiti ba, niiti ti ɣeni Damase. ²⁰ E tɔɔzeini gaamago ga Yesu nɔ-fai laazeeli GALA debi vɛleiti bu, ɛ da ɣɛ ma: «Yesu ɣa ɛ ga GALA Doun Zunui.» ²¹ Zoiti pɛ ti ɣeni goomenisu, ti laavɔɔni, ti da bɔɣɔ ɣaazaɣa ga: «Nii lei ɛ ɣɛa naama nuiti wɔinzeɣezu Zeeluzalɛme, niiti ti GALA tolisu daaseigi nii zu? Kɛbɛ, paa ungi ɣa nɔ ga ɛ naama nuiti gili, ɛ li ga tiye zalaɣa ɣula ɣfundigiiiti pɔ, kɛɛ?» ²² Kɛɛ folo-o-folo Sɔle nɔ-kala gooi zebei ɣeni baagɔzu: Zuifui niiti ti ɣeni Damase, ti la mɔ ɣeni kwɛɛ nii ta bo, tɔɔzei ɛ ɣeni dɛɛzu ga tiye ga Yesu ɣa ɛ ga Kilista.

²³ Yeɛɣɣala zuɣooza tevegai ma, Zuifuiti ti bɔɣɔ leveni ga ti paa. ²⁴ Sɔle faa ɣwɛɛni ta-yaava vai zu. Ti ɣeni wɛɛzu vɔɔ taa zigɣidavɛti ma, folo vɛɛ kpidi va, nii a kɛ ti paa. ²⁵ Kɛɛ, nɔ-kaladopoiti ti seɣeni ga kpidii, ti da kpɔɔgi zu, ti zeɪ ga sigigi vɔlu vɛlei.

Sɔle ɣeni Zeeluzalɛme

²⁶ Sɔle zeeliai ma Zeeluzalɛme, ɛ kɔɣɔni ga ɛ vɔ pɛɛ kaladopoiti ba, kɛɛ ti pɛ ti ɣeni luazu ba, ti la

ʒeni laani da ga é ʒea ga kaladopoi ta. ²⁷ Balanabase seʒe vele ʒana, é lii la keelaiti pɔ be. E naa kpein suʒulani ti ma, velel Maligii bɔʒɔ leeni la ga Sɔle pelei zu, é bɔe pɔ, ta velel Sɔle GALA daawooi laazeelini la ga ladalai Maligii Yesu laaseigi zu Damase. ²⁸ E zo naazu ma niina, ta naati ti ʒeni leezu, ti da yei Zeeluzalame taazuve, é da GALA daawooi laazeeli ga ladalai Maligii laaseigi zu. ²⁹ Zuifui niiti ti Geleke wooi wosu, ta naati ti ʒeni yepɛzu, ti da bɔʒɔ maagʒaali, kele naati ti ʒeni paa ʒelegɛle gaizizu. ³⁰ Kidaaleve nuiti ti naa zuʒweegai ma, ti liini la Seezalee, ti tebe Taalese.

³¹ Ziileigi ʒeni Zudee Egilisii pe su, ta Galilee, naa veɛ Samali va, é ʒeni wɔɔɔzu kidaalevei zu, é da zie bɔʒɔmaayeei zu Maligii ve, gaa ʒeni wɔɔɔzu ga nui lieɔi, nii é ʒeni veɛzu ba ga Zenvu Nadegai ná-kpɔbai.

Enee valo vai

³² Tei Piyɛle ʒeni levesu zooi zu ná pe, é zeelini balaa kidaaleve nuiti pɔ be, niiti ti ʒeni Lida taazuve. ³³ E zunui ta ʒaani ná, daa ga Enee, é laani seebe vetei ʒa kaite kona dɔsava laawu ga kɔɔsama zeebei. ³⁴ Piyɛle ʒeni ma: «Enee, Yesu Kilista é valo! Wuzɛʒe, da bɔʒɔi è da-vetei le ba.» E wuzɛʒeni gaamago. ³⁵ Lida ta Salɔn nɛmei zu nuiti pe ti miná ʒaai ma, ti ʒidaaleveni Maligii ma.

Dɔɔkase wuzɛʒe vai, é ʒula saai ya

³⁶ Kidaaleve anzanu ʒila ge ʒeni Zopee, daa ga Tabita, (nii poluve ga «Dɔɔkase»), é ʒeni botii vago moimoin keezu, é da faabɔʒɔiti ke. ³⁷ Naama ziegi zu, é zeebɛni, é za. Ti maagbaai ma, ti daani geezu

υελει ta wu. ³⁸ Zopee galadopoiti ti menigai ma ga Piyεε ga ti gobave laai zu Lida, ti zunu felego leveni polu, ti ge ma: «Soma, e va fala gi vo be.» ³⁹ Piyεε wuzegeni, e vile ti volu, ti li. Ti zeelias ma, ti leni la geezu υεlei wu. Poanzaiti pe ti maaβugani ba, ti da wolo, ti geni sege goiti ta tookaba wolaiti deezu la, niiti Dolokase geni ti betezu ti ve, siegi zu naa geni la ti va. ⁴⁰ Piyεε ese pe kulani eteave, e GALA fali. Naa volumna, e gaavoteni poomai ma, e ge ma: «Tabita, wuzegē!» Naa gaazuzegeni ma, e Piyεε ga, e zeba e ze. ⁴¹ Piyεε yeelaani zea, e buzegē, naa volumna e kidaaleve nuiti ta poanzaiti tolini, e dee ga tiye, e vulua. ⁴² Zopee nubuseiti pe ti naa menini, ma mainmain ge fidaaleve Maligii ma. ⁴³ Piyεε yeegefala go geni Zopee kolo bete nui ta vo be, nii daa ga Simon.

10

Kulakelamai Koleneye salani Seezalee

¹ Zunui ta geni Seezalee, daaseigi ga Koleneye, e geni salavusu bulu gila maazu, nii e zegeni Itali. ² Zunui naa ta na-peleyegei ti geni ga GALA gaazuluaba nua, e geni faabogō mainmain keezu nubuseiti be, e geni GALA falizu sienope su. ³ Yeeta, kpokolo volo yeegefalai zavasiei ma, e GALA na-geezugeelai gila kaani, kulaai kelama kpezekele, e da le na-pelei wu, naa tolini, e ge ma: «Koleneye!» ⁴ E gaazuloni naa va, dualuagi soni, e ge ma: «Toga gale, Maligii?» Naa ge ma: «Da-GALA faliiti, ta da-vaabogōiti ti zeelia GALA ma, ki ka ti zu. ⁵ Keelaiti tevna gani gani no Zopee, ti Simon loli, nii daasei peai ga Piyεε. ⁶ Kolo bete nui Simon na-pelei wu ga

é niizu ná, kpolodei laave.» ⁷ Geezuʼgeelai nii é ʒeni ʒeʒu pɔ, naa liini nɔ feya, Koleneye ná-botigé nu felegɔ loli, ta GALA gaazuluaba zalaʼusui gila, nii é botii ʒeʒu tɔun ba. ⁸ Kpegai ma ga fai pe suʒula ti ma, é ti leveni Zɔpee.

Kulakelamai Piyele sɔɔni Zɔpee

⁹ Polumai, tɛi ti ʒeni pelei ma, ti maa ɗa buʒa Zɔpee va, Piyele keeni pele ʒomave ga folo bekepegi, ná betɛai ga dooʒo bosuve, ga é GALA fali. ¹⁰ Pului soni, é ʒeni pɔ ga é daamii wo. Siɛgi zu ti ʒeni ʒonɔgi betɛzu la be, suʒilini. ¹¹ E geegɔlɔgi laalaogai ʒaani, é ani ta ʒaani eʒe seʒe wolai toko logai seki naanigɔi pe ga, é ɗa yei zooi ma. ¹² Gɔʒɔ naani suaiti ti ʒeni su, ta kpokpo suaiti, naa veɛ wɔniiti ba. ¹³ Wooi ta zeelini ma, é ʒe ma: «Piyele, wuzeʒe, è ta vaa, è mi!» ¹⁴ Kele Piyele ʒeni ma: «Ba-o, Mâligii, tɔzei kaipa gè la de tɔ ma ani ba kɔzɔba ani miini.» ¹⁵ Wooi naa ʒeni ma volu ná velesiɛi: «Nii GALA ge ʒeʒu ma naʒege, mina naa vete ga kɔzɔba ani.» ¹⁶ Naama vai zeini ma ga seizu savagɔ, naa voluma, anii naa ʒaaʒaleni ma geegɔlɔgi zu.

¹⁷ Siɛgi zu Piyele ʒoozuvilini da ga é kulakelamai naa voluve ʒweɛ, gaamago Koleneye ná-keelaiti é ti leveni, ti gaazaʒagiti boni, ti va kwɛɛ ve Simɔn ná-pelei ná, naati ti loni sigɔɗave. ¹⁸ Ti toligi woni, ta ti ɗa gaazaʒagi wo, ni Simɔn laazuve ʒa ná, nii daasei peai ga Piyele. ¹⁹ Tɛi Piyele ʒeni ʒisiɛzu kulakelamai voluve zu, Zenvu Naʒagai ʒeni ma: «Wele, zunu savagɔ vaaɛ, ti ɗa è ʒaiziɛ. ²⁰ Wuzeʒe, è yei, mina ineine, à li vɔɔma wa tiye, tɔzei ná ʒa gè ti levegai.» ²¹ Piyele yeini, é ʒe zunui naati ma: «Wele ná va, ná ʒa wo ʒaiziɛzu, lee ʒa é ga wo vaa ungi ve?» ²² Ti

googaaavoteni, ti gɛ ma: «Salavusu gʼundigii daa ga Koleneye, é ga zunui nii telebogai, ta é luazu GALA ba, nii Zuifuiti pɛ ti tɔɔɔ vagoi wosu, naa ga GALA ge ná-geezugeela padegai gila tevegai ma, é gɛ, é è loli ná-pelei wu, nii a ke é è woomeni.» ²³ Piyelɛ ti lɛeni pelei wu, é ti laazuve.

Poluma zobui é wuzegeni, é vile ti volu, ti li. Zopee gidaleve nuiti tanigaa ti vileni polu, ti maaza. ²⁴ Poluma voloi, ti zeelini Seezalee. Koleneye gɛni ti bɔunsu, é ná-nuiti ta bɔla wanawanagiti tolini ná-pelei wu. ²⁵ Siegi zu Piyelɛ lɛeni la pelei wu, Koleneye daagomini, é loo kɔɔwu, é nɔkɔ bu. ²⁶ Kele Piyelɛ buzegeni, é gɛ ma: «Wuzegɛ, tɔzei ná balaa, ná ga nui ga è gɛvele.» ²⁷ Ti yenɪ yɛpɛzu, ti lɛ pelei wu, ti nu mɔinmɔin kaani, ti gaaleai ba. ²⁸ E gɛni ti ma: «Wo kwɛeni ga tɔ ka Zuifuiti ma, ga ti mina bɔ faa nɔpɛ ma ta zii gʼiligiti, ba ti va lɛ naati ta-vele wu. Kele GALA ge deɛve ga ze ga maa la nɛeni, nu va gɛ nui tanɔpɛ ma kɔzɔba nu, ba padetala nu. ²⁹ Naa ga é kea, siegi zu wo keela levega da mà, gè va, gè la maagaali nɔpɛ keeni su. Kele ná wo gaazaɔasu, lee ga wo tɔligai ma?» ³⁰ Koleneye gɛni ma: «Ma volo naanisiei ga ga za, niima yeeɔɔgalai nɔ zu, gè gɛni GALA falizu ná-pelei wu kpɔkɔ volo yeeɔɔgalai zavasiei ma. Zunui gila ge vaani, é lo kákala, kɔba zɛɔei goleai é da volo, ³¹ é gɛ mà: «Koleneye, da-GALA falii gaavotega, GALA ki ka da-vaabɔɔiti su. ³² Keelaiti tevena gani gani nɔ Zopee, ti Simɔn loli, nii daasei pɛai ga Piyelɛ. Kɔlɔ bɛte nui Simɔn ná-pelei wu ga é niizu ná, kpɔlɔɔɔi laavu.» ³³ Gaamago nɔ, gè keelaiti teve è ma, è laagomi fai zu, da ma, è solooge ga è va fala.

Ue niina gi pe ka gi GALA gaazu, gi woilo naa ma, nii Maliɔii e leveai ma.»

Piyele na-krɔei e boni Kaleneye va be

³⁴ Piyele krɔei zɛɣeni naazu, e ge ma: «Gaamazu, ge kwεεga niina ga GALA ge la zeelɔzɔɔzu geεzu nuiti ba, ³⁵ kele zii pe saama, zoi nɔpe e luazu ba, ta e telebodai geεzu, naama nui neεve be. ³⁶ Wo daawooi ɣweeni, nii e tevegai Izelayele nuiti ma, e ziilei Goo Niine Uagɔi laazeeli ti ma ga Yesu Kilista maavele, tama ka e ga εε pe Maliɔii. ³⁷ Wo kwεeni nii e geeni de Galilee, naa voluma Zudee yooi zu na pe, Zan daazeelias ma bebei ma ga ti batizei. ³⁸ Wo kwεeni belei GALA ge Zenvu Nadagai yeini la Nazalɛte nui Yesu ma, ta e zɛbei ve zea. Wo kwεeni balaa belei Yesu geeni levesu da zooi zu, e da faa vagɔi ge, e da naama nuiti pe balo, niiti ti geeni Inegi na-zobogi wu, tɔzei GALA ge geeni ba. ³⁹ Nii kpein e keai Zuifuiti ta-yooi zu ta Zeeluzalɛme, giya ga gi ga naama zeeleiti. Ti kpadɔni saa wului ma, ti paa. ⁴⁰ GALA ge buzegeeni, e kula saai ya foloi zavasiei, e zobogi ve zea ga e bɔɔ le ga nuiti. ⁴¹ Kele nui pe ge la geeni de, keni zɔiti niiti GALA ge yiimazegeni ga tiye kaite, ga ti ge ga zeeleiti, ga ya, gei gi daamii ta krɔlei woni vɔɔma ga tiye, GALA kpegai ma ga buzege, e kula saai ya. ⁴² Naa voluma, Yesu devei veeni giya ga gi GALA daawooi laazeeli nubusɛiti ma, gi zeele wooi wo ga tɔ ga GALA ge yeelogai ba, ga e ge ga nu vuluiti ta gɔvɛiti ta-lukpɔɔfaaleve nui. ⁴³ GALA goo wo nuiti pe ta naama zeele wooi wosu na-faa zu, ga zoi nɔpe a ɣidaalevena Yesu ma, naama nui na-kotoi zuvaa ga ye ga toun daaseigi maavele.»

Zenvu Nadegai yei vai zii g̃iligiti ma

⁴⁴ Siεgi zu Piyεε g̃eni dε naama wooiti bosu da, Zenvu Nadegai yeini nuiti pε ma, niiti ti g̃eni woilosu. ⁴⁵ Kidaaleve nui niiti pε ti g̃eni ga Zuifuiti ti yeini Piyεε volu ti va, ti laavɔɔni ga Zenvu Nadegai yei vai zii g̃iligiti balaa ma. ⁴⁶ Mazɔɔɔ ti g̃eni naati goomenisu, ti da bɔε zii woo g̃iligiti su, ti da GALA dεbi. ⁴⁷ Piyεε kpɔɛi zegeni volu, ε g̃ε ma: «Nu g̃a g̃εε nei naama nuiti kpatizesu ziei wu, niiti ti Zenvu Nadegai zɔɔɔgai ga ade g̃evele baa?» ⁴⁸ E devei veeni, ti naati kpatize Yesu Kilista laaseigi zu. Ti maanεeneni ga ε ye ti g̃oba foloi tanigaa laawu.

11

Piyεε nɔ-poluvaawogi Zeeluzalεme Egilisii zu

¹ Keelaiti ta kidaaleve nui niiti ti g̃eni Zudee yooi zu, ti m̃enini ga zii g̃iligiti balaa, ti yeezeivε GALA daawooi wu. ² Siεgi zu Piyεε lεeni la Zeeluzalεme, kidaaleve nui niiti ti ga Zuifuiti ti peelalani, ti g̃ε ma: ³ «È leve g̃ale, ε liai, ε lε zii g̃iligiti ta-vεlei wu, naa voluma wo laami vɔɔma wa tiye.»

⁴ Piyεε tɔɔzeini naazu ga faiti sug̃ula ti ma ga gilagila, ε g̃eni ti ma: ⁵ «Gè g̃eni Zɔpee taazuve, gè yeini GALA falizu s̃ug̃ili, gè kulakεlεmai ta zɔɔɔni. Ani ta zegeni geeɔɔɔlɔgi zu, eɔε seɔε wola toko logai seki naanigoi pε ga, ε da yei, eyεsu ε zeeli m̃a. ⁶ Gè suveteni ga pagɔ, gè g̃ɔg̃ɔ naani suaiti kaani, ta dɔɔɔ zuaiti, naa vεε kpokpo suaiti ta wɔniiti ba. ⁷ Gè woo g̃ila m̃enini balaa, ε da g̃ε m̃a: «Wuzεg̃ε, Piyεε, ε ta vaa, ε mi.» ⁸ Kεlε gè g̃eni ma: «Ba-o, M̃aliɔii, tɔɔzei kaipa kɔzɔba ani ba tɔ ma ani la dε lɔɔni d̃aave.» ⁹ Wooi woni m̃a volu ña velesiei zu, ε g̃ula geezuve,

é ǵe mà: «Nii GALA ge ǵeezu ma ǵadegε, mina naa veεe ga kəzəba ani.» ¹⁰ Naama vai zeini ma ga seizu savagə, naa voluma, ti pe ge ǵaaǵaleni ma geegəlogi zu. ¹¹ Gaamago nə, zunu savagə unkulani, ti zεǵe Seezalee, ti va tōlisu, ti loni siǵidaυe, υe gi ǵeni ná. ¹² Zenvu Nadegai ǵeni mà, gè vilε ti volu gi li, gè mina ineine. Wεε keeloun ləzitaiti ba, niiti ti màazani, gi li, gi le Kəleneye ná-pelei wu. ¹³ Naa balaa boni gi ma, velei é kulakεmai zəbəni la, geezuǵelai loni, é ǵa ǵe ma: «Keela leve Zəpee, ti Simən loli, nii daasei peai ga Piyεe. ¹⁴ Toǵa naa le ga ǵe, velei ǵa ǵizo da, wa ǵa-υeε wu nuiti.» ¹⁵ Siegi zu gè kpəezuǵulai ləzeini la, Zenvu Nadegai yeini ti ma, velei é yeini la ade ma məungi. ¹⁶ Naama ziegi zu, kigi looni Maliǵii laawooi nii zu ga: «Mazəbə Zan batizei woni ga ziei, keε wəun, wa batize ga Zenvu Nadegai.» ¹⁷ Ni tama GALA ge veβani ǵilagi naa nə vea ti ya, nii feai ada balaa zea, adεi de ǵidaaleveai Maliǵii Yesu Kilista ma, nəun nə ga leeni, nə li losu GALA daawu?»

¹⁸ Naama wooi ti yiimaaleini, ti lebiyai ve GALA bε, ti ǵa ǵe ma: «GALA ge va bu ga zii ǵiligiti balaa ti ti zie velei maavalibo, nii a ke ti zenvui zəbə!»

Antiyəse Egilisii ləzei velei

¹⁹ Wəinzegemai vaai ma eyesu ti Etiyeni va, ki-daaleve nui zəiti ti vazani, naa tanigaa ti zeelini fə Fenisi, ta Sipele, naa υeε Antiyəse va, keε ti la ǵeni GALA daawooi laazeelizu zii ǵili nəpe ma, keni Zuifuiti nə. ²⁰ Anεε naa υe, ti zaama nui tanigaa, niiti ti zεǵeni Sipele ta Silene, ti li Antiyəse, naati ti bəeni balaa zii ǵiligiti pə, ti Maliǵii Yesu ná-Woo Niine Uagəi laazeeli ti ma. ²¹ Maliǵii ǵeni ti va, nu

m̄ainm̄ain ge laani ti-laawooi la, ti ḡaavote Maliḡii ma.

²² Naama wooi zeelini Zeeluzalɛme Egilisii zu nuiti ma, ti Balanabase leveni f̄o Antiȳose. ²³ Naa zeeliai ma, é p̄eteni velei GALA ná-zaalai ḡeni botii ḡεεzu la, koozunεeni gola. E kidaaleve nuiti iɲɔðɔni ga ti ḡe ga wooḡεḡila nu Maliḡii ve, ta ti ḡili ba ga ti-yiimave p̄e. ²⁴ Mazɔlɔ Balanabase ḡeni ga nu v̄agɔ, nii daavegai ga Zenvu Nadegai ta kidaalevei. Nu m̄ainm̄ain ge zɔlɔni, ti b̄oḡo ve Maliḡii ya. ²⁵ Naa voluma, Balanabase liini Taalese, é Sɔle laaḡomi. ²⁶ E naa ḡaani ná, ti ye volu, ti va Antiȳose. Ti kona gila k̄eni miná, ti da gaalɛbai wo v̄ɔma ta Egilisii, ta ti da nu m̄ainm̄ain kala. Antiȳose ḡa kaladopoiti ti-laasei ge veeni ná m̄ounpa ga keletieinti.

²⁷ Naama zieḡi zu, GALA goo wo nuiti ti zeḡeni Zeeluzalɛme, ti yei Antiȳose. ²⁸ Ti ḡila ge ḡeni ná, nii daaseigi ḡeni ga Agabuse. Zenvu Nadegai loni tuɔɔ, é wuzege, é bo ga pulu wolai ḡa loozu eteai zu ná p̄e. Pului naama ge looni Wɔlɔme masagi Kelode ná-sieḡi zu. ²⁹ Kaladopoiti ti deveni ti zoloo ma ga nii n̄ɔp̄egi ma zoboḡi εse be, ma nu ke ga kp̄ɔbai kidaaleve nuiti be, niiti ti Zudee yooi zu. ³⁰ Naa ḡa ti k̄eni, ti fe Balanabase ta Sɔle ya, naati ti teve totuɔiti p̄ɔ.

12

Piyεε ḡula vai kasoi ḡa

¹ Naama zieḡi zu, masagi Elɔde yeeveeni Egilisii zu nui tanigaa ma. ² E Zan k̄εεḡeloin Zake vaani ga boɔa zɔkp̄ɔi. ³ Tei é kaani ga naa wola n̄eni

Zuifuiti be, é Piyelɛ balaa soni, feti zięgi zu, sięgi zu ta da bului mi la, nii leʼve la su. ⁴ E naa zogai ma, é pili kasoi ɟa, é kalivaani salavusu naanigo zeizu naanigo ma, ga ti da wele ma. Ná-kisiei ɟeni ga é naa ná-tukpɔi ɟaaleve, sięgi zu Pake fetii levesu da. ⁵ Piyelɛ makega ɟeni de kasoi ɟa, Egilisi nuiti ti la ɟeni loogosu GALA falii va be.

⁶ Yeei Elɔde deveni la ga geelaa ɟa laona nɔ feya, é naa ná-tukpɔi ɟaaleve kelezu, naama yee bidii, Piyelɛ ɟeni laani, é da ni salavusu felego yɔɟɔzu, kaso make nuiti ti loni kaso velei laave. ⁷ Gaamanɔ, Maligii ná-geezuɟeelai gila ge ɟulani kelema, kaso velei wu ɟalani kpoke, ve Piyelɛ ɟeni ná. Geezuɟeelai yeelooni Piyelɛ betɛagave, é maaloɟa, é ɟe ma: «Wuzegɛ fala!» Yolɔɟɔiti ti vieni Piyelɛ yeeiti ba, ti loo. ⁸ Geezuɟeelai ɟe ma: «Da-zaamaɟiligi ɟili zaama, è da-zavalagiti dɔ ɟɔɟɔa!» Piyelɛ naa ɟeeni. Geezuɟeelai ɟe ma: «Da-zegɛ wolai loo ɟɔba, è vile polu.» ⁹ Piyelɛ ɟulani kaso velei wu, é vile polu, é la ɟeni laani da ga nii geezuɟeelai keezu, ɟite vaa ve, é ɟeni ɟisiezu ga kulakelɛma nɔ ɟa é kaazu. ¹⁰ Sięgi zu ti leveni la kaso make nuiti seizu mɔungi ta felesiei va, ti zeelini kɔlu bogi ma, nii daalaosu ga taazu velei. Naa laalaoni bɔɟɔ ve ti luɟɔ, ti ɟulani ti vile koi yɔɟɔzu velei gila ma, ti da li. Gaamago, geezuɟeelai neeleni koba.

¹¹ Piyelɛ naama vaiti gaagaani niina, é ɟe ma: «Gaamazu, gè kwɛɛ niina ga Maligii ná-geezuɟeelai levege ga é kùla Elɔde yeezu, ta naa pe su, nii Zuifui nuɔuseiti ki ge ɟɛa ba, é lo nɔn ba.» ¹² E ɟidaai ma faiti bu, é sakpani Zan nii daasei peai ga Maleke naa dee Maali ná-pelei wu, ve nu mɔinmɔin ge

gaaʼʼeni ba ná, ti da GALA fali. ¹³ Siegi zu é sigʼigi ma bogi laalogani la, botigʼe anzanui ta gʼeni ná, daaseigi ga Looʼde, naa maabuʼgani kpogi va ga é woilo. ¹⁴ E gʼwʼeesu gʼaani Piyʼelʼ wooi va, koozune velei ma, é la gʼite sigʼigi laalaoni, é bizeni, é li gʼeezu ti ma, Piyʼelʼ gʼa é sigʼidave. ¹⁵ Ti gʼeni ma: «È litige!» Kele é ti gʼisudʼalani ga gaamai ve. Ti gʼeni ma: «Ná-geezugeelai ve mu.» ¹⁶ Naazu Piyʼelʼ gʼeni ba nɔ, é da pelei laaloga. Ti pelei laalaogai ma, ti laavɔoni ga kaa vai. ¹⁷ E yee gʼʼeni ti ma bebe ga ti maagʼe kpɔ, é zeba é naa zugʼula ti ma, velei Maligʼii kulaai la kasoi gʼa, naa voluma, é gʼeni ti ma: «À bo Zake ma ta kidaaleve nui zɔiti.» Naa voluma, é liini ga ada gʼili pele.

¹⁸ Poluma zobui, salavusuiti ti wola gʼeni unga wuulee naama vai zu, nii é gʼeni ga Piyʼelʼ. ¹⁹ Elɔde numaa vileni ga ti Piyʼelʼ gʼaizie, kele ti la kaani. E kaso make nuiti gaazaʼgani, é devei ve ga ti naati paa. Naa voluma, é zegʼeni Zudee yooi zu, é li zeizu Seezalee.

Masagi Elɔde zaa vai

²⁰ Kpɔei gʼeni Elɔdeni zɔgʼɔzu ta Tiil nuiti, naa veɛ Sidɔn nuiti ba. Naati seizu felegɔ ti zolooni faa gʼila ma, ti voluzeigi gʼe ga Belasetuse, masagi nii velei wu lotugʼi. Naa voluma ti liini ga ti ziileigi maavali masagi ma, tɔzei ti-gʼɔnɔgi pe ge gʼeni zegʼezu masagi ná-zooi nɔ zu. ²¹ Naama voloi zeel-iai ma, Elɔde bɔgʼɔ maagʼilini ga masa segei, é zeí ná-masa kpɔkpɔgi gʼa, é da masa kpɔe wolai wo ti ma. ²² Nuʼbuseiti ti gʼeni maamusezu, ti da gʼe ma: «Nu woo la ga nuu, galagi ta woo ve de!» ²³ Gaamago nɔ, Maligʼii ná-geezugeelai gila ge Elɔde loʼgani,

kpeinti ti kpudegi zumiini, é za, mazə̀ə́ é la ɣeni lebiya veeni GALA be.

²⁴ Kele GALA daawooi ɣaa ɣeni wə̀ə̀ə̀zu.

²⁵ Balanaabase ta Səle ti begai ma ga ta-wotii ɣe Zeeluzaləme, ti ɣaleni ma. Ti liizuve, ti liini ga Zan, nii daasei peai ga Maleke.

13

Balanaabase ta Səle leve fai keela zixgi ma

¹ GALA goo wo nuiti, ta kalamən wolai niiti ka ti ɣeni Antiyəse Egilisii zu: Balanaabase, Simiyən nii daaseigi velesiei ga ma Leigi, Lusiyyuse Silene nui, Manayən nii ta masagi Eləde ti wə̀ə̀ə̀ni vəəma, ta Səle. ² Yeeta, ti ɣeai ma Maligii lebizu vəəma, ti da zugi zo, Zenvu Nadegai ɣeni ti ma: «À Balanaabase ta Səle ɣula bəɣə zaama bə ye, naama wotii vaa zu, nii gè ti loligai ma.» ³ Ti begai ma ga zugi zo, ti GALA fali, ti yeelaani ti ma, ti be ti va, ti li.

Balanaabase ta Səle ti lii vai Sipele

⁴ Zenvu Nadegai Balanaabase ta Səle levegai ma, ti liini Selusi, ti le batoi zu miná, ti li Sipele. ⁵ Ti zeeliai ma Salamine, ti GALA daawooi laazeelini Zuifuiti ta-GALA debi velleiti bu. Zan-Maleke ɣa é ɣeni ga ta-bəba nui. ⁶ Naa voluma, siegi zu ti beni la ga zix zaama yooi maaleve, ti zeeli Pafəse. Ti molikula nui ta ɣaani ná, Zuifui ta ɣeni de, é ga zee ɣala goo wo nui, daaseigi ga Baal-Yesu. ⁷ E ɣeni kundigii Seleziiyyuse Pəluse va, zunui naa ɣeni ga faaɣwe nu wola. Naama zunui Balanaabase ta Səle lolini, é deɣ ga wəin ɣa ma ga é GALA daawooi meni. ⁸ Kele molikula nui Elimase (təəzei daaseigi ɣana Geleke wooi zu), naa ɣeni ti laaləɣəma, é ɣeni

pɔ ga é pele leve kundigii luɔɔ ga a va ɣidaaleve Yesu ma. ⁹ Naazu, Zenvu Nadegai Sɔle laaveni, nii daaseigi balaa ga Pɔle, naa ɣaazulo ba, ¹⁰ é ɣe ma: «Ee, ɗa ve, ɗei è laavegai ga keleɣele ɲɔi ma zii pɛ ta yaavai, Inegi ná-doun zunui, telebodai pɛ sili nui! E la bɔɔba baa, ga Maligii ná-pele zɔlegiti seɣea kevele ma? ¹¹ Niizu niina, Maligii ɣa yeevɔɔɣuzu è va, è ɣaazugole, yeeɣɣgala go laawu è la ɣaazulaa foloi ma.» Gaamago nɔ, kpidi vɛeni Elimase ɣaazuveɗi ma, é ɗa nuiti gaizie memɛ ga ti pelei lɛ la. ¹² Kundigii naama vai ɣaai ma, nii keai, é ɣidaaleveni, mazɔɔɔ daavɔɔni ga Maligii ná-kalagi.

Pɔle ta Balanabase ti lii vai Antiyɔse Pisidi ɣovii ma

¹³ Pɔle ta siɛɲɔɣɔiti ti lɛeni batɔi zu Pafɔse, ti li Peleze Panfili ɣovii ma. Zan-Maleke zɛɣeni ti volu, é ɣale ma Zeeluzalɛme. ¹⁴ Tɔnɔi, ti zɛɣeni Peleze, ti li ga luɔɔ, ti zeeli Antiyɔse Pisidi ɣovii ma. Dooɣo foloi, ti lɛeni GALA ɗɛbi vɛlei wu, ti ze. ¹⁵ Ti begai ma ga GALA ná-tɔgi ta GALA goo wo nuiti ta-zɛveɗi su wooi tanigaa ɣala, GALA ɗɛbi vɛlei ma ɣundiɣiiti ti nu leveni ti ma, é ɣe ti ma: «Gi-ɣɛeleaiti, ni tɛnɛ goo ɣa wo la nuɓuseɗi faa ma, à bona.»

¹⁶ Pɔle wuzɛɣeni naazu, é yee ɣe ɓɛɓɛ ga ti maagɛ kpɔ, é ɣe ti ma: «Izelayeɗe nuiti ta wɔigiti wo luazu GALA ba, à woilo ɣɔɔ ma. ¹⁷ Izelayeɗe nuɓusei niiti ta-GALAGI ɣa é yiimazɛɣeni ga ade-mɛmɛwolani, é ti ɣaawɔɔɔ siɛgi zu ti ɣeni zeini la Ezipete yooi zu. E ti ɣulani ná va ga ná-zɛɓɛ wolai. ¹⁸ E yeezeini ti wu kona vuunaanigɔ (40) ɣɛɣgala laawu tevebai zu. ¹⁹ Kpegai ma ga zii lɔfela ɣologolo Kanaan yooi

zu, é naati ta-yooi veeni ade-mɛmɛwolani zea ga tɔnɔ, ²⁰ kona unnaanigɔ puulɔɔlugɔ (450) laawu. Naa voluma, é tukpɔɔfaaleve nuiti fe ti ya, eyesu é zeeli GALA goo wo nui Samiyele ma. ²¹ Naa voluma, wɔin ɔɛni ti ma ga masa ge ze ti unda. GALA ge Kise ná-doun zunui Sɔle zeini ti unda kona vuunaanigɔ (40) laawu, é ɔɛni ga Benzamɛn ná-bolodamai zu nui ta. ²² GALA kpegai ma ga ɔɛle Sɔle va, é Davide veeni ti ya ga masagi, é niima wooi woni naa ná-faa zu, é ɔɛ ma: «Gè Izayi ná-doun zunui Davide ɔɛaave, zɔima nui nii é vaazu zɔima vaiti pɛ kɛɛzu.» ²³ Eɔɛvelei GALA ge minazegeni la, Davide naa mavofodai zu ɔɛ é Yesu ɔɛulaai ná ga Izelayele Gizo Nui. ²⁴ Aisa Yesu va zɔɔɔ, Zan ɔɛni GALA daawooi laazeelizu Izelayele nuɔuseiti pɛ ma ga ti ti zɛ velei maavalibo, ti batize. ²⁵ Zan ɔɛai ma ná-botii ɔɛaabelasu, é ɔɛni ma: «Nà lei gè va ɔɛ ga naa, nii wo ɔɛisɛzu su. Kele taɔɛli ka vaazu nɔun poluma, nii gè la vɔɔ kula ɔɛɛni su ga gè va ná-savalagiti daavie.»

²⁶ Kɛɛleaiti, wo ɔɛni ga Abalaame mavofodai ta, ɔa wɔiti wo luazu GALA ba, ade ya ɔɛ kizo kpɔɛi nii levegai ade ma. ²⁷ Tɔɔzei Zeeluzalɛme ze wo nuiti ta ta-ɔundigɛiti ti la Yesu ná-fai ɔɛaɔaani, naa vɛɛ GALA goo wo nuiti gooi va, nii é ɔɛlasu dooɔɔ foloi pɛ. Ti peelalaai ma, ti GALA goo wo nuiti daawooi naati pileni su. ²⁸ Anɛɛ ni ti la ɔɛni sɔ kaani ba, nii nu a nu vaa su, ti ɔɛni Pilate ma, é Yesu va. ²⁹ Ti begai ma ga naama vaiti pɛ daazeeli, niiti ti zɛvɛai ná-faa zu, ti kulani saa wului ma, ti da kabai zu. ³⁰ Kele GALA ge buzegeni, é kula saai ya. ³¹ Folo mɔinmɔin daawu, é ɔɔɔɔ lɛni ga niiti ti yɛni ba, ti

zege Galilee, ti li Zeeluzalεme, ti gεai niina ga nά-
zeeleiti nuβuseiti koba.

³² Giya βoγoi balaa, gά naama Woo Niine Uagoi
laazeelizu wo ma, nii GALA ge ma minazedegei
woni ade-mεmεwolani βε, ³³ GALA ge naa
laazeelia ade υε, adεiti ade ga ti-lointi, ga Yesu
wuzege vai, ε gυla saai ya, egevelei σευεai la GALA
σευει ma wuyei velesiei zu ga:

⟨Da ga doun zunui,
gè è zolooγε za.⟩

³⁴ GALA ge buzege vai, ε kula saai ya, ε mina mα
gale ma, ε va luula, naa gα ε boni ga:

⟨Nά faa ηadegaiti κε wo υε,
niiti ti maa la valiboga πε,
nii gè minazegeni la Davide υε.⟩

³⁵ Naa gα ε keai ε bogai la nά taγili ga:

⟨E la vaa bu da-wotii γε nui,
ε ga woogeγila nui, ε va luula kabayegei zu.⟩

³⁶ Tama Davide begai ma ga botii γε GALA βε nά-
yeegegalai zu, ε zaani, ε li mεmεwolani pα, ε luula.

³⁷ Kεε zoi GALA ge buzegeai, ε gυla saai ya, naa la
luulani.

³⁸ Kεelointi, à sugwεε mu ga Yesu maavele gα
kotoi zuvaaye fai laazeelizu la wo ma. ³⁹ Zoi nαπε ε
gīdaalevezu ma, naama nui nά-kotoi zegea ba, nii
Moize nά-togi la gεni zooga κεεzu wo υε. ⁴⁰ A dama
ga βoγo mu, naa gα a κε nii bogai GALA goo wo nuiti
ta-zεveiti su, naa mina zeeli wo ma ga:

⁴¹ ⟨Woi wo ga nuβuseiti ti laavegai ga maayo bala
βει, à weε,

wo laa gα vα, wo-ma zuwu gαaleve.

Mazoloo nά vaazu fai ta gεεzu wa-yeegegalai,

naama vai ni nu a la bona wo ma, wo la ɣeni la da.»

»

⁴² Bɛbɛi ɣɛai ma ɣulazu, ti naati maanɛɛnɛni ga ti bɔɛ volu, ɛ vile naama vaa ɣilagi nɔ va, dooɣo foloi nii ɛ vaazu. ⁴³ Gaalɛbai voluma, Zuifui ma mɔinmɔin ta zii ɣiligi niiti ti latigai, ti vile Zuifuiti ta-GALA pelei ma, ti vilɛni Pɔle ta Balanaabase volu. Naati ti ɣeni bɔɛzu ti vɔ, ti da ti ijɔdɔ ga ti ɣili kpaan GALA ná-zaalai va.

⁴⁴ Poluma looɣo foloi, nu ɣa ɣɛ ma, taazuve nuɓusei pɛ ka nɔ ɛ ɣaalɛni ba GALA daawooi mɛni fai zu. ⁴⁵ Zuifuiti ti bɛbɛi ɣaai ma, ti laaveni ga toloi. Nii Pɔle ɣeni bosu, ti da naa maɔɣaali ga woo jɔiti. ⁴⁶ Pɔle ta Balanaabase ti bɔɛni ti vɔ ga ladalai, ti ɣɛ ti ma: «Wa ɣa mɔunpa GALA daawooi maa ɣɛa nɛni, ɛ wo wo ma. Kɛɛ tɛi wo ɣɛɛzu ba, ta wo bɔɣɔ levezu ga wo la zolooni ɣɔɣɔ zɛnvui ma, naa maavele ma, bɛ gi ɣaavote zii ɣiligiti ma. ⁴⁷ Tɔɔzei naama levei ɣa Maligii feai gi ya, ɛ ɣɛ ma:

«Gè è loga, è ɣɛ ga ziiti ta-wozakalagi,
è kizo fai ɣula kɛɛma eyɛsu zou bela ga.» »

⁴⁸ Zii ɣiligiti ti naama wooi mɛnigai ma, ti ɣoozunɛni gola, ti da Maligii lebi daawooi vaa zu. Niiti kpein ɣɔɣɔ zɛnvui ɣɛvele bɛtɛni ti ma vaa ma, naati ti ɣidaaleveni. ⁴⁹ Maligii laawooi ɣaa ɣeni wɔɔɔzu naama yooi zu ná pɛ. ⁵⁰ Kɛɛ Zuifuiti ti lɔni tosuba anzanuiti unsu niiti ti latini, ti vile Zuifuiti ta-GALA pelei ma, ta taazuve zeizumaanɛɛgiti, ti wɔinzɛgemai vilɛni Pɔle ta Balanaabase volu, ti naati kpɛ ta-yooi zu. ⁵¹ Naati felegɔ ti ti ɣɔɣɔa vufiligi bukpunɛni ti laalɔɣɔma, ti li Ikoniyume. ⁵² Kaladopoiti mu, ti laaveni ga koozunɛni ta Zɛnvu Nadegai.

14

Pɔle ta Balanabase ti ɣeni Ikoniyume

¹ Pɔle ta Balanabase ti ɣeai ma Ikoniyume, ti læni miná balaa Zuifuiti ta-GALA dɛbi vɛlɛi wu, ti yɛni bɔɛzu ga kɛvɛlei ta, Zuifui ma mɔinmɔin ta Gɛlɛkii ma mɔinmɔin ti ɣidaaleve. ² Kɛlɛ Zuifuiti ti ɣikpaai, naati ti lɔni zii ɣiligiti unsu, ti naati daavili ga ti faa nɔu ɣɛ ga kidaaleve nuiti. ³ Anɛɛ naa ve, Pɔle ta Balanabase ti lɛbini Ikoniyume, ti ɣeni bɔɛzu ga ladalai, tɔzei ti laani Maligii la, naama ge ɣeni ná-zaala wooi ma ɣaamai ɣulazu kɛlɛma ga laavɔɔ vaiti ta maabɛlɛ vaiti, nii é ma zobogi veeni ti vɛ ga ti da kɛ. ⁴ Taazuve nubusei ɣaagwɛɛni su fele, gilazuve ɣeni Zuifuiti polu, gilazuve ɣɛ keelaiti polu. ⁵ Tɛi zii ɣiligiti ta Zuifuiti é vɛɛ ta-ɣundiɣiiti ba, ti ɣeni ɣɛvele bɛtɛzu ga ti Pɔle ta Balanabase maanɔɣɔ, ti va ti zɔɔ ga kɔtuiti, ⁶ naati ti sugwɛɛgai ma, ti vɛlani ti li Likaoni ɣovii ma: Lisetele, Dɛlɛbe, ta ti-maagoolii zu. ⁷ Ti Woo Niine Uagɔi laazeelini miná.

Pɔle ta Balanabase ti ɣeni Lisetele

⁸ Mɛɣɛlɛ zunui ta ɣeni zeini Lisetele taazuve, nii é zɔlɔni ga mɛɣɛlɛgi, kaipa é la ɣeni dɛ zooni é va zie. ⁹ E ɣeni woilosu Pɔle woo ma. Naa wɛleni ba, é ka ga kidaalevei ɣa zea ga é valo, ¹⁰ Pɔle woɣulani, é ɣɛ ma: «Wuzɛɣɛ, è lo è-ɣɔɣɔiti ga!» Zunui vilini kpulu kɔɣɔiti ga, é tɔzei ga é da zie. ¹¹ Tɛi bebei naa ɣaani, nii Pɔle ɣeni kɛɛzu, ti ɣeni bainsu ga woo wola Likaoni wooi zu, ti da ɣɛ ma: «Galagiti ti nubuse ɣɔlɔgi zɛɣɛa, ti yɛi gi zaama.» ¹² Ti Balanabase laasei pɛɛni ga Zuuse, ti Pɔle laasei pɛɛ ga Gɛɛlemɛse, tɔzei naa ɣa kpɔɛi ɣeni da. ¹³ Galagi

nii daa ga Zuuse, naama zalaḡa ḡula nui ná-gala pelei ḡeni taa loave, é vaani ga nike zineiti ta tufa leʼveleʼvegaiti taa zigidaʼve. Ta bebɛi ti zolooni ma niina ga ti naama aniiti kula ga zalaḡai Balanabase ta Pɔle ʁe.

¹⁴ Keela felegɔiti ti naa menigai ma, ti ta-zegɛiti balini ga ḡba, ti bize bebɛi ʁo pelei, ti bain ga tiye, ti ḡe ma: ¹⁵ «Lee vaa zu wo naa ḡeezu? Gá balaa gá nɔ ga nuʁusei ga wo ḡeʁe, gi ʁaʁe Woo Niine Uagɔi laazeelizu wo ma, ga wo beteʁe ḡimalala vai naati ba, wo lati zenvu su GALAGI ma, nii é geegɔlɔgi, ta zooi ta kpolodei betɛa ta ti zu aniiti. ¹⁶ Yeeḡḡalalai niiti ti leʁegai, é zii ḡilagilagiti pe zegɛ ná, ɛse ge da zie ga yiima ʁe. ¹⁷ Anɛɛ naa ʁe, é la beni ɔɔḡ leɛzu ga tiye ga ná-faʁɔḡɔiti maʁeʁe, niiti é ti ḡeezu, tɔzei tɔ ḡa é tonai ta ani betɛ yeeḡḡalalaiti teʁesu wo ma, é da ḡɔnɔgi ve wo ya, ta é koozunɛi lɔ wo-yiimaʁeti.» ¹⁸ Anɛɛ balaa keelaiti ti naama woiti boni, keɛ é ḡeni ga faa ɔaaba gola, ti ʁa pele leʁe bebɛi luḡɔ ga naati ti mina zalaḡai ḡula ti ʁe.

¹⁹ Naa ʁoluma, Zuifuiti ti zɛḡeni Antiyɔse ta Ikoniyyume, ti ʁa ti bebɛi unsu leʁe. Ti Pɔle zɔni ga kɔtuiti, ti kɔkɔpo, ti kula taai ʁa, tɔzei ti ḡeni ḡisiɛzu ga é za. ²⁰ Keɛ siɛgi zu kaladopoiti ti ḡaalɛni ba la koba, é wuzɛḡeni é le taazuʁe, poluma zobui ta Balanabase ti liini Delebe.

Ti ḡale ma vai Antiyɔse

²¹ Siɛgi zu Pɔle ta Balanabase ti beni la ga Woo Niine Uagɔi laazeeli Delebe, ti kaladopo mɔinmɔin sɔlɔni ná, ti ḡaleni ma Lisetele ta Ikoniyyume, ti gaabela Antiyɔse. ²² Ti ḡeni kaladopoiti iɔɔɔzu, ti da ti lenɛ ga ti ye kidaaleʁe zu, ti da ḡe naati ma:

«Κεni ade kpɔɔ mɔinmɔin sɔɔɔ pε, ade va ɔ GALA nά-masadaɔ zu.» ²³ Ti yeeloni totuɔɔiti ba Egilisii ɔilagilagi pε su, ta la βena ga GALA fali ti zugi zo, ti ɔeni naati kalivaazu Maligii ma, nii ti ɔidaaleveai ma.

²⁴ Naa voluma, ti leveni Pisidi ɔovii ma, ti zeeli Panfili. ²⁵ Ti GALA daawooi laazeelini Πελεze, naa voluma ti li Atali. ²⁶ Ti zeɔeai ma minά, ti λεeni βatoi zu, ti li Antiyɔse, ve ti ɔalivaani nά GALA nά-zaalai ma, botii naama vaa zu, nii ti βeni ga κε. ²⁷ Ti zeelii ma, ti Egilisii zu nuiti pε gaaleeni ba, ti voluvaawo ti ma ga nii pε GALA ge keai ga ti maavele, ta vele naa kidaalevei ma velei laalaogai la zii ɔiligiti tuɔɔ. ²⁸ Ti ku ɔεeni nά fele kaladopoiti saama.

15

Maabɔgi nii ε ɔεeni Zeeluzalεme

¹ Zunui tanigaa ti zεgeni Zudee yooi zu, ti va Antiyɔse, ti da kidaaleve nuiti kala, ti da ɔε ti ma: «Ni wo la latini pelevolu, eɔevelei seveai la Moize nά-tɔgi zu, wo la zooga ɔizosu.» ² Naa ɔaabelani ga maɔgaali βaaβa golai ti yɔɔzu ta Pɔle naa veε Balanabase va. Naa voluma, ti deveni ga Pɔle ta Balanabase naa veε taɔiligaa va ti λε Zeeluzalεme, ti naama vai yɔɔzule ga keelaiti ta Egilisi lotuɔɔiti. ³ Antiyɔse Egilisii ti leveni, ti liini ti leve ga Fenisi ta Samali vele, ti da naa zuɔula, velei zii ɔiligiti ti ɔidaaleveai la. Naama woiti ti ɔeni ga koozune vaa wola kidaaleve nuiti βε. ⁴ Ti zeelii ma Zeeluzalεme, Egilisii nuiti ti ti laaɔomini ta keelaiti naa veε totuɔɔiti ba, ti voluvaawoni naati ma ga nii pε GALA ge keeni ga ti maavele. ⁵ Falizieiinti saama,

niiti ti g̃idaaleveni, naa tanigaa ti wuzegeni, ti g̃e ma: «Kenii zii g̃iligiti ti lati p̃elevolu, é ti leve ga ti g̃olo Moize ná-t̃ogi ve.»

⁶ Keelaiti ta totuḡbiti ti g̃aalɛeni ba, ti naama vai wuuvete ga pag̃o. ⁷ Kp̃ezuḡula wolai begai ma, Piyɛɛ wuzegeni, é g̃e ti ma: «K̃ɛɛleaiti, wo kwɛeni ga kaite GALA ge yiimazegeni ga ze wo zaama, nii a ke g̃e Woo Niine Uag̃oi laazeeli zii g̃iligiti ma, ti g̃idaaleve. ⁸ GALA nii é nu yiimave ḡwɛɛ, naa b̃oḡbi ma zeele wooi woga ga é yeezeida ti wu, t̃ozei é Zenvu Nadagai vea tiya ga ade ḡevele, ⁹ é la zeeḡaag̃wɛɛzu ḡɛeni ade ỹoḡzu ada tiye, t̃ozei é ti-yiimaveti nadegɛ ga ta-g̃idaalevei maavele. ¹⁰ Lee vaa zu mu wo GALA suḡḡo, ga wo unbawului naa la kaladopoiti kp̃oḡoḡa, nii ada ade-m̃ɛwolani ade la zieni seḡe vai wu? ¹¹ Kɛɛ adoun, Malig̃ii Yesu zaalai ḡa ade g̃idaaleveai la ga ade ḡizogɛ ga ti ḡevele.»

¹² B̃ɛbei pɛ ge maag̃eni kp̃o, ti woilo Balanaḡbase ta P̃ole woo ma, ti da naa zuḡula, velei GALA ge ḡeni laaṽo vaiti ta maabɛɛ vaiti k̃ɛɛzu la ga ti maavele zii g̃iligiti saama. ¹³ Ti begai ma ga b̃oɛ, Zake kp̃oɛi zegeni, é g̃e ma: «K̃ɛɛleaiti, à woilo d̃ɛ g̃o ma! ¹⁴ Sim̃on naa zuḡulaa ade ma, velei t̃ozeizu m̃ounpa GALA ge yiimazegeni la zii g̃iligiti saama ga zii ḡila, nii a ḡe ga ñoño. ¹⁵ Naama vai balaa zoloogɛ GALA goo wo nuiti daawooi ma, t̃ozei seveve ga:

¹⁶ Naa voluma ná ḡale ma volu,
Davide ná-p̃ɛɛi nii goloai, ná gaal̃o volu,
veti náti koloḡologai, g̃e mináti kp̃ete volu.
Nà to volu,

¹⁷ naa ḡa a ke, nuḡusei m̃otaiti ti Malig̃ii ḡaizie,

ta zii g̃iligi niiti kpein ti g̃eai ga n̄n̄n̄.

Naa g̃a Malig̃ii bogai,

¹⁸ nii é ná-faazeikpasuiti kulaai kelema kaite w̄l̄w̄l̄. »

¹⁹ Zake g̃eni m̄n̄n̄ ti ma: «Naa g̃a é ba, n̄a kaazu ga fiz̄oge ga ade mina faaba k̄pete zii g̃iligiti tuḡḡ, niiti ti g̃idaalevezu GALA ma, ²⁰ kele ade sevei leve ti ma ga ti b̄ḡḡ maape ga k̄ḡḡ ganigiti ta-g̃z̄ba vaiti, kologologi, ta ti mina sua mi nii ma jama la vuuni, naa ve jama va. ²¹ T̄ḡzei kaite w̄l̄w̄l̄ ziegiti su, nuiti ta taa g̃ilagilagiti su ti da Moize ná-t̄gi g̃ala, ta toḡa g̃alasu dooḡo foloiti pe GALA debi veleiti bu.»

Devei niiti ti zegeni ta sevei é leveni kidaaleve nuiti ma

²² Naama ziegiti zu, keelaiti ta totuḡḡiti, naa ve Egilisi zu nuiti pe ba ti zolooni ma, ga ti nui tanigaa g̃ula b̄ḡḡ zaama, ti ti vile P̄le ta Balanabaseni polu, ti li Antiȳse. Ti yeeloni Zude va, nii é lolisu ga Balasabase, ta Silase, ti feleg̃o ti g̃eni ga nuiti, niiti unfema wola g̃eni ti ve kidaaleve nuiti saama.

²³ Ti sevei veeni ti ya, nii su wooi g̃eni ga nii: «Wo-g̃elointi, ti ga keelaiti ta totuḡḡiti ta wo luḡsu, w̄aiti wo la ga Zuifua, wo Antiȳse taazuve, naa ve Siili ta Silisi g̃oviiti ba. ²⁴ Gi menige ga gi zaama, nui tanigaa ti vaave wo v̄ be, ti wo ȳiḡḡ, ti wo niikpi ga ta-b̄ezug̃ulai. Gá lei gi va naama levei ve ti ya. ²⁵ Gi pe gi zolooge ma ga gi yeelo nua va, gi ti ve gi-n̄ep̄ḡḡiti Balanabase ta P̄le va, ti va wo v̄ be, ²⁶ niiti ti g̃ikula ti-yenvuiti su ade-Malig̃ii Yesu Kilista laaseigi vaa zu. ²⁷ Naa g̃a é kea, gi Zude ta Silase levega wo ma, ga ti va ti niima g̃eela woo laazeeli wo ma ga laawoo. ²⁸ N̄eve Z̄envu Nadegai

ve, ta gá bəǵəi gi ve, ga nu mina kasə nəpe da wo unma, keni nii maalaasu la ná. ²⁹ Naa ǵa é ga, keni wo mina da ga suaiti mi, niiti ti ǵulaai ga zalaǵai kəǵə ganigiti be, ta ɲamai, naa veɛ sua voomaiti ba, wo bəǵə maajɛ balaa ga koloǵologi. Wa naati keena, faa vago ve wo ve. Ade ǵaana mənə!»

³⁰ Ti yeebeni keelai naati ba, ti li. Ti liini Antiyəse, ti kidaaleve nu bəǵi pe gaale ba, ti sevei ve ti ya. ³¹ Sevei ǵalagai ma, ti wola ǵoozunɛni, təzei iɲəðə wooi va é ǵeni su. ³² Tei Zude ta Silase ti ǵeni ga GALA goo wo nuiti, ti lebini bəɛzu kidaaleve nuiti pə, ti da naati tene, ta ti da ti iɲəðə. ³³ Ti ku ǵɛeni ná fele, naa voluma ǵɛɛǵelointi ti yeebeni ti va ga ziileigi, ti ǵale ma naama nuiti pə, niiti ti valini ti ma. ³⁴ [Anɛɛ naa ve, é nɛeni Silase ve ga é ye ná.] ³⁵ Pəle ta Balanabase ti yeni Antiyəse, naa veɛ nu moinmoin ba, ti kalagi wo, ta ti da Maligii ná-Woo Niine Vagəi laazeeli.

Pəle ta Silase lii vai keela zięgi velesiei ma

³⁶ Ku ǵɛeni fele, naa voluma Pəle ǵeni Balanabase ma: «De ǵale ma vogi zu, de li de kidaaleve nuiti ka, ve pe de levega ná, de Maligii laawooi laazeeli, de ka mini ǵɛǵala ǵa ti ná kidaalevei zu.» ³⁷ Balanabase ǵeni pə, é Zan vile ti volu, nii daasei peai ga Maleke, ³⁸ kele Pəle kaani ga é la vizəni ga ti va naa vile volu, nii é zegeni ti volu sie məungi zu Panfili zəli, é la ǵɛeni ti va ta-wotii zu. ³⁹ Naama maǵaalii baani ti yəǵəzu, eyesu ti bali ma. Balanabase Maleke zegeni, ti le batoi zu, ti li Sipele. ⁴⁰ Pəle ma ge yiimazeǵe ga Silase, kidaaleve nuiti ti ti ǵalivaani Maligii ná-zaalai ma, ti da li. ⁴¹ Ti leveni Siili yooi zu ta Silisi, ti da Egilisiiti iɲəðə.

16

Timotee vile fai Pōle ta Silase volu

¹ Naa voluma, Pōle zeelini Delebe, ta Lisetele. Kidaaleve nui ta ʒeni miná, daaseigi ga Timotee, dee ʒeni ga Zuifu anzanui ta kidaaleveai Kilista ma, keeʒe ʒeni ga Gelekii ta. ² Kidaaleve nui niiti ti ʒeni Lisetele ta Ikoniyume, naati ti ʒeni zeele woo ʁagɔ wosu, é lo Timotee ʁa. ³ Woin ʒeni Pōle ma ga é naa ʒe ga ziejɔɔɔ, é naa zegeni, ti tati pelevolu, tɔzei Zuifuiti ta-vai ʁa, niiti ti ʒeni naama adeti, mazɔɔ ti pe ti ʒeni kwɛeni ga keeʒe ʒeni ga Gelekii. ⁴ Taai niiti é ʒeni levesu ti zu, é ʒeni deveiti bosu nuiti ma, niiti keelaiti ta totuɔiti ti ti zegeni Zeeluzalame, naa ʒa a ke ti ʒolo naama leveiti be. ⁵ Egilisiiti sebe ʒeni lɔzu kidaalevei zu, ta da ʁe ti ʁa folo-o-folo.

Pōle loli fai Maseedɔine

⁶ Ti Filizi ta Galate yooi maaleveni, tɔzei Zenvu Nadagai pele leveni ti luɔ ga ti mina wooi laazeeli Azi yooi zu. ⁷ Ti zeeliai ma Misi yooi ʒobave, ti ʒeni pɔ ga ti li Bitini, kee Yesu ná-Zenvui la ʒeni vaani bu. ⁸ Ti Misi yooi maaleveni naazu, ti zeeli Toloase. ⁹ Kpidii Pōle kulakelamai ta zɔɔni, é Maseedɔine zunu ʒila kaani loni, naa da maaneene, é da ʒe ma: «Soma kae, è leve Maseedɔine, è ɔɔ gi ʁa!» ¹⁰ Pōle ná-kulakelamai naa maavele ma, gi pele ʒaizieni gaamago ga gi li Maseedɔine, mazɔɔ gi kwɛeni ga naa maavele ga GALA ka gi lolisu ga gi Woo Niine Uagɔi laazeeli ná.

Lidi ʒidaaleve vai Filipe taazuve

11 Gi ʼʼeni ʼbatoi zu Toloase, gi li Samʼetelase zie zaama yooi vʼʼ pelei, poluma zobui gi li ga Neyapʼolise vele. 12 Gi zeʼʼe miná, gi li fʼʼ Filipe taazuvʼe, nii é ʼʼeni ga Wʼʼlʼʼme laai ta, é ʼʼeni ga Maseedʼbine ʼʼovi mʼʼungi ma laai ta. Gi ku felegʼʼ ʼʼeni naama laai zu. 13 Dooʼʼo foloi gi ʼʼulani taai va, gi li zie wolai laavʼe, é ʼʼeni gi ʼʼisu ga gá Zuifuiti ta-GALA falizuvʼe ta ʼʼaa ná. Tei gi zeini, gi ʼʼeni anzanuiti pʼʼ, niiti ti ʼʼaalea ʼʼeni de ba. 14 Anzanu ʼʼila ge ʼʼeni ná, nii é ʼʼeni ga GALA gaazuluaba nu, daaseigi ga Lidi, é ʼʼeni ga seʼʼe ʼʼoi pʼʼodi nui, ta ná-taazuvʼe ʼʼeni ga Tiyatiil. E ʼʼeni woilosu ga pagʼʼ, Maliʼʼii ziilaalaoni, nii a ke é naati mʼeni, nii Pʼʼle ʼʼeni bosu. 15 Tei ta ná-pele wu nuiti ti ʼʼatizeni, é gi maanʼʼeneni, é ʼʼe gi ma: «Ni wo kwʼʼeni ga gʼʼe ʼʼidaalevea ga ʼʼite Maliʼʼii ma, à soma wo le ná-pelei wu, wo zeí ná.» E ʼʼini gi la gola ga keni gi naa ʼʼe.

Filipe ʼʼaso ziqigi zu vai

16 Yeeta, gi ʼʼeni liizu GALA falizuvʼe, duʼʼ anzanu ʼʼila ge gi laaʼʼomini, nii adʼʼʼe yenvui ʼʼeni su, ná-adʼʼʼe vaiti maavele ma, ná-duʼʼ keeʼʼeiti ti ʼʼeni kulanuma wola zʼʼʼsu. 17 E vileni gi volu, gá-o, Pʼʼle-o, é ʼʼa ʼʼain, é ʼʼa ʼʼe ma: «GALA nii é Anii-Pʼʼ-Unda, naa ná-botigʼʼe nuiti ka ga zunui niiti, ti vaavʼe kizo pelei ʼʼʼzu ga woye.» 18 E ʼʼeni naa ʼʼʼzu folo mʼʼinmʼʼin daawu. Pʼʼle ʼʼʼai ma ga naa, é latini, é ʼʼe zenvu ʼʼoi ma: «Yesu Kilista laaseigi zu, ná è levezu ga é ʼʼula anzanui nii zu.» Gaamago é ʼʼulani anzanui zu.

19 Siegi zu ná-duʼʼ keeʼʼeiti ti kaani la ga kito ge la mʼʼ ti vʼe, ti va ani mʼʼinmʼʼin sʼʼʼ ga maavele, ti Pʼʼle ta Silase zoni, ti naati kpokpo taa zaavaavʼe

tukpɔɔfaaleve nuiti pɔ be. ²⁰ Ti naati teveni Wɔlɔme nuiti, niiti ti ɔeni ga tukpɔɔfaaleve nuiti, ti ɔe ti ma: «Zunui niiti ka ti faa yaɔɔabagi viliga ada-laai zu. Zuifuiti be, ²¹ ta kalagi ma zii tanigaa wosu, nii maa la nɛeni ga adei de ga Wɔlɔme nuiti ade va va bu, ɔaa ade va ke.» ²² Bɛbei ɔalaa wuzegeni ti laalɔɔma. Tukpɔɔfaaleve nuiti ti ta-zegɛiti kulaai ma ti ɔɔba, ti devei veeni ga ti naati doɔa ga kpakɔi. ²³ Ti ɔegai ma ga ti loɔa ga kpakɔ jɛ mɔinmɔin, ti naati pilini kasoi ɔa, ti kaso make nui leve ga ɛ da wola wele ti ma. ²⁴ Tei naama levei veeni kaso make nui ya, ɛ ti vilini kaso vɛlei ɔoozu vɛle nuu, ɛ ti-ɔɔɔiti dɔ kpegɔi ɔa.

²⁵ Kua zaamai Pɔle ta Silase ti ɔeni GALA falizu, ti da GALA deɔi wuyeiti too, kasoga nui zɔiti ti ɔeni ti woomɛnisu. ²⁶ Gaamago, zou ɔali wolai ɔɛeni, ɛ kaso vɛlei ma wuulaagiti niikpi, kpogiti daalaoni nɔ vɔɔma, yɔlɔɔiti ti vieni kasoga nuiti pɛ ba. ²⁷ Kaso vɛle make nui wuungai ma, ɛ ka ga kaso vɛlei ma ɔogiti daalaoge, ɛ nɔ-boga zɔkpɔi ɔulani ma laɔagi zu, ɛ ɔeni liizu ɔɔɔ vaazu niina, tɔzei ɛ ɔisieni ga kasoga nuiti pɛ ti vɛla. ²⁸ Kele Pɔle ɔainni ga woo wola, ɛ ɔe ma: «Mina faa jɔu nɔpɛ ke ga ɔɔɔ, gi pɛ gá vɛ.» ²⁹ Kaso vɛle make nui wozakalagi maalolini, ɛ leeni ga suvile, ɛ da ɔali, ɛ looni Pɔle ta Silase ɔɔɔwu, ³⁰ ɛ ɔula ga tiye eteave, ɛ ɔe ti ma: «Kɛeni, nɔ ke ɔale, gɛ va ɔizo?» ³¹ Pɔle ta Silase ti googaaavoteni, ti ɔe ma: «Gidaaleve Maliɔii Yesu ma, da ɔizo wa da-vɛleyegɛi wu nuiti.» ³² Ti Maliɔii laawooi woni ma, ta nɔ-pɛleyegɛi wu nuiti pɛ. ³³ Naama yeedɛɔalari nɔ kpidii, kaso vɛle make nui liini ga Pɔle ta Silase, ɛ ta-valaiti gaagba,

naa voluma ti batizeni gaamanɔ ta ná-peleyeɣei wu nuiti pe. ³⁴ E læeni ga tiye ná-pelei wu, é daamianigi ve ti ya. Zunui nii ta ná-peleyeɣei wu nuiti pe ti ɣoozunεeni, ti ɣidaaleve vai zu GALA ma.

³⁵ Sobui, tukpɔɣaaleve nuiti ti salaɔsuiti teveni kaso vele make nui ma, ti ɣe ma: «Yeebe zunui niiti ba, ti li.» ³⁶ Kaso vele make nui naama wooi laazeelini Pɔle ma, é ɣe ma: «Tukpɔɣaaleve nuiti ti keela levege mà, ti ɣe gè wo vile, naa maavele ma à ɣula, wo li ziileigi zu.» ³⁷ Kele Pɔle ɣeni ti ma: «Gei gi ga Wɔlɔme nuiti, ti la gá-veelala læeni, ti gi loɣa kelemave, ti gi vili kasoi ɣa. Ta pɔ niina ga ti gi ɣula dɔɔɣuzu? Gi la naa ɣea pe! Keni tiya bɔɣɔi ti va, ti gi ɣula ti!» ³⁸ Salaɔsuiti ti liini ti naama woiti bo tukpɔɣaaleve nuiti ma. Naati ti wola luani, ti menigai ma ga ta ga Wɔlɔme nuiti. ³⁹ Ti liini ti pee ve Pɔle ta Silase ve, ti naati maanεεε ga ti ɣula ta-laa va. ⁴⁰ Pɔle ta Silase ti ɣulaai ma kasoi ɣa, ti læeni Lidi ná-pelei wu. Ti ɣεεɣelointi kaai ma, ti naati ijɔdɔɔni, naa voluma ti da li.

17

Pɔle ta Silase ti lii vai Tesalɔnike

¹ Pɔle ta Silase ti leveni Anfipɔli ta Apɔlɔni, ti zeeli Tesalɔnike, ve Zuifuiti ta-GALA dɛbi velei ta ɣeni ná. ² E læeni bu, eɣevelei a da keε la pɔlɔma, dooɣo folo savagɔ laawu Pɔle ɣeni liizu, é da bɔε ti vɔ ga GALA sevei zu vaiti. ³ E ɣeni suɣulazu ti ma, é dεε ga tiye ga keni Kilista a la bɔlɔ, é za, naa voluma é wuzegε, é ɣula saai ya, é ɣe ti ma: «Yesu nii gè ná-fai wosu wo ma, naa ɣa é ga Kilista.» ⁴ Tanigaa ti ɣidaaleveni ti zaama, ti veε Pɔle ta Silase va, ta

Gelekii ma moinmoin niiti ti gʼeni luazu GALA ba, naa veɛ tosuba anzanui ma moinmoin ba.

⁵ Kεε toloi Zuifuiti ziimave laaveni, ti nu ɲakai tanigaa zεgʼeni bebei zaama, ti ti gʼaale ba, ti vuutugi vili taai zu. Ti liini ti Zazɔn nά-peε laa gʼale, ti da Pɔle ta Silase gʼaizie ga ti li ga tiye bebei vo. ⁶ Tei ti la gʼeni ti gʼaani, ti Zazɔn ta kidaaleve nui tanigaa zoni, ti li ga tiye tukpɔgʼaaleve nuiti kakala, ti da ɓain, ti da gʼε ma: «Niima zunuiti ka ti eteai pe keai unga wuulee, tiya gʼa ti vaai ve. ⁷ Zazɔn gʼa ε yeezeidai ti wu. Ti pe ta faiti keezu masagi Seezaal nά-deveiti daalɔgʼoma, ti gʼε masa kili ka nά, nii daaseigi ga Yesu.» ⁸ Naama wooti ti bebei yigʼulani ba ta tukpɔgʼaaleve nuiti, ⁹ naati ti la gʼeni keeni, ti va yeebe Zazɔn ta zɔiti ba, keeni ti kpɔunma ani gʼulani ti ya pe.

Pɔle ta Silase ti lii vai Beelee

¹⁰ Kpidii veeni nɔ feya, kidaaleve nuiti ti Pɔle ta Silase leveni Beelee. Ti zeeliai ma, ti liini Zuifuiti ta-GALA deɓi velei wu. ¹¹ Naati koozu gʼisiɛi vani, ε leve Tesalɔnike Zuifuiti ba, ti yeezeini GALA daawooi wu ga gʼoozunεε vele, folo-o-folo ti gʼeni GALA seveiti fegelefegelesu, ti peɛ ni nii ti bogai ti ma gaamai ve. ¹² Ma moinmoin ge gʼidaaleveni ti zaama, naa voluma Gelekiiti saama, tosuba anzanuiti ta zunui ma moinmoin ti gʼidaaleveni. ¹³ Kεε Tesalɔnike Zuifuiti ti kwεεgai ma ga Pɔle gʼa GALA daawooi laazeelizu Beelee, ti vaani nά ga ti bebei gʼaazule, ti vuutugi vili ti zaama. ¹⁴ Kidaaleve nuiti ti Pɔle leveni ga kpoloɗei laa velei, keε Silase ta Timotee ti yeni taazuve. ¹⁵ Zɔiti ti liini Pɔle maazaasu, ti liini la

fə Atene. Ti ǵalesuʋe ma, Pəle valini ti ma ga Silase ta Timotee ti li pə be fala.

Pəle ǵeai ma Atene

¹⁶ Siegi zu Pəle ǵeni siepəǵaiti kpəunsu da Atene, zii ǵeni bəbəzu, təzei é kaani ga taai naa wola laavege ga kəǵǵ ganigiti. ¹⁷ E ǵeni bəezu Zuifuiti pə, GALA dəbi ʋelei wu, ta zii ǵiligiti pə, niiti ti ʋilegai Zuifuiti ta-GALA pelei ma, naa ʋoluma folo-o-folo é ǵeni bəezu nuiti pə pə, niiti ti ǵeni ʋaazu ete zaamave. ¹⁸ Faagwe nui tanigaa, niiti ti ga Epikulieinti ta Sitəisieinti, ti təzeini ga bəea pə. Tanigaa ti da ǵe ma: «Lee ma bəezugula naka ǵa zunui nii bosu?» Zəiti ti da ǵe ma: «Da ka ga toǵa gala kiligaa ta-ʋaa laazeelizu.» Təzei ti ǵeni Pəle woomenisu, é da Yesu ná-Woo Niine Uagəi laazeeli, ta buzege vai, é ǵula saai ya. ¹⁹ Ti li ʋele ǵana la Aleyəpaze nuiti kakala, ti ǵe ma: «Gá zoo nei gi faa ǵwee baa, é ʋile kala niinei naa ʋa, nii è bosu ga giye? ²⁰ Təzei gá fai tanigaa menisu è-la, niiti kaipa gi la de ta menini. Tə ǵa é ba, gá pə gi naati polugwee.» ²¹ Tama Atene nuiti pə ta weieinti ti ǵeni ti zaama, ti ǵeni ta-yeegəǵalai pə keezu nə ga ti da faa niinei bo bəǵǵ ma, ta ti da meni.

²² Pəle wuzegeni naazu Aleyəpaze nuiti saama, é ǵe ma: «Atene nuiti, gə pete ga wo pə wa ga gala pele zie nu wolaiti, keʋelei pə ma. ²³ Təzei zəge leʋesu taazuʋe, gə da wa-ǵəǵǵ ganigiti ka, eyesu gə ná ta ǵaa ʋe seʋeai ná ga: «Galagi nii nu la kwee, naa nənəi ǵa.» Nii wo dəbizu, wo la kwee, naa ǵa gə ná-fai laazeelizu wo ma. ²⁴ GALAGI nii é eteai ta su aniiti pə kpətea, teigi é ga geegəǵogi ta zoi ti-Maliǵii, seizu la gala pelei naa wu, nii nuiti ti togai

ga yeei. ²⁵ Kpɛdɛ la ba balaa ga nuiti ti ani ve be, ege a vala ani ta ma zii nɔpe ma, tɔɔzei toɔa é zenvui ta zenvu viilei veezu nuɔuseiti pe zea, naa vee ani mɔtaiti pe ba. ²⁶ E etea nuɔusei pe kpetevɛ ga nu gila kpegi mavofodai nɔ, nii a ke ti ze zoi ga ná pe. E yeedegfalaiti teveni ba, é nuiti ti ze yooiti kwegiti da, ²⁷ nii a ke ni toɔa zoo gɛɛzu nuiti ti ye gɛɛzu tigili tigili ti GALA gaizie ti ka. Tama toun maa la goozani de tanɔpe ba. ²⁸ Tɔɔzei:

⟨Toun maavele zu, zenvui ga de ya, de da niikpi, ta da vulua.⟩

Egɛvelei wa-vaa gweɛ nui tanigaa ti bogai la ga:

⟨Ada ga mavofodaiti.⟩

²⁹ Naa ga é ba, tei ade ga GALA mavofodaiti, ade mina gisiɛ ga GALA kulave ga kɔɔɔ ganigiti niiti jɛeligɔ ge nuiti, ti ti betɛai ga zanugi, baa walii, baa kɔtui, ga ti goozu gelegelegiti. ³⁰ GALA ge nuɔuseiti ta-gimalala yeedegfalai naati zɛga ná, keɛ niizu toɔa nuiti pe devezu adave pe ga ti ti zie velei maavalibo. ³¹ Tɔɔzei é yeedegfala levea ba, siɛgi zu é vaazu nuɔusei pe tukpɔɔaavezu la ga telebodai, zunu gila kpegi maavele, nii é yiimazegeai la, é naama voogi gɔla keɛma ɛɛ pe be ga é naa wuzege, é kula saai ya.»

³² Ti naama wooi menigai ma ga gɔvɛiti buzege vai saai ya, tanigaa ti gɛni jɛɛgulasui gɛɛzu la, taɔiligaa ti da ge ma: «Gá è woomeni yee gili, é lo naama vaiti ba.» ³³ Uele gana Pɔle gɔlani la ti zaama. ³⁴ Anɛɛ naa ve, ti zaama tanigaa ti gidaveveni, ti gili Pɔle va, naati tanigaa ti gɛni ga Denise, nii é gɛni ga Aleyɔpaze nui gila, ta anzanu gila nii daaseigi gɛni ga Damalise, ta taɔiligaa.

18

Pɔle ɣɛni Kɔlɛnte

¹ Naa voluma, Pɔle zegɛni Atɛne, ɛ li Kɔlɛnte. ² E Zuifu ɣila pɛtɛni nɔ, daaseigi ga Akilase, ɛ ɣɛni ga Pɔn nu, ta anzai Pelisile ti vaani nɔ feya ti zegɛ Itali, tɔzei masagi Kelode devei veeni ga Zuifuiti pɛ ti maagooza Wɔlɔme va. Pɔle ɣilini ti va, ³ tɛi jɛɛliɣi ɣilagɔ nɔ ɣa ɛ ɣɛni ti pɛ ti ya ga seɣe ɣota bɛtɛ vai, ɛ yɛni ti vɔ bɛ, ti da boti ɣɛ vɔɔma. ⁴ Dooɣo foloi ɣilagilagi pɛ Pɔle ɣɛni bɔɛzu Zuifuiti ta zii ɣiligiti pɔ, GALA dɛbi vɛlɛi wu, ɛ ɣɛni ɣaaɔaazu ga ɛ ti lati.

⁵ Siɛgi zu Silase ta Timotee ti vaani la, ti zegɛ Maseedɔine, Pɔle bɔɣɔ veeni GALA daawooi laazeeli vai nɔ ya niina, ɛ ɣɛni dɛɛzu ga Zuifuiti ga Yesu ɣa ɛ ga Kilista. ⁶ Kɛɛ tɛi Zuifuiti ti ɣɛni maagaaɔizu ga woo jɔiti, ɛ nɔ-seɣeiti suɔukpunɛni, ɛ ɣɛ ti ma: «Wo ma jamaɔi ɣa la niina wo unma, wavaa nɔpɛ ge la mɔ nɔun unma, bɛ niina gɛ ɣaaɔote zii ɣiligiti ma.» ⁷ E zegɛni minɔ, ɛ li zunui ta nɔ-pɛlɛi wu, nii ɛ ɣɛni ga GALA gaazuluaba nu, daaseigi ɣɛni ga Titiyuse Zusetuse, nɔ-pɛlɛi ɣɛni GALA dɛbi vɛlɛi ɣɔbavɛ. ⁸ Anɛɛ naa vɛ, GALA dɛbi vɛlɛi ma ɣundiɣii, nii daa ɣɛni ga Kilisepuse, naa ɣidaaleveni Maligii ma, ta nɔ-pɛlɛi wu nuiti pɛ. Kɔlɛnte nui ma mɔinmɔin balaa, niiti ti ɣɛni Pɔle woomɛnisu, ti ɣidaaleveni, ti batizei zɔlɔ.

⁹ Yeeta kpidiɔ, Maligii ɣɛni Pɔle ma kulakɛɛmai zu: «Mina lua pɛ, bɔɛ mina maagɛ kpɔ, ¹⁰ tɔzei nɔun nɔ ɛ va, nu nɔpɛ ge la vɔɔɣua ɛ va, ɛ va faa jɔu ɣɛ ga dɛ, mazɔlɔ nɔ-nuɔusei wola mɔinvɛ taai nii zu.» ¹¹ Pɔle kɛɛni Kɔlɛnte ga kona gila ta tukpɛ (1,5), ɛ da nuiti kala ga GALA daawooi.

12 Siεgi zu Galiyɔn ɣeni la ga Akayi masagi, Zuifuiti pε ti zolooni faa ɣila ma, ti wuzeɣe Pɔle laalɔɣɔma, ti liini la tukpɔɣaalevezuve, ¹³ ti ɣe ma: «Zunui nii ɣa é nuiti tatisu, é GALA dɛbi velei taɣili dεezu ga nuiti, nii é la zolooni tɔgi ma.» ¹⁴ Pɔle ɣenina ɣεεzu é bɔε, eyεsu Galiyɔn kpɔei zeɣe, é ɣe ma: «Ee, Zuifuiti! E ga é ɣeni ga telebotala va ba faa nɔu va, nà la woilo wo-woo ma, velei maaneai é ɣe la, ¹⁵ kele tɛi é ga maɣaali nɔ, é vile woiti ta daaseigiti ba, naa veε wo bɔɣɔ lɔgiti ba, wa-vaa ɣana. Gè la pɔ ga gè ɣe ga naama lukpɔɣaaleve nu.» ¹⁶ E ti bεeni, ti zeɣe tukpɔɣaalevezuve. ¹⁷ Ti pε ti Sɔsetene zoni naazu, nii é ɣeni ga GALA dɛbi velei ma ɣundigii, ti da doɣa tukpɔɣaalevezuve ɣakala. Kele Galiyɔn maavaa la ɣeni naa zu.

Pɔle ɣale fai ma volu Antiyɔse

¹⁸ Pɔle ku ɣεeni fele Kɔlente, naa voluma é valini kidaaleve nuiti ma, é le batoi zu, dii vai zu Siili vele, ta Pelisile naa veε Akilase va. Aisa é va zeɣe ná, é nɔungi buyeni ma bato losuve Sankelee, tɔzei é minazeɣe keeni. ¹⁹ Siεgi zu ti zeelini la Efεze, Pɔle siεpɔɣiti zeni miná. E leeni GALA dɛbi velei wu, é da bɔε Zuifuiti, ²⁰ naati ti maaneeni ga é yeedεɣala go ɣe ti va, kele é la ɣeni vaani naa wu. ²¹ Anεε naa ve, seɣezuve ná, é ɣeni ti ma: «Ni GALA ka vaana bu, nà de ɣalesu ma wo vɔ be.» E leeni batoi zu Efεze. ²² E ɣulani batoi zu Seezalee, é zeɣe miná é le Zeeluzalɛme, é laali Egilisii zu nuiti ma, naa voluma é yeini Antiyɔse.

Pɔle lii vai keela ziεgi zavasiei ma

²³ E ku ɣεai ma fele miná, é ɣaleni ma volu, é da leveteve Galate ta Filizi, é da kaladopoiti ijɔɔɔ.

24 Zuifui ta vaani Efεze, ε γeni ga Alegezandili nu, daaseigi γeni ga Apwλse. Zunui naa γeni ga kpwezudula nu wola, kalagai gola GALA sevei zu. 25 E galani ga Maligii nά-pelei ma vai, zεbei γeni ba, ε da nuiti kala ga Yesu nά-faiti ga gaamai, keke Zan nά-batizei nσ γa ε γeni kwεeni. 26 E tωzeini ga bwa ga ladalai GALA dεbi velei wu, keke siegi zu Pelisile ta Akilase ti goomenini da, ti segeni ti maabuγa bωbω va, ti GALA nά-pelei lee la ga pagw. 27 Tei ε deveni ga ε li ga Akayi vele, kidaaleve nuiti ti iηwδwni. Ti sevei γεeni kaladopoiti ma ga naati ti yeezei bu ga pagw. Seeliai ma minά, ε γeni ga kpoba nu wola naati be, niiti ti gidaaaleveni GALA nά-zaalai zabui zu. 28 Tωzei ε γeni Zuifuiti ta-bwεiti polulaazu nσ kpaun kelei zu, ε da dεε ga tiye GALA seveiti su ga Yesu γa ε ga Kilista.

19

Pwle zeeli vai Efεze

1 Siegi zu Apwλse γeni la Kwente, Pwle leveni ga maazu vele yooi zu vele, ε zeeli Efεze. E kaladopoi tanigaa gaani nά, 2 ε ti gaaazaγa, ε γε ti ma: «Siegi zu wo gidaaalevea la, wo Zenvu Nadegai zwlwni?» Keke naati ti googaaavoteni, ti γε ma: «Twn kaipa gi la dε wlb menini ga Zenvu Nadega γa nά.» 3 E γeni ti ma: «Batizei ma begele γa mu wo slwbgai?» Ti γε ma: «Zan nά-batizei.» 4 Pwle kpwei zegeni volu, ε γε ma: «Batizei nii Zan γeni keezu, naa γeni ga nuiti sie vele maavalibo fai, ε γeni γεezu nuiti ma, ti gidaaaleve naama nui ma, nii ε vaazu twun poluma, naa γa ε ga Yesu.» 5 Ti naama wooi menigai ma, ti batizei zwlwni Maligii Yesu laaseigi zu. 6 Pwle yeelaai ma ti

ma, ti Zenvu Nadegai zóló, ti tózei ga bóa zii woo gíligiti su, ta ti dá GALA gooi wo. ⁷ Ti pɛ kpɔga gɛni ga nu puugɔ maazu felegɔ (12) gɛgala.

Tɛnɛgi Pɔle boni Efɛze

⁸ Pɔle gɛni lɛɛzu GALA dɛbi vɛlɛi wu alu savagɔ laawu, é dá bɔɛ ladalai zu Zuifuiti pɔ ga GALA ná-masadai ma vai, é gɛni gɛaabaazu ga é naati tati, niiti é gɛni bɔɛzu ti vɔ. ⁹ Kɛɛ tei tanigaa ti gígi baani, ti la kɛɛni, ti va maavalibo, tɔun ti dá kpɔɛ jɔiti bo kidaaleve vɛle niinei ma, bɛbɛi gɛaazu, Pɔle zegɛni ti gɔba. E gɛni liizu ga kaladopoiti, folo-o-folo é dá ti gɛla Tilanuse ná-kala bosuvɛ. ¹⁰ E yɛni naa gɛɛzu, eyɛsu é gɛ ga kona felegɔ, naa maavele ma nuiti kpein ti gɛni zeini Azi yooi zu, Zuifuiti ta zii gíligiti, ti pɛ ti Maligíi laawooi mɛnini.

Seva ná-doun zunu lɔfelaiti

¹¹ GALA ge gɛni laavɔɔ vaiti kɛɛzu ga Pɔle maavele, niiti ti la gɛni gɛɛzu pɔlɔma. ¹² Eyɛsu ti dá Pɔle ná-maaɓale segeiti ba ná-sege maazu zegɛiti pɛɛ seɓɛ nuiti ma, ti dá gɛdɛ, zenvu jɔiti ti dá gɛla ti zu. ¹³ Zuifui tanigaa niiti ti gɛni levetɛvesu ga ti dá inɛgiti kpɛ nuiti su, ti suɔgɔgɔni ga ti dá Maligíi Yesu laaseigi wo naama nuiti ma, niiti zenvu jɔiti ti gɛni ti zu, ti dá gɛ ma: «Nà wo levezu Yesu laaseigi zu, nii Pɔle ná-fai laazeelizu!» ¹⁴ Zɔiti ti gɛni niima vaiti kɛɛzu, ti gɛni ga Seva ná-doun zunu lɔfelaiti, nii é gɛni ga Zuifuiti ta-zalaɔa gɛla gɛndigíi gila. ¹⁵ zenvu jɔi ti wooɔaavoteni, é gɛ ti ma: «Gè Yesu gɛwɛɛni, gè kwɛɛni ɓalaa zɔi é ga Pɔle, kɛɛ wɔun, wa ga ɓeni?» ¹⁶ Gaamanɔ, zunui nii zenvu jɔi gɛni su, naa valani ti va, é vɔni ti ma, é ti loɔa gɛzɛgɛzɛ,

eyεsu ti vela ga ti-maapnakaiti, ti maawanaai. ¹⁷ Eεε pε ge naama vai gfwεeni, Zuifuiti ta zii giligiti niiti ti gfeni nii wosu Efεze taazuve, dualuagi lɔɔni ti pε su, naa gfeni ga zaβu Maligii Yesu laaseigi lɛbiya zɔlɔ. ¹⁸ Zɔiti pε ti gidaaaleveni, naati ma mɔinmɔin ti gfeni vaazu, ti da lo zɔ ga ga nii pε ti keai. ¹⁹ Niiti pε ti molikula faiti keeni, naati ti vaani ga ta-zεveiti, ti gala εε pε gaazu. Ti naama zɔngɔi ghaaluni, ε gε ga wali gae waavuulɔɔlugɔ (50 000).

²⁰ Uele gana Maligii laawooi wo fai zu gfeni wɔlɔzu la ga gaabaai, Maligii bɔgɔi nά-zεbei zaβui zu.

Uuutugi ε leveni Efεze ta Pɔle zεge vai nά

²¹ Naama vaiti kpegai ma, Pɔle deveni ga ε li Zeeluzalεme, ε leve ga Maseedɔine ta Akayi vele. E gfeni gεezu ma: «Siegi zu gε zeelizu la Zeeluzalεme, keeni balaa gε gaaazula Wɔlɔme ma.» ²² E nά-kpɔba nu felegɔ leveni Maseedɔine, Timɔtee ta Eelasete, tɔ bɔgɔi ε yeni de Azi yooi zu.

²³ Naama yeegegalai zu ga kpɔε wolai leveni la, ε lo kidaaleve vele niinei va. ²⁴ Zanu kpεte nui ta gfeni nά, daaseigi ga Deemeetiliyuse, ε gfeni anzanu galagi Aaleteemise nά-pεlei maaniini koiti kpεtezu ga wali golegi, ε gfeni naavolo wola ghaalεzu ba kɔɔgɔ gani naama jεeligi gε nuiti be. ²⁵ E naati gaalεeni ba ta zɔi niiti ti gfeni jεeligi gɔlagi gεezu, ε gε ti ma: «Wo pε wo kwεeni ga ada-gulanumai ga niima wotii nɔ zu, ²⁶ keε wa menisu ta wa pεtesu nii Pɔle keezu, Efεze taazuve ta Azi yooi zu nά pε, ε nu mɔinmɔin tatiga, ε da gε ti ma, galagi niiti pε nuiti ti kpεtai bɔgɔ ve, naa tanɔpe ge la ga gala. ²⁷ Naama vai ga vaazu baagulazu ada-wotii ma, ε

bελεγfula anzanu g̃ala golai Aaleteemise ná-p̃el̃ei va, naa voluma toḡa vala l̃ebiya wolai ma, nii é zea, t̃eigi nuiti ti ñok̃osu b̃e Azi yooi zu ta eteai p̃e su.»

²⁸ Naama wooti menigai ma ti ṽe, ti wola yiiḡaawanani, ti da bain, ti da ḡe ma: «Efeze nuiti ta-g̃alagi Aaleteemise w̃ol̃l̃ṽe!» ²⁹ Taai zu ná p̃e ge ḡeni ño wuulee, ti p̃e ti liini ṽõma ga kpizei naama adaṽe, ná ga maaḃo bosuṽe, ti li ga P̃ole zieḡoḡo feleg̃oiti Maseed̃õine nuiti Gaiyuse ta Alisetaake. ³⁰ P̃ole ḡeni p̃o é b̃oḡo le ga beb̃ei, kele kaladopoiti ti la ḡeni keeni. ³¹ Azi nu wolaiti tanigaa ṽol̃o, niiti ti ḡeni ga b̃oolaiti, naati ti wooleveni ma, ti ḡe ma, é mina li maaḃo bosuṽe. ³² Ẽse p̃e ge ḡeni b̃ainsu ga velei é p̃o la, t̃õzei faa wuuleegi wola w̃ol̃l̃ni beb̃ei zaama, nui b̃ool̃ozu ti la ṽol̃o ḡeni kw̃ẽni lee vaa zu ti ḡaal̃ei ba. ³³ Nui tanigaa ti ma vai zuḡulani Al̃egezandele ma, nii Zuifuiti ti ḡeni daaṽilisu velelaṽe. Al̃egezandele yee ḡẽni ti ma b̃ẽb̃e, é ḡeni p̃o ga é goozuḡula bo beb̃ei ḡaazu. ³⁴ Kele ti kw̃ẽgai ma ga toḡa ga Zuifui ta, ti p̃e ti ḡeni b̃ainsu lele feleg̃o laawu, ti da ḡe ma: «Efeze nuiti ta-g̃alagi Aaleteemise w̃ol̃l̃ṽe!»

³⁵ Gaabelagi zu, taa z̃eṽe ḡe nui zooni é beb̃ei ḡaab̃e, é ḡeni ti ma: «Efeze nuiti, b̃e ḡa é la kw̃ẽ ga Efeze taai ḡa ga Aaleteemise wolai ná-p̃el̃ei mak̃eṽe, ta maaniinigi nii é ḡulani geeg̃ol̃ḡi zu, é loo? ³⁶ T̃ei nu ñop̃e ge la zooga z̃eḡezu naa ḡa, wo maañeṽe wo maag̃e kp̃o, wo mina kazemazu vaa ñop̃e ke. ³⁷ T̃õzei wo va ga zunui niiti, tama ti la faa ḡolog̃oloni gala p̃el̃ei ma, ti la woo ḡou woni ada-anzanu ḡalagi ma. ³⁸ Ni nui tañop̃e s̃o ka Deemeetiliyuse ṽe ta ná-ḡẽliḡi ḡẽḡoḡoiti b̃e,

tukpɔɔaaleve voloiti ta ná, tukpɔɔaaleve nuiti ta ná, ti va ti ta-ɔaazaɔfai la. ³⁹ Kεε ni faa ɔɔiligaa ta wo ɔɔisu, naati gaagɔ ɔɔula ba gaaleba ɔɔitei zu. ⁴⁰ Zaa vai nii tevegai, ni ade la daani ma, toɔɔa la ade unma, ti ade veelala, eɔɔe ada ɔɔe ga gaazuleve vea, tɔɔzei gi woozuɔɔulasu nɔɔpe ge la ná, nii a ɔɔe ga kpɔɔgi nii ma ungi.» ⁴¹ Siɔɔgi zu é beni la ga naama wooiti bo, é bebei ɔɔaagɔaleni ma.

20

Pɔle lii vai Toloase

¹ Siɔɔgi zu zɔngɔi beni la, Pɔle kaladopoiti tolini, é ti lenε. Naa voluma é valini ti ma, é pele zo, é ɔɔa li ga Maseedɔine vele. ² E naama yooi zu zieni, é ɔɔa tenε mɔinmɔin bo ga kidaaleve nuiti. Naa voluma é liini Geleki yooi zu, ³ é yeni miná alu savagɔ laawu. E ɔɔevele beɔeni niina ga é le batoi zu, é li Siili, eyesu é faa ɔɔweesu ga Zuifuiti ti yaavai ɔɔilive ma. Naa maavele ma, é deveni ga é ɔɔale ma Maseedɔine vele. ⁴ Siɔɔɔɔɔiti daaseigiti kaa: Beelee nui Piiluse ná-doun zunui Sopatεel, Tesalɔnike nu felegɔi Alisetaake ta Sekɔnduse, naa veε Delebe nui Gaiyuse va, ta Timɔtee, naa voluma Azi nuiti Tisike ta Tolofime. ⁵ Naati ti toni da gi lugɔ, ti li ti ɔɔa gi ɔɔoun Toloase. ⁶ Gɔnɔi, siɔɔgi zu bului nii leve la su naama veti voloiti ti beni la, gi leni batoi zu Filipe taazuve, gi ke ga folo lɔlugɔ ziei ɔɔa, gi li gi ti ɔɔa Toloase, gi ke miná ga ɔɔɔɔɔ ɔɔila.

Etikuse wuzefe vai, é ɔɔula saai ya Toloase

⁷ ɔɔɔɔɔi ma volo mɔungi, gi ɔɔalea ɔɔeni de ba ga gi bului ɔɔaɔɔwe ɔɔɔɔ va. Tei Pɔle maaneni ga

é li poluma zobui, é ʒeni ɔɔezu gaalebai zu nuiti pɔ, é ná-kpɔei zuʒoozani, eyesu kua zaamai zeeli. ⁸ Lanboi wola mɔinni geezu velei wu, ve gi ʒeni ná gaalebai zu. ⁹ Zunu loungoi ta ʒeni zeini fenetelei laave, daaseigi ga Etikuse, tei Pɔle ʒeni ná-kpɔei wola zuʒoozazu, niimenii leveni la ga gola, é ʒula geezu velei zavasiei zu, é loo zooli ma. Ti buzeʒeni, kele é zaani niina. ¹⁰ Kele siegi zu Pɔle vileni da, é maaveeni zunu loungoi ma, é seʒe é da yeezu, é ʒe ti ma: «À mina yiizoolɛ, toʒa vulua!» ¹¹ Pɔle laai ma volu geezu velei wu, é bului ʒaleʒaleni, é daamii wo. Naa voluma, é yeni kpɔezuʒulai ʒa eyesu wozai seʒe ma, é zeba é ɔa li. ¹² Ti vaani ga zunu loungoi, é vulua, naa ʒeni ga ese pe iʒɔɔɔ va.

Pɔle lii vai Mile

¹³ Gɔun, gi toni da Pɔle luʒɔ batoi zu, gi li Asɔse, miná ʒa maaneeni ga gi Pɔle zeʒe ná, eʒevelei tɔ ɔɔʒɔi é deveni la, mazɔɔɔ keni a la leve ga sie kɔʒɔa velei. ¹⁴ Seeliai ma gi ma Asɔse, gi seʒeni batoi zu, gi li Mitilene. ¹⁵ Gi zeʒe miná, gi ye kpolodei ʒa poluma zobui, gi zeeli Siyo. Naa volu voloi, gi zeeli Samɔse, naa voluma voloi gi leʒa zeeli Mile. ¹⁶ Pɔle deveni ga é leve Efeze ʒoba, naa ʒa a ke é mina ɔɔʒɔ ma volo li Azi yooi zu, tɔɔzei é ʒeni zuvilezu ga é li Zeeluzalɛme, ni a la zoo ʒeezu ná Pantekote voloi.

Pɔle ná-falima wooiti Efeze lotuʒɔiti ma

¹⁷ Kele Pɔle yeni Mile, é keela leve Egilisi lotuʒɔiti tuʒɔ Efeze ga ti va. ¹⁸ Siegi zu naati ti vaani la pɔ be, é ʒeni ti ma: «Yeegɛʒalai kpein ge kea wo va, wa ɔɔʒɔi wo kwɛeni velei gè ʒea ziezɔ la, é lɔɔzei folo mɔungi ma, yee gè vileni la Azi yooi ma. ¹⁹ Gè botii ʒeeve Maligii ve ɔɔʒɔmaayeeii zu naa veɛ ʒɔɔi ta

kpɔloiti ba, niiti ti ɣeni zeizu mà Zuifuiti ta-yaavaiti maavele ma. ²⁰ Wo kwɛɛni balaa ga gè la faa nɔpɛ dɔɔɣuni wo va, kelɛ gè naa pɛ daazeelini wo ma, ta gè wo ɣala kelɛi zu, ta wa-veleiti bu ga nii kpein soloogai wo ma. ²¹ Gè ɣeni Zuifuiti ta zii ɣiligiti tolisu yeenɔpɛ ga ti ti zɛ velei maavalibo, é vile GALA ba, ta ti ɣidaaleve ade-Maliɣii Yesu Kilista ma.

²² Niima ziegi zu nà ɣa gè liizu Zeeluzalɛme, Zenvu Nadegai ɣa é ɣɛ, kɛni gè li. Nɔn, gè la kwɛɛni nii é kpɔnsu ná. ²³ Kelɛ taai kpein gè levesu su, Zenvu Nadegai ɣa dɛɛzu ga ze, é bo mà ga kasoi ta maanɔɣoiti ta kpɔnsu. ²⁴ Kelɛ nɔn zenvui la gàazu ga ani nɔpɛ, gè la petɛsu ga sɔbelama ani nɔpɛ, nii mà yizoolɛi ma, naa ɣa ga gè kpizei ɣaabelata botii, nii gè sɔlɔɔgai Maliɣii Yesu ya, nii é ga gè GALA ná-zaalai ma Woo Niine Uagɔi laazeeli.

²⁵ Gè kwɛɛni niina ga wɔi kpein gè ɣɛa levesu wo zaama, ga GALA ná-masadai ma wooi laazeelia wo ma, wo tanɔpɛ ge la mɔ nɔn petɛga. ²⁶ Naa ɣa é ba, nà bosu wo ma za ga: Wo tanɔpɛ ma ɲamai ma ɣoto la bà. ²⁷ Tɔɔzei gè la GALA ziima vai tanɔpɛ dɔɔɣuni wo va, gè ti pɛ dɛɛve ga woye. ²⁸ Naa ɣa é ba, à make ɔɔɣɔ ma, ta GALA ná-baala kpulugi pɛ ma, nii Zenvu Nadegai wo zeidai unda ga wo make. A ɣaaba GALA ná-Egilisii ma, nii é geyaai ga tɔ ɔɔɣɔi ná-Doun zunui ma ɲamai. ²⁹ Gè kwɛɛni ga siegi zu gè liizu la, zuluɔu vileiti ta lɔ wo zaama, ti la GALA ná-baala kpulugi maawɔinɣa. ³⁰ Wa ɔɔɣɔi wo zaama, nui tanigaa ta wuzɛɣezu, ti da zɛɛ ɔɔɛiti bo, nii a ke ti kaladopoiti tati ga ti vɔ pelei. ³¹ A wele ɔɔɣɔ ma mu, wo ɣize su ga kona savagɔ laawu, gè la ɔlɔni folo vɛɛ kpidi va ga wo ɣilagilagi pɛ tenɛga

yeeta wɔɔ ga gɔɔi.

³² Niizu, nà wo veezu GALA ta ná-zaalai ma wooi ya. Zobogi ɔa GALA be ga é wo wɔɔ kidaalevei zu, ta é tuyai loo wo ve, nii é makegai nu hadegaiti pe be. ³³ Gàazu la ɔulani nu nɔpe ná-wali ba zanu, ba nu ná-segea va. ³⁴ A wele zèeiti ba, wa bɔɔi wo kwèeni ga niiti ka ti màavaiti gaagulaai ba, ta zɔiti balaa ti ɔea pɔlu. ³⁵ Gè deuve ga woye kevelei pe su ga vele ɔana wo maanai wo botii ɔe la, nii wo bɔsu da zebesulala nuiti ba, wo ɔize balaa Maliɔi bɔɔi wooi zu, nii é boni ga: «Undaanee ɔa faanee ɔe nui ve, é leve naa va, nii é solɔsu.» »

³⁶ Siigi zu é beni la ga naama wooiti bo, é vileni niibiɔa ga ti GALA fali vɔɔma. ³⁷ Ti pe ti veleveleni Pɔle ɔɔbu, ti da wola wɔɔ, ti da neene. ³⁸ Pɔle wooi é boni ti ma ga: «Wo la mɔ gàazuve vetega,» naa ɔa é ti wola yiizooleni. Ti liini ti pu ga pele batoi vɔ be.

21

Pɔle lee vai Zeeluzalɛme

¹ Gi zegeai ma ti ɔɔba, gi leeni batoi zu, gi sakpa Kɔse, naa vɔluma voloi gi zeeli Lɔɔde, gi zege miná gi li Patala. ² Tei gi batoi ta ɔaani miná, é da kpolodei maaleve ga Fenisi vele, gi leeni su, gi da li. ³ Gi zeelii ma Sipele ɔɔba, gi zeni ga ɔvɔzeu vele, gi li ga Siili vele. Gi loni Tiil, tɔzei miná ɔa batoi maaneni ga é laayei ná ná-kasɔi wu. ⁴ Gi kaladopoiti kaani miná, gi yeni ti ɔɔba dɔɔɔ ɔila daawu. Zenvu Nadagai puuni naati ziima ga ti Pɔle lenɛ ga é mina le Zeeluzalɛme. ⁵ Kee naama voloiti tevegai ma, gi pele zoni, ti pe ti gi vuuni ga pele, ta ti-anzaiti é ve ti-lointi ba, eyesu gi ɔula taai va, gi

vileni niibiɣa kpolodei laave ga gi GALA fali. ⁶ Naa voluma, gi valini boɣo ma ga tiye, goun gi le batoi zu, tiya ma, ti ɣale ma ta-laazu.

⁷ Gi kpolode ɣa ziei ɣaabelani ga gi zeɣe Tiil gi li Petoleemayise, gi laali kidaaleve nuiti ma miná, gi folo ɣila ke ti va. ⁸ Gi zeɣe ná poluma voloi, gi zeelini Seezalee. Gi leeni woo niine vago laazeeli nui Filipe ná-pelei wu, é ɣeni ga nu lofelaiti gila, niiti zeelobai woni ga tiye. Gi yeni ná-pelei wu. ⁹ Anza lopo naanigo ɣeni zea, ti la de zunu vaa ɣwee, naati ti ɣeni GALA gooi wosu.

¹⁰ Tei gi ku ɣeni ná fele, GALA goo wo nui ta zegeni Zudee yooi zu, é yei, daaseigi ga Agaɣuse. ¹¹ E vaani gi vo be, é Póle ná-saamaɣiligi zeɣe, é ɣoɣoiti ta zeeiti suɣili, é ɣe ma: «Zenvu Nadegai ɣe: <Zunui nii nono ga saamaɣiligi nii, vele ɣa Zuifuiti ti vaazu gilizu la Zeeluzalɛme, ti fe zii ɣiligiti zea.>» ¹² Gi naama wooi menigai ma ga taai naa zu nuiti, gi Póle maaneneni ga é mina le Zeeluzalɛme. ¹³ Kele Póle gi woɣaavoteni, é ɣe ma: «Lee ɣana wo keezu, wo da wolo, wo da zii ɣologolo? Noun, kèvele beteve ɣili vai no laade, kele ge za balaa Zeeluzalɛme Maligii Yesu laaseigi ve.» ¹⁴ Tei gi la ɣeni zoosu gi va ná-kisie lati, gi la mo ɣeni daani kpaangbali, gi ɣeni ma no: «Maligii yiimai zoo, é ɣe!»

¹⁵ Naama voloiti tevegai ma, gi ga-ɣevele beteni, gi le Zeeluzalɛme. ¹⁶ Kaladopoi tanigaa ti zegeni Seezalee, ti vile gi volu, ti li ti gi laazuvee Sipele nui ta ná-pelei wu, daaseigi ga Menason, zunui naa ɣeni ga kidaaleve nu voloma.

Póle ta Zake ti ɣomi fai

17 Siεgi zu gi zeelini la Zeeluzalεme, kidaaleve nuiti ti gi laaɟomini ga koozunεεi. 18 Poluma voloi, Pɔle υεeni gi va, gi li Zake υɔ be, totuɟɔiti gaalea ɟeni de ba balaa nά. 19 Pɔle ti luυɔni, naa υoluma ε tɔzei ga naa zuɟulaa ti ma ga gilagila, nii GALA ge keai zii ɟiligiti saama ga nά-botii maavele. 20 Ti begai ma ga goomeni, ti lebiyai veeni GALA be. Naa υoluma, ti ɟeni ma: «Kεελoun, ε petεga, nu waa mɔinmɔin ge ɟidaalevea Zuifuiti saama, ti pe ti zεbezεɟεve tɔgi zo fai zu ga gola. 21 Tama ti menige ga Zuifuiti niiti ti zii ɟiligiti saama, da naati pe kalasu ga ti beteve Moize nά-tɔgiti ba, da ɟεezu ti ma ti mina mɔ ti-lointi tati peλευolu, naa υoluma ti mina mɔ υokɔɟɔ faa υɔlmaiti ma. 22 Tɔɟa ɟε ɟale mu? Tɔzei zeɟe ma nɔpe ge la ba, ta vaazu menisu ga ε vaave. 23 Naa ɟa ε ba, nii gi bosu ε ma, naa ɟε. Zunu naanigo ɟa gi zaama, niiti ti minazeɟe keai, 24 ti zeɟe wo ɔɔɟɔ ɲade υɔma wa tiye, ε ti-maavaiti pe seɟe ga ɟaso, naa ɟa a ke ti tɔungiti kpuye. Naazu εε pe ka kwεε ga zεei ɟa ti bogai ti ma da-vaa zu, keε da balaaɟi da ga tɔ so nui ta. 25 Nii ε ga zii ɟiligiti tɔnɔi, niiti ti ɟidaaleveai, gi sevei leveɟe ti ma ga ti mina da ga suaiti mi, niiti ti ɟulaai ga zalaɟai kɔɔɟɔ ganigiti be, ta ɲamai, naa υεε suaiti ba ti ma ɲama la υuuni, ti ɔɔɟɔ maape balaa ga koloɟologi.» 26 Poluma voloi Pɔle zunui naati seɟeni, ti ɔɔɟɔ ɲade ta naati, naa υoluma ti le GALA sei velei wu. E kui le ga tiye voloi ta-ɲade fai ɟaabelazu la, yeei zalaɟai maaneai la, ε ɟula ti ɟilagilagi ve.

Pɔle zo fai GALA sei velei wu

27 Folo lofelasiei gʼaabelazuve gʼeai ma zeelizu, Azi yooi zu Zuifuiti ti Pʼole gʼaai ma GALA sei vʼelei wu, ti bebei pe buzegeni daalɔɔma, ti so, 28 ti da kpeei loo, ti da gʼe ma: «Izelayele nuiti, à bɔ gi va! Wʼele, zunui nii gʼa é ese pe kalasu adave pe Izelayele nubuseiti daalɔɔma, ta Moize ná-tɔgi ta GALA sei vʼelei laalɔɔma, é lea ga vɔlɔ zii gʼiligiti GALA sei vʼelei wu, ti ada ɲadegai nii gʼɔzɔa!» 29 Ti gʼeni naa wosu, tɔɔzei mounpa ti Efeze nui Tolofime gʼaani Pʼole volu taazuve, ti gʼeni kaazu ga tʼeeve ga naa GALA sei vʼelei wu. 30 Taazuve naa pe ge gʼeni gaama wuulee, nubuseiti ti da gʼula adeti pe ga kpizeɪ, ti da va, ti Pʼole zoni, ti kula GALA sei vʼelei wu, ti kpogiti daagʼulu gaamanɔ. 31 Ti gʼeni gʼeezu, ti Pʼole va, eyesu ma wooi zeeli Wɔlɔme salavusu bulugiti unda gʼɔɔfulubai ma ga Zeeluzalɛme taazuve gʼa wuulee. 32 Gaamago nɔ, é salavusuiti ta ta-gʼundigʼiiti segeni, ti li bebei vɔ pelei ga kpizeɪ. Ti kɔɔfulubai gʼaai ma ta salavusuiti, ti beni Pʼole loɔa vai va. 33 Kɔɔfulubai maabuɣani Pʼole va, é so, é devei ve ga ti gili ga yɔlɔɔ felegɔ. Naa voluma, é ti gʼaazaɣani ga toɔa ga bɛ, ta leeni gʼa é keai. 34 Kele bebei zaama ese pe ge gʼeni nɔnɔ wosu, ti da bain, ti woo la liini ga faa gʼila. Tei kɔɔfulubai la gʼeni faa nɔpe gaagʼaazu naama vaa zupui zaama, é devei veeni ga ti lii la kɔɔlaɣai zu. 35 Siegi zu Pʼole gʼeni la nu leezuve, keni salavusuiti ti segeni, tɔɔzei bebei ná-ziiɣulai va, 36 mazɔlɔ bebei gʼeni polu, ti da bain, ti da gʼe ma: «À paa!»

Pʼole bɔe vai bebei vɔ

37 Siegi zu ti gʼeni Pʼole leezu la kɔɔlaɣai zu, é kɔɔfulubai gʼaazaɣani, é gʼe ma: «Da ke gè bɔe è vɔ

baa?» Naa ɣe ma: «È Geleke wooi ɣwee mu baa?
³⁸ Da lei è va ɣe mu ga Ezipete nui naa, nii é vuutugi
 leveai feya, é li ga nu vaa nu waanaanigo (4 000)
 tevebai zu?» ³⁹ Pòle ɣe ma: «Ba-o, nòun, nà ga
 Zuifu ɣiteɣite, sòlòoge Taalese, Silisi yooi zu, nà ga
 sòbelama laa wolai naa zu nu. Nà è maanɛnɛzu,
 va bu, gè bɔe nuɓuseiti pɔ.» ⁴⁰ Tei kòɔɣfulubai vaani
 bu, Pòle yɛni loni nu lɛezuve, é yee ɣe bɛbe nuɓuseiti
 ma ga ti maagɛ kpɔ. Naa leini tòontòon, Pòle tòozei
 ga bɔea ti vɔ Alame wooi zu, é ɣe ti ma:

22

¹ «Kèeni ta kèeleaiti, à woilo nii ma gè bosu ga nà-
 goozuɣulagi.» ² Naa mɔta leini volu tòontòon, siɛgi
 zu ti menini la ga Pòle ɣa bɔezu ti vɔ Alame wooi
 zu. Pòle ɣeni ti ma: ³ «Nòun, nà ga Zuifui ta, sòlòoge
 Taalese, Silisi yooi zu, kɛɛ gè kulasui woge taa
 wolai nii zu, gè kalagi zòlò Gamaliyele yeezu, nii
 a kɛ gè vilɛ gi-mɛmɛwolani ta-lɔgi ɣweɛgai volu ga
 ɣiteɣite. Sèbɛzeɣeni gola GALA ná-fai zu, eɣevelei
 wo la za. ⁴ Gè kidaaleve vele niinei nii ma nuiti
 wòinzeɣe eyɛsu saai ɗa zeeli tanigaa ma, gè zunuiti
 ta anzanuiti gili, gè ɗa ti vili kasoi ɣa. ⁵ Zalaɣa ɣula
 ɣfundigɔ wolai ta totuɣɔiti pɛ ta zoo ɣeezu ga nà-
 zeele. Gè falima zɛveiti sòlòoni vòlò ti ya, ga é ve
 ade-ɣɛɛlɔinti Zuifuiti zea, siɛgi zu gè ɣeni liizu la
 Damase ga gè naama ɣidaaleve nuiti gili, gè va ga
 tiye Zeeluzalɛme, nii a kɛ gè faa ze ti ma.

⁶ Tei gè ɣeni pelei ma, màaɓuɣazuve Damase va,
 folo gaalɔgai ma ziɛgi zu, gaamago wozakala golai
 ta ɣulani geeɣòlɔgi zu, é ɗa volo màaɣoolii zu.» ⁷ Gè
 looni zooi ma, gè wooi ta menini, é ɗa ɣe mà: «Sòle,
 Sòle, lee vaa zu è wòinzeɣezu?» ⁸ Gè ɣeni ma: «Be ɣa

ga de, Mǎliǵii?) E ǵɛ mà: «Nà ǵa gè ga Nazalɛte nui Yesu, nii è wàinzeǵezu.» ⁹ Sǐɛɲǎǵɔiti ti wozakalagi ǵaani, kɛɛ ti la ǵɛni naama nui woomɛnisu, nii è ǵɛni bɔɛzu pò. ¹⁰ Gè ǵɛni ma: «Mǎliǵii, lee ǵa nà kɛ?» Mǎliǵii ǵɛ mà: «Wuzɛǵɛ, è li Damase, ta naa pɛ bo è ma, nii maanɛai ga è kɛ.» ¹¹ Tɛi wozakalagi naa ma voloi gàazuǵoleni, sǐɛɲǎǵɔiti ti sòni zèei va, ti li ga ze Damase.

¹² Zunui ta ǵɛni miná, daaseigi ga Ananiase. GALA gaazuluaba nu ǵɛni de, é ǵoloni GALA ná-tǎgi vɛ. Zuifuiti kpein ti Damase ti ǵɛni tǎǵɔ vagoi wosu. ¹³ E vaani, é ǵɛ mà: «Kɛɛloun Sǎle, wozaǵa volu!» Gaamago nǎ, gàazu vɛ zɛǵɛni ma, gè wɛɛ ba. ¹⁴ E ǵɛni mà: «Ade-mɛmɛwolani ta-GALAGI yeeloge è va kaite ma yeelǵɔ ga è ziimai ǵwɛɛ, è Telebo Nui vɛɛ, ta è daawooiti mɛni. ¹⁵ Da ǵɛɛzu ga ná-zeelei nuɓuseiti pɛ gaazu, é vile naama vai va, nii è kaai ta è mɛnigai. ¹⁶ Lee vaa zu mu è nɛkesu? Wuzɛǵɛ, è batize, da-ǵotoiti ti gba è va, è bǎǵɔ ǵaliva Mǎliǵii ma.»

¹⁷ Naa voluma, sǐɛgi zu gè vaani la volu Zeeluzalɛme, yeeta gè ǵɛni GALA falizu GALA sei vɛlei wu sùǵili. ¹⁸ Gè wɛɛni, gè Mǎliǵii ǵa, é da ǵɛ mà: «Suvilɛ, è ǵula Zeeluzalɛme va, tǎzei nuɓusei niiti ti zeini ná, ti la woiloga pɛ da-zeele wooi ma, é vile nǎun ba.» ¹⁹ Gè goǵaavoteni, gè ǵɛ ma: «Mǎliǵii, ti pɛ ti suǵwɛɛni ga gè ǵɛa liizu GALA dɛbi vɛɛiti bu, gè da naama nuiti pili kasoi ǵa, ta gè da ti loǵa, niiti ti ǵidaalevɛai è ma. ²⁰ Anɛɛ balaa sǐɛgi zu ti ǵɛni da-zeelei Etiyɛni vaazu la, nà bǎǵɔi gè ǵɛni ná, gè vaani bu, nà ǵa gè ǵɛni makɛsu ma nu vaa nuiti ta-zɛǵɛiti ba.» ²¹ Naazu Mǎliǵii ǵɛni mà: «Li, nà è levesu ǵoozama poun zii ǵiligiti pǎ

βε.› »

Pole vili fai kasoi ga

²² Ti woiloni goo ma, eyesu é naama wooi wo. Kele naa voluma ti woogulani, ti ge ma: «À nii gēgala nui vaa! Maa la neeni ga wo va ze vulua!»
²³ Ti gēni kpeei loozu, ti da ta-zegēiti pili ya, ti da fufiligi wuzegē geezuvē. ²⁴ Kooḡfulubai devei veeni ga ti le ga Pole kooḡafai zu, ti gaazaḡa ga kpakoi, nii a ke ti kwēē lee vaa zu nuiti ti bainsu ḡani toun daaloḡoma. ²⁵ Tei ti gēni gilizu ga ti va doḡa, Pole salavusu ḡundigii ḡaazaḡani, é ge ma: «Zobo feeve wo ya ga Wolome nu loḡa, nii ná-tukpoi ḡaa la de volo leveni?» ²⁶ Salavusu ḡundigii naa menigai ma, é liini é ge kooḡfulubai ma: «Lee ḡa è vaazu keezu? Zunui nii ḡa ga Wolome nu.» ²⁷ Kooḡfulubai vaani, é ge Pole ma: «Bo mà, da ga Wolome nu ḡiteḡite?» Pole ge ma: «Ungo.» ²⁸ Kooḡfulubai ge ma: «Wali wola ḡa n̄un gē kula, gē va ge ga Wolome nu.» Pole ge ma: «N̄un, s̄l̄oḡe su.» ²⁹ Zoiti ti gēni gaazaḡasu ga kpakoi, naati ti beni ba. Kooḡfulubai wola luani, é kwēēgai ma ga Pole ḡa ga Wolome nu, tama é naa ḡiliai ga yoloḡoiti.

Pole gēni tukpōḡaaleve nuiti kakala

³⁰ Poluma zobui, tei kooḡfulubai gēni pō ga é naama vai ḡwēē ḡiteḡite, nii Zuifuiti ti Pole veelalazu su, é fieni, é devei ve ga zalaḡa ḡula ḡundigiiiti ta tukpōḡaaleve nu wolaiti pē ti ḡaakē ba. Naa voluma é devei veeni ga ti yei ga Pole, é naa vilēni ti zaama.

23

¹ Pòle wɛlɛni tukpɔɔgaaleve nu wolaiti pɛ ba, é ɔe ti ma: «Kèeleaiti, sʼiɛve GALA gaazu ga kisie vagoi eyɛsu za voloi.» ² Kɛɛ zalaɔa ɔula ɔundiɔi wolai Ananiase devei veeni naama nuiti zea, niiti ti ɔeni Pòle ɔoba, ga ti naa loɔa daave. ³ Naama ziegi zu Pòle ɔeni ma: «GALA ka è loɔa, sigi kolegi! Da zeini ga è nà-tukpɔi ɔaaleve ga tɔgi, è zɛba è da devei ve tɔgi laalɔɔoma ga ti dɔɔa!» ⁴ Zɔiti ti ɔeni ná, naati ti ɔeni Pòle ma: «Da GALA ná-zalaɔa ɔula ɔundiɔi wolai voomusu!» ⁵ Pòle ɔeni ti ma: «Kèeleaiti, gè la ɔea kwɛɛ ga zalaɔa ɔula ɔundiɔi wolai ve, tɔzei seveve GALA sevei zu ga: «Mina woo ɲou wo danubuseiti ta-ɔundiɔii ma.» »

⁶ Tei Pòle kwɛɛni ga kpɔgi ɔilazuve ɔa ga Saduseyɛinti, gilazuve ɔe ga Falizɛinti, é woɔɔulani tukpɔɔgaaleve nu wolaiti saama, é ɔe ma: «Kèeleaiti, nà ga Falizien, Falizɛin ta ná-doun zunu ɔa ga ze, kitogi é zèa ɔɔveiti buzeɔe vai zu saai ya, naa maavele ɔa za tukpɔɔgaalevezu la.» ⁷ E naama wooi wogai ma, maɔɔaali lɔni Falizɛinti ta Saduseyɛinti zɔɔzu, bebɛi ɔaɔɔwɛni su fele. ⁸ Tɔzei Saduseyɛinti ti ɔeni bosu ga ɔɔveiti ti la wuzɛɔea saai ya, geezuɔeela la ná, ta zɛnvu la ná, Falizɛinti ma ti laave naama vaiti pɛ da. ⁹ Kpɔɛ wolai leveni, Falizɛinti pɔ pele tɔ kalamɔin tanigaa ti wuzɛɔeni, ti maɔɔaali vili su, ti ɔe ma: «Gi la zunui nii zɔ ɲou nɔpɛ kaazu. Be ɔa é kwɛɛ ni zɛnvui ta ɔa kpɔɛai pɔ, ba geezuɔeelai ta ɔa kpɔɛai pɔ?» ¹⁰ Kpɔɛi zuwɔɔlɔni, kɔɔɔulubai ɔeni luazu ga nuiti ti mina Pòle vaa, é devei veeni salaɔusu bulu gila zea ga ti yei ti Pòle ɔula ti zaama, ti lɛɛ la

koolafai zu.

¹¹ Naama yee bidii, Maligii gfulani kelema Pole ve, e ge ma: «Zebezege, e gea ga na-zeelei Zeeluzalame, keni balaa e ge ga na-zeelei Wolome taazuve.»

Zuifuiti ta-yaavai Pole laalofma

¹² Poluma voloi sobuzobu wolai, Zuifuiti tanigaa ti yaavai gilini, ti gona ga tanope ge mina daami wo ba kpole, keni ta Pole vaana pe. ¹³ Zaiti ti naama yaavai beteni, ti moinni nu vuunaanigo (40) ma. ¹⁴ Ti liini zalaga gula gundiiti po be ta totugaiti, ti ge ti ma: «Gi minazegeve, gi gona ga gi la ani nape pokofoga, ni gi la de Pole vaani. ¹⁵ Wa balaa mu, a zoloo faa gila ma wa tukpofaaleve nu wolaiti, wo boe koolufubai vo, ga e va ga Pole wo vo, ege wa ge na-fai wuuetesu ga pagu. Goun, gi gevele beteve naama zie su ga e va ge e zeeli, gi paa.»

¹⁶ Kele Pole daabei yaavai naa zugweeni, e liini koolafai zu, e sugula Pole ma. ¹⁷ Pole salavusu gundigi gila tolini, e ge ma: «Li ga zunu loungoi nii koolufubai vo be, faa ga kisu ga e bo naa ma.»

¹⁸ Salavusu gundigii naa liini ga zunu loungoi koolufubai vo be, e ge ma: «Kasoga nui Pole ge ge va ga zunu loungoi nii e vo, faa ga kisu ga e bo e ma.» ¹⁹ Koolufubai zunu loungoi zoni zeei va, e lii la, ti maagelesa ge leve, e ge ma: «Lee ga e po ga e bo ma?»

²⁰ Naa goofaavoteni, e ge ma: «Zuifuiti ti zolooge ma ga ti va e vo be ga e Pole leve tukpofaaleve nu wolaiti po lina, ege ta ge na-fai wuuetesu ga pagu. ²¹ Kele mina woilo ti-woo ma, tozei tanigaa ta ti zaama ta moin nu vuunaanigo (40) ma, niiti ti minazegeai, ti gona ga ti la daami woga ba kpole, ni ti la de Pole vaani, ti gevele

βετενε na, da no ga niina, ti è bounsu ga è va bu.»
 22 Kooḡfulubai beni zunu loungoi va, é li, kele é naa
 laa maabakpani, é ḡe ma: «Mina bo nu nape ma ga
 è vaave è niima vai wo ma.»

Ti Pòle leve fai masagi Felikise ma

23 Naa voluma, kooḡfulubai ná-salavusu ḡundiḡi
 felego lolini, é ḡe ti ma: «À salavusu unfelego (200)
 ḡevele βete, ta soo bize zalavusu vuulofela (70), naa
 veε kpeen vili nu unfelego (200) va, za bidii no lelei
 laavuusiei ma, wo li Seezalee. 24 Keni balaa wo
 sooiti faaḡe Pòle ve, naa ḡa a ke é zeeli zou zεve
 ḡundiḡii Felikise ma ga pagō.»

25 Ná-sevei zu wooi ḡaa, nii é keeni: 26 «Kelode
 Lisiyase ḡa é ná-tuoo gooi laazeelizu ná-nu vago
 wolai zou zεve ḡundiḡii Felikise ma. 27 Zuifuiti
 ti zunui tei soni, nii gè tevesu è ma, ti ḡenina
 paazu, eyesu gè zoloo ná ma, ga salavusui bulugiti
 ti kula ti ya, gè kwεεgai ma ga toḡa ga Wòlome nu.
 28 Tei gè ḡeni pō ga gè so ungi ḡwεε, gè liini la ta-
 lukpōḡaaleve nu wolaiti kakala. 29 Gè peteni ga ta
 peelalazu, é vile ta-lōgi ma vaiti ba, kele é ḡula naa
 volu, é la faa ḡili koloḡoloni, nii nu a paa su, ba nu a
 gili ma vaa zu. 30 Kele nui ta gōi vea ga yaavai ḡilive
 ma ga ti paa. Naa ḡa é kea, gè la ná maabounsu, gè
 tevega è ma, gè maaloo nuiti deve ga ti va è vō be, ti
 baazaḡa ná.»

31 Tei salavusuiti ti naama levei zolōni, ti Pòle
 zegeni ga kpidii, eyesu ti zeeli Antipatili. 32 Poluma
 zobui, ti ḡaleni ma koolagai zu, ti ze soo bize
 zalavusuiti zea, ti li ta naati. 33 Ti zeeliai ma
 Seezalee, naati ti sevei veeni zou zεve ḡundiḡii ya,
 ti Pòle lee la. 34 Siegi zu é beni la ga sevei ḡala, é

Pole gaazaḡani naa zeḡezuve ma. Tei é kwεeni ga naa zeḡeve Silisi ḡovii ma, ³⁵ é ḡeni naa ma: «Nà è woomeni, siḡi zu è maaloo nuiti ti vaazu la.» E devei veeni ga ti make naa va Elode ná-masa pelei wu.

24

Pole maaloo vai zou zεve ḡundiḡii Felikise ma

¹ Folo loolugoo volu ma, zalaḡa ḡula ḡundiḡi wolai Ananiase, ta totuḡiti, naa vεε laavaawo gila ba daaseigi ga Tεeletule, ti yeini Seezalee. Ti zeelini zou zεve ḡundiḡii Felikise vo be, ti baazaḡa ma ga Pole laaloḡo. ² Ti naa lolini, Tεeletule ná-kpoozuḡulai loozeini ḡani: «Ee, ḡá-nu vagoi Felikise, è zaala ḡa gi ziilei daazeelii zu la, ta falibo pagoi niiti ti zoi zu, gi naati soooḡa ga da-ḡima wotii maavele. ³ La da ga yeeḡeḡalai pe su, ta ade pe gi da-vaa boḡoi wuuḡwee. ⁴ Kele gi la po ga gi è lebi zeini ada ḡilagi, naa ḡa é ba, soma da-nu vagoi zu, è woilo gi-woo ma yeeḡeḡala buḡako laawu. ⁵ Gi kaave ga zunui nii ḡa ga debulusa nu wola nubuseiti saama, toḡa kpooi loozu Zuifuiti pe zoḡozu etei zu ná pe, toḡa é ga Nazate ḡalabo nuiti talotuḡoi. ⁶ E ḡaabaani voo ga é GALA sei velei ḡozo, tama gi so. [Gi ḡeni po ga gi ná-tukpoi ḡaaleve, eḡevelei ḡá-ḡogi la. ⁷ Kele kooḡuluḡai Lisiyase vaani ga maabaai, é kula gi ya, ⁸ é devei ve ga gi va, gi ḡa-baazaḡai la è vo be.] Da boḡoi gaazaḡa, è naama vaiti kwεe niiti gi ti-ma baazaḡai wosu è ma ga daaloḡo.» ⁹ Zuifuiti ti vaani bu, ti ḡe ma zekana niima vaiti ti la.

Pole ná-goozuḡulagi

10 Zou zɛvɛ ɣundigii yeeleteni Pɔle ma ga é bɔɛ, Pɔle kpɔɛi zɛɣeni, é ɣɛ ma: «Gè kwɛɛni ga kaite da ɣa è tukpɔɣaalevɛzu ɣá-yooi zu, naa maavele ma nà vaazu nà-goozuɣulagi wosu è ma ladalai pɛ su. 11 Da bɔɣɔi da zoo è poluɣula ga é la dɛ leveni folo puugɔ maazu felegɔ (12) va, gè lɛɛni Zeeluzalɛme GALA dɛbi vai ma. 12 Nu la kàani GALA sei vɛlɛi wu, ba GALA dɛbi vɛlɛiti bu, ba taazuvɛ gi va da maagaaali ɣɛ ga nu, gè va nubusɛiti buzeɣɛ kpɔɛleve vaa ma. 13 Niima nuiti ti la zooga ti va gaama ɣila kpalaa dɛɛ naama vaiti su, niiti ti màalɔɔzu ti zu. 14 Nii gè kwɛɛni naa ɣa ga, nà gi-mɛmɛwolani ta-ƆALAGI lɛbizu ga kidaaleve vele niinei, nii ti ɣɛɛzu ma, gaagwɛ vɛlɛi. Nɔ̀n, dàavɛ naa pɛ da, nii sevɛai tɔgi zu ta GALA goo wo nuiti ta-zɛvɛiti su. 15 Kitogi ɣa zèa, é lo GALA ba, naama ɣitogi ɣa balaa ga tɔnɔ, ga ɣɔvɛiti ta wuzɛɣɛ saai ya, telebo nuiti ta telebotala nuiti. 16 Naa ɣa é ba, nà ɣaabaazu kele yeenɔpɛ ga peelalazu nɔpɛ ge mina ɣɛ bà nà-kisɛi zu, GALA ta nuiti gaazu.

17 Naa volu kona mɔinmɔin tevɛgai ma, pàavɛ ga gè faabɔɣɔi ɣɛ nà-zou zu nuiti bɛ, ta gè zalaɣa ɣula, gè fe GALA bɛ. 18 Názu ɣa ti kàani la GALA sei vɛlɛi ma ɣoizuvɛ, kpegai ma ga nà-ɣade fai pɛ kɛ, bɛbɛ la ɣɛni kɔba, zɔngɔ la ɣɛni ná. 19 Kele Zuifu tanigaa ti zɛɣɛai Azi, naati ka ti va ti pètɛ, tiya mu ka vɔlɔ maa ɣɛa nɛɛni ga ti va ti baazaɣa è ma, ni faa ɣa ti ɣisu nɔ̀n daalɔɣɔma. 20 Ni naa laade, zɔiti ti vɛ, naati ti dɛɛna nii nɔpɛ ti kaai ga pèelalazuvɛ, siɛgi zu gè ɣɛni la tukpɔɣaaleve nu wolaiti kakala. 21 Keni, ni ti yiiɣaawanavɛ mà, tɔɔzei naama wooi va gè boni kpaun ti zaama ga: «Kitogi é zèa ɣɔvɛiti buzeɣɛ vai

va saai ya, naa maavele ḡa za tũkpɔḡaalevezu la wo ḡakala.» »

²² Tei Felikise bɔḡɔi faa ḡiteḡite kwεε é vile ki-daaleve vele niinei va, é ku loni ma de, é ḡe ti ma: «Siḡi zu kɔɔḡfulubai Lisiyase vaazu la, nà ḡa-vai wuuṣete niina.» ²³ E devei veeni salaṣusu ḡundigii ya ga é make Pɔle ma kasoi ḡa, keḡe é mina ḡa ga naa wola b̄ata, ta é mina pele leve naa ná-nui tanɔpe tugɔ ga ti va faa ḡe be.

²⁴ Ku ḡeeni fele naa voluma, Felikise vaani ta anzai Dulisile, nii é ḡeni ga Zuifui ta. E nu leveni ga ti va ga Pɔle, é woiloni naa woo ma, é vile kidaalevei va Yesu Kilista ma. ²⁵ Keḡe tei Pɔle ḡeni b̄ɔezu, é vile telebodai va, ta b̄ɔḡɔzogi, naa veε tũkpɔi va é vaazu, Felikise luani gola, é ḡe Pɔle ma: «Ḡula volu de, voloi nà yeḡḡḡgala vaḡɔ zɔlɔ da, nà è loli niina.» ²⁶ E ki ḡeni ba ga Pɔle ḡa wali veezu zea, naa ḡa é keeni é ḡeni naa lolisu da valafala, é ḡa yepe pɔ.

²⁷ Ti yeeni naa zu kona felegɔ leve, naa voluma ti Felikise maavalibo ga Pɔlisiyuse Fesetuse. Tei Felikise ḡeni pɔ é Zuifuiti ziima vai ḡe, é Pɔle yeeni kasoi ḡa.

25

Pɔle woḡula vai masagi Seezaal ma

¹ Siḡi zu Fesetuse folo savagɔi ḡeni la zooi unda, é zεḡeni Seezalee, é le Zeeluzalɛme. ² Zalaḡa ḡula ḡundigiiiti ta Zuifuiti ta-nu wolaiti ti vaani pɔ, ti baazaḡa ma ga Pɔle laalɔḡɔ. ³ Ti gola maaneneni ga naa ḡe ga faabɔḡɔ wola ti ve, é Pɔle leve ti ma Zeeluzalɛme. Ti yaavai zeini Pɔle luḡɔ ga ti paa pelei zu. ⁴ Fesetuse ti woḡaaṣoteni ga Pɔle ḡa

kasoi ɟa Seezalee, naa voluma tɔ bɔɟɔi toɟa ɟalesu ma fala. ⁵ E ɟeni ti ma: «Zɔiti ti ga nu biingiti wo zaama, naati ti vile pòlu, gi li, ni zunui nii faa ɟologolo κεεβε, ti maabaazaɟa la.»

⁶ Fεsetuse folo lɔsava ba folo puugɔ nɔ ɟεeni ti va Zeeluzalɛme, é yei volu Seezalee. Poluma voloi, é zeini tukpɔɟaalevezuve, é devei ve ga ti va ga Pɔle. ⁷ Siegi zu naa vaani la, Zuifui niiti ti zεɟeni Zeeluzalɛme ti yei Seezalee, naati ti ɟakuni ma, ti da maalɔ ga faaba golaiti, nii tiya bɔɟɔi ti la ɟeni zooga gaama ɟεzeɟεze bo su. ⁸ Pɔle woozɔfulani, é ɟε ma: «Gè la faa nɔpe gaazani Zuifuiti ta-lɔgi ma, ta GALA sei vɛlei ma, anεε masagi Seezaal balaa ma.» ⁹ Tei Fεsetuse ɟeni pɔ é Zuifuiti ziima vai ɟε, é ɟeni Pɔle ma: «Da pɔ ga è li Zeeluzalɛme, ade pe ade ye ná da-lukpɔi ɟaaleve gàazu, é lo niima vai va?» ¹⁰ Pɔle gooɟaavoteni, é ɟε ma: «Ba-o, nà loni ve masagi ná-tukpɔɟaalevezuve, ve ɟa nà-tukpɔi ɟaalevezu ná. Gè la telebotala vaa nɔpe κεeni ga Zuifuiti, eɟevele da bɔɟɔi è naa ɟwεeni la. ¹¹ Ni nà ga sɔba nu, baa ni gè faa ɟologologε, nii soloogai saai ma, gè la ɟeleni nɔun saa vai va, keke ni gaama nɔpe ge la niiti ta-baazaɟai zu, nii ti bosu ga ze, zobo ge la nu nɔpe zea ga é nɔun fe ti ya. Nà wooɟulazu masagi Seezaal ma, gè sugula ma.» ¹² Siegi zu Fεsetuse ta nu wolaiti ti beni la ga un peε bɔɟɔ va, é Pɔle wooɟaavoteni, é ɟε ma: «È wooɟulaa Seezaal ma, naa ɟa é ba, κeni niina è li nɔ ti Seezaal ɟakala.»

Pɔle lo fai Agelipa ta Belenise ɟakala

¹³ Ku ɟεeni fele, naa voluma masagi Agelipa ta Belenise ti vaani laaliizu Fεsetuse ma, Seezalee.

14 Tei é ǵeni ku ǵεεzu ná fele, Fεsetuse Póle ná-fai lεeni ga masagi, é ǵε ma: «Felikise zunui ǵila zegε ve kasoi ǵa. 15 Siegi zu gè liini la Zeeluzalεme, zalaǵa ǵula ǵundigiiti ta Zuifuiti ta-lotuǵoiti ti baazaǵani ga daalǵǵ, ti ǵε gè ná-saa vai leve. 16 Gè ǵeni ti ma: «Wólome nuiti ti la ǵa ga nui zaa vai levea nǵ, ni ti la ma nui loni maalǵǵ nuiti kakala, ti va lukpǵ ta naati é woozuǵula.» 17 Naa ǵa é kεeni ti vaani ve, gè la ku ǵili toni ma, poluma zobui nǵ gè zeini tukpǵǵaalevezuve, gè devei veeni ga ti va ga zunui naa. 18 Gè ǵeni ǵisiezuzo ga kpǵεpǵoiti ta vaazu maalǵǵzu ga faaǵaaza golaiti, keε naa la ǵεeni. 19 Nii baagi é ǵeni ti yǵǵǵzu, naa ǵeni nǵ ga fai tanigaa ti vilegai ta-ǵala pelei va, ta zunu ǵila nii daa ga Yesu, nii é zaani, tama Póle ǵεεzu ma toǵa vulua. 20 Gè pεteni ga gè la zooga deve nǵpe seǵezu naa ǵεǵala vai zu, naa ǵa é kεeni, gè Póle ǵaazaǵani, ni toǵa pǵ ga é li Zeeluzalεme, ti ná-tukpǵi ǵaaleve miná. 21 Keε Póle wooǵulani niina masa golai ma, é naa ǵwεε faa loo ná-fai zu, gè deveve ga ti make ba kasoi ǵa eyesu gè teve Seezaal ma.» 22 Agelipa ǵeni Fεsetuse ma: «Nà balaa nà pǵ gè zunui naa woomeni.» Naa ǵε ma: «Lina ǵa goomeni.»

23 Poluma voloi Agelipa ta Belenise ti lεeni tukpǵǵaaleve velei wu lεbiya wolai zaama, kǵǵulubaiti ta taazuve nu wolaiti ti ǵeni ti volu. Fεsetuse devei veeni ti va ga Póle. 24 Naama ziegi zu Fεsetuse ǵeni ma: «Masagi Agelipa ta wǵigi pε wo gi ǵoba, zunui nii é wo ǵakala, nii ǵa Zuifuiti ti ma vebe wolai vaani, ti baazaǵa mà ga daalǵǵ Zeeluzalεme ta taai nii zu, ti ǵa bain, ti ǵε zunui nii maa la mǵ nεeni, é va ye vulua. 25 Nǵun gè kaave

ga é la faa g̃aazani, nii nu a paa su, keε tei t̃o b̃oɔɔi é woofula masa golai ma, gè g̃isiεve ga solooge ga gè teve naa ma. ²⁶ Keε tama faa g̃iteɔɔite ge la ná, nii nà seve ná-faa zu masa golai ma, naa g̃a é kea gè toliga wo g̃akala, keε da g̃iteɔɔite é g̃akala, masagi Agelipa, naa g̃a a ke ada b̃ena ga gaazaɔa, gè g̃e kwεε nii gè vaazu sevezu. ²⁷ T̃oɔzei toɔa b̃è ga kelegeletala va ga gè kasoɔa nu leve, ni gè la s̃oɔi g̃ulani keεma, nii é laani unma.»

26

P̃ole ná-goozuɔulagi masagi Agelipa g̃aazu

¹ Agelipa g̃eni P̃ole ma: «Kp̃oɔi g̃a è ya, da zoo è woozuɔula.» P̃ole yeemaaleni, é woozuɔula, é g̃e ma: ² «Ee, masagi Agelipa, g̃ola undaanεεve ga gè woozuɔula é g̃aazu, é vile naama vaiti pe ba, nii Zuifuiti ti daazu unma. ³ T̃oɔzei da b̃oɔɔi é Zuifuiti keε vaa ṽolomaiti kwεε kala, ta ta-b̃oɔzeuɔulaiti. Nà è maanεεvezu soma kae, è yiil̃o, è woilo g̃o ma.

⁴ Zuifuiti pe ti siε velei g̃wεε, kaite k̃èai ma ga buzeɔe niinegi ña-nubuseiti saama, ma un ge da ma ga Zeeluzalεme taazuve. ⁵ Kaite ti kw̃eni, tiya b̃oɔɔi ni ta p̃o ta zoo ti naama zeele wooi ve, ga gè ña-eteai g̃εεve é zoloo kp̃oɔi naa ma, nii ná-fai wola baai ada-GALA pelei ma, naa g̃a é ga Faliziεinti ta-b̃oɔi. ⁶ Niima ziεgi zu ti va ga ze tukp̃oɔaalevezuεe, t̃oɔzei kitogi naa va, nii é z̃èa minazeɔegi zu, nii GALA ge keeni ade-mεmεwolani bε, ⁷ ada-woloda puug̃o maazu feleg̃oiti (12) pe kitoge naa laazeeli vai va, ti da GALA d̃ebi ma vaa zu kp̃idi veε folo va. Ee, masagi Agelipa, naama g̃itogi maavele g̃a

Zuifuiti ti màalòzu su! ⁸ Toḡa ḡale mu! Wo la laani da ḡaa ga GALA ka zoo é zenvui ve ḡoveiti zea volu?

⁹ Nòun nà ḡòḡoi gè ḡisiēni de ga keni gè leve ga pele goi ma zii pε, gè wuzeḡe Yesu Nazalēte nui laaseigi laalòḡoma. ¹⁰ Naa ḡa gè kεeni Zeeluzalēme, zobogi nii gè sòlòni zalaḡa ḡula ḡundiḡiiti zea, gè lo naa ma, gè da kidaaleve nui ma moinmoin pili kasoi ḡa. Ni a la ḡena ga ti zaa vai leve vai, gè ḡeni vòpεεzu ba ga ti maanεεve ga ti za. ¹¹ Gè ḡeni levesu siε moinmoin su GALA deḡi vεlεiti pε bu, ga gè ḡeni faa zeizu ti ma, gè ḡoi ti la ga ti ḡεε ta-ḡidaalevei va, nà-ziiḡulai lateve pele ma ti laalòḡoma, gè ḡeni liizu gè da ti zo wεen laaiti su.

¹² Naa ḡa gè yēni su yeeta, zalaḡa ḡula ḡundiḡiiti ti valini mà ga ta-zobogi gè li Damase. ¹³ Ee, masagi, gè yēni pelei zu, folo ḡekpegi gè wozakalagi ḡa, é zeḡe geēḡòlōgi zu, é da volo gi-maḡoolii zu ga siεḡòḡiiti, ma zezei levegai foloi nòni va. ¹⁴ Gi pε gi looni zooi ma, gè wooi ta mēnini, é da ḡε pò Alame wooi zu, é da ḡε mà: «Sòle, Sòle, lee vaa zu è wòinzeḡezu? Da ḡòḡo maawanazu ga da ḡòḡo lòna ani ḡaazobagiti ga.» ¹⁵ Gè ḡeni ma: «Be ḡa ga de, Màliḡii?» Màliḡii ḡε mà: «Nà ḡa gè ga Yesu, nii è wòinzeḡezu. ¹⁶ Kεε wuzeḡe, è lo ḡòḡiiti ga, mazòlò gè ḡulaa è ve kεlēma, nii a kε gè è ḡε ga nà-botiqe nui, è da zeele wooi wo nuiti ma ga è kàave, ta è naama vaiti bo ti ma, niiti gè vaazu ti lεezu ga de mōnō. ¹⁷ Nà è unmō Zuifuiti ma ta zii ḡiligiti, niiti gè è levesu ti zaama. ¹⁸ Nà è levesu, nii a kε è ti-ḡaazuveiti seḡe ma, è ti ḡula kpidii zu, ti va wozakalagi ḡa, è ti ḡula Setana ná-zobogi wu, ti va GALA pò, nii a kε ti zuvaaye ga ta-ḡotoiti ta

ti tɔnɔ zɔlɔ ʋɔɔma, ta niiti ti ɲadegai ga kidaalevei maavele nɔn ma.»

¹⁹ Masagi Agelipa, naa ɟa é kεeni, gè la zooni gè ʋa ɟεε kulakεεmai naa zu vai ʋa, nii gè sɔlɔni, é ɟula geeɟɔlɔgi zu. ²⁰ Kεε gè tɔzeini dε, gè daazeeli Damase nuiti ma, naa ʋoluma Zeeluzalεme nuiti, naa ɟa é zeelini Zudee yooi zu nuiti pε ma, gaabela ga zii ɟiligiti, gè ɟeni ɟεεzu ti ma, keni ti zie velei maavalibo, ti ɟidaaleve GALA ma, ta ti kεεwotiiti kε niiti ti zoloogai maavalibogi ma keai ta-eteai zu.

²¹ Naa maavele ɟa é kea Zuifuiti ti sɔgai GALA sei velei wu, ti ɟε ti pàa. ²² Kεε GALA kpaave nɔn maazu, é yεga su za zeeli zaɟɟa, nà ʋε mu, gè ɟa zeele wooi wo bolomadɔɟɔiti ta seizumaanεεgiti ma. Niima gè bosu, naa la ga faa ɟili nɔpε, keni nii GALA goo wo nuiti ta Moizeni ti boni ga daa ɟa zeeli. ²³ Naa ɟa é kεeni Kilista a la bɔlɔ, ta é ɟε ga nu mɔungi gɔvεiti saama, é wuzeɟe, naa ʋoluma é kizo fai ma wozakalagi laazeeli dε Zuifuiti ma, é leɟa zeeli zii ɟiligiti balaa ma.»

Masagi Agelipa ɟisu vai

²⁴ Tei é ɟeni bɔezu ɟanu, Fεsetuse ɔainni la, é ɟε ma: «È litigε, Pɔle! Da-vaagwε golai ɟana é bologɟa!»

²⁵ Pɔle googaaʋoteni, é ɟε ma: «Ba-o, nà-nu vago wolai Fεsetuse, gè la litini. Wooi niiti gè ti wosu, ta ga gaama bɔei, gè ti wogε balaa ga ɟimalai. ²⁶ Tɔun ʋɔlɔ masagi Agelipa bɔɟɔi niima vaiti suɟwεε, naa ɟa é kεεzu gè la bɔezu pɔ ga ineine, dɔaʋe da ga niima vai tanɔpε ge la ɟεeni zeemazu, tɔzei ti la ɟεeni ga dɔɔɟuzuzu va. ²⁷ Masagi Agelipa, è laaʋe nei GALA goo wo nuiti gooiti da? Nɔn, kɔsugalage ga è laaʋe ti la.» ²⁸ Agelipa ɟeni Pɔle ma: «Da-ɟɔisiei zu,

su la mɔ ɔ̄oozani, è kè ga keletien!» ²⁹ Pɔle ɔ̄e ma: «Subuɔ̄fani ɔ̄a suɔ̄oozani, nà GALA falizu ga ɔ̄a ɔ̄ila nɔ laade, keɛ zɔ̄iti pɛ ti ɔ̄doi menisu za, wo pɛ wo ɔ̄e ga kèvele, é ɔ̄ula gili ɔ̄alui niiti polu!»

³⁰ Naa wogai ma, masagi ve-o, zou zεve ɔ̄fundigii ve-o, Belenise ve-o ta zɔ̄iti pɛ ti sei woni ti ɔ̄oba, ti pɛ ti wuzegeni. ³¹ Siɛgi zu ti ɔ̄eni ɔ̄ulazu la, ti ɔ̄eni ɔ̄εεzu ɔ̄ɔ̄ɔ̄ ma: «Zunui nii la faa nɔpɛ keeni nu a paa ma vaa zu, ɔ̄a é va vili kasoɔ̄a ma vaa zu.»

³² Agelipa ɔ̄eni Fεsetuse ma: «Ni zunui nii la ɔ̄eni woɔ̄ɔ̄ulani masagi Seezaal ma, nu a la yeebe ba.»

27

Pɔle lii vai Wɔlɔme

¹ Tei ti ɔ̄eni ga deve ga gi ɛ ɔ̄atoi zu, gi li Itali yooi zu, ti Pɔle ta kasoɔ̄a nui taɔ̄iligaa veeni masagi Oguste ná-salavusu bulu kundigii ta ya, nii daaseigi ɔ̄eni ga Zuliuse. ² Gi ɛeni Adelaɔ̄mite ɔ̄atoi gila su, nii é ɔ̄eni levesu ɔ̄ato losuveɔ̄ti Azi yooi zu, gi liini. Alisetaake ɔ̄eni gi va, Maseedɔ̄ine yooi zu nu ɔ̄eni de, ná-taazuve ga Tesalɔ̄nike. ³ Poluma voloi gi zeelini Sidɔ̄n. Tei Zuliuse ɔ̄eni ga nu ɔ̄ɔ̄ɔ̄ Pɔle ve, é vaani bu ga naa li ɔ̄ɔ̄laiti pɔ be, é kpɔba zɔ̄ɔ̄ ti ya. ⁴ Gi zegeni miná, gi ɔ̄a zie ga Sipele ɔ̄ake ɔ̄obu veleɔ̄i, tɔ̄zeɔ̄i fiɛɛi ɔ̄eni gi laaɔ̄omisu. ⁵ Siɛgi zu gi Silisi ta Panfili ɔ̄olodɛi ɔ̄udeni la, gi zeelini Miila, Lisi yooi zu. ⁶ Salavusu ɔ̄fundigii Alegezandili ɔ̄atoi gila kaani miná, é ɔ̄a li Itali, é gi ɛ naa zu. ⁷ Folo mɔ̄inmɔ̄in daawu gá-ɔ̄atoi la ɔ̄eni ziezɔ̄u valafala, gi wola ɔ̄ɔ̄lɔ̄ni, gi va zeeli Kenide taai ɔ̄obave. Tei fiɛɛi la ɔ̄eni keεzu gi va li miná veleɔ̄i, gi leveni ga Salemonee vele, gi leve Kelɛte ɔ̄ake ɔ̄obu veleɔ̄i. ⁸ Gi

leveni naama gake gjobuve ga kpalai nɔ, eyesu gi zeeli adave ta naa laasei ge ga «Bato losu vagɔi,» Lasee taai gjobave.

⁹ Yeegeɣala mɔinmɔin ge leveni gana, bato zu ziei gɣeni liizu ga wola baa, tɔɔzei zugi ma ziegi leveni niina. Naa gɣa é keeni, Pɔle gɣeni ti ma: ¹⁰ «Bɔɔlaiti, nà kaazu ga ni ada gɣena ade siei nii wo nɔ ti, faa zugologolo mɔinmɔin ka gɣezu ga batoi ta sugasɔi, kele ada balaa ade undaa gɣa gɣe é vili.» ¹¹ Kele salaɔusu gundigii laani bato bize nui ta bato kee nui la, é leve Pɔle wooi va, é gɣeni bosu. ¹² Naa vɔluma tei bato losuve la gɣeni vani ga nu samai leve ná, nuɔusei bɔɔɔzu zolooni ma ga gi zefɣe ná, ni toɣa zoo gɣezu gi zeeli Fenikise, Kelete bato losuve nii gaavotegai lekɣema nu yeezazuve folo liizu velei ma, ta lekɣema nu gɔvezuve folo liizu velei ma, nii a ke gi samai leve miná.

Fiile wolai lokoleve vai kpolodei gɣa

¹³ Lekɣema nu yeezazu vele viile goi vaani fee, ti gɣisieni ga ti yiima vai laazeelia ti ve, ti kɔlu gɣapɔgi gɣulani ziei wu, ti li ga zie zaama yooi Kelete gɣoba velei. ¹⁴ Kele su la gɣeni gɣoozani, fiile nɔi nii daaseigi ga «Wulakilɔn,» naa lokoleveni zie zaama laai maazu. ¹⁵ Fiilei batoi zegeni ya, naa la gɣeni zobo sɔɔɔni fiilei ma, gi bɔɔɔ yeni zea, é da li ga giye. ¹⁶ Gi leveni zie zaama you goi ta gɣoba, daaseigi ga Keloda. Tei é gɣeni gi tago maalɔɔɔguzu, gi gɣaabaani kele gi kein koi mazɔɔɔ. ¹⁷ Ti teai ma batoi zu, ti kɣɔba vele gɣaizieni, ti batoi zaamaɣili ga galuiti. Tei ti gɣeni luazu ga é mina vili naɣae munemunegi zu, ti fiile zuzo seɣei yeini, naa gɣa é keeni ti bɔɔɔ yeni fiilei ya, é da li ga giye. ¹⁸ Poluma voloi, tei

fiilei ɣeni ɓatoi wo la niikpisu, ti ná-kasɔi ɣilazu vilini ya kpolodei wu. ¹⁹ Foloji zavasiei, ti ɓatoi ɓize zɔɔlaiti pilini ya kpolodei wu ga ti ɓɔɔ yeeiti. ²⁰ Folo mɔinmɔin daawu nu la mɔ ɣeni foloi ta somideɣaiti kaazu. Fiilei ɣeni liizu ga zeeɣaaɓa nɔ kenein, gaabelasu kito nɔpe ge la mɔ ɣeni gi ve, ga gá ye vulua.

²¹ Suɣoozani niina gi la daami wosu, Pɔle wuzegeni nuɓuseiti saama, é ɣe ma: «Wo peɣega, ɓɔɔlaiti, ga maanɛeni ga wo woilo gɔo ma, ade mina zeɣe Kelɛte, naazu ade ɣea ɣizosu niima maanɔɣɔi ta faa zuɣologologi nii ma. ²² Kele ná wo lenesu niizu ga wo zebzezeɣe, wo tanɔpe ge la valaga zenvui ma, keni ɓatoi nɔ ɣa é ɣologolosu. ²³ Za kpidi GALAGI nii gè zea ta gè debizu, naa ná-geezuɣeelai gila maabuɣave bà, ²⁴ é ɣe mɔ: «Pɔle, mina lua, tɔzei keni è lo feya Seezaal ɣaazu, tɔ valɔ ka GALA ge è-zieɣɔɣiti pe kaliva è ma, tanɔpe ge la zaa.» ²⁵ Naa ɣa é ba, à zebzezeɣe mu, ɓɔɔaiti, tɔzei nɔun daave GALA da, ga velei bogai la mà, zekana é ɣeezu la. ²⁶ Kele keni de ade vili ya zie zaama laai gila su.»

²⁷ Nii ɣeni ga kpidi puugɔ maazu naanisei (14), fiile wolai da li nɔ ga giye Meeditelanee ɓolodei ɣa, kua zaamai ɓato ɓize nuiti ti gaɣaani ga gi maabuɣa kakei ta va. ²⁸ Ti kɔɣɔ galui vilini ziei wu, ti ka ga buɣoozave ga metele vuusavagɔ maazu lɔfela (37). Gi va lago li poun, ti pili mɔnɔ, ti ka ga metele vuufelegɔ maazu lɔsava (28). ²⁹ Kele tei ti ɣeni luazu ga ɓatoi mina loɣa kɔtuiti ba, ti kɔlu ɣapɔ naanigɔ vilini ɓatoi ɓoga velei, ti ɓala ga wozai seɣema vai. ³⁰ Tei ɓato ɓize nuiti ti ɣeni

pɔ ga ti vɛla, ti ɟula ɓatoi zu, ti kein koi vilɛni ziei ɟa, eɟe ta ɟe liizu poun ga ti kɔlu ɟapɔgiti pili velela velei. ³¹ Pɔle ɟeni salaɓusu ɟundiɟii ma ta salaɓusuiti: «Ni niima nuiti ti la yeni ɓatoi zu, wo la mɔ ɟizoga.» ³² Salaɓusuiti ti kein koi ma ɟaluiti tevelevɛni naazu, ti ɓe ba, ɛ loo bu.

³³ Wozai seɟe ma la yɔɟɔzu, Pɔle ɟeni nuɓuseiti pe tenɛsu ga ti daamii wo, ɛ ɟe ti ma: «Za ɟa ga folo puugɔ maazu naanisɛi (14) wo da maabɔungi wo, wo la de daamii nɔpe boni. ³⁴ Nà wo maanɛɛɛzu deɟemu ga wo daamii wo niina. Naa wola zolooge wo ma, nii a ke wo ɟula ve, naa vɔluma à la dà: Wo tanɔpe undɛɟai ɟila kpalaa ge loa ya.» ³⁵ E naa wogai ma, ɛ ɓului zeɟeni, ɛ mamagi ve GALA ɓe ti pe gaazu, ɛ galeɟale, naa vɔluma ɛ tɔɔzei ga mia. ³⁶ Zɔiti pe ti zɛɓezɛɟeni, ti tɔɔzei ga daamii woga. ³⁷ Gei kpein gi ɟeni ɓatoi zu, gi ɟeni ga nu unfelegɔ puulɓfela maazu lɔzita (276). ³⁸ Ti daamii wogai ma, ti ɓaa kpe, ti ta ɟulani ɓatoi ɟasɔi ma, mɔloi da ga ɓeleegi, ti da naa vili kpolodei wu.

³⁹ Siɛgi zu woza seɟeni la ma, ti la ɟwɛɛsu ɟaani kakei va, ti wɛɛni, ti zie bekegi ta vɛɛ ta ma naɟaegi, ti ɟeni ɟɛɛzu, ni ta zoo ti zɔ ɓatoi va miná velei. ⁴⁰ Ti kɔlu ɟapɔgiti ma ɟaluiti tevelevɛni, ti naati ze ziei wu, ti yeeɓe gaamago ɓato ɓize aniiti ba. Ti fiile zuzo seɟei wuzɛɟeni, ti te, ti da li ga kakei ma vele. ⁴¹ Keɛ ti zigani naɟae sigigi gila ba, nii kpolodei ma veinfein felegɔi gaaleai ba yɔɟɔzu, ti ɓata ná. Uelelave ɓatani ba kpe ɛ la ɟeni niikpisu, vɔluzuve da ɟaleɟale ga kpolodei ná-zeeɟaabaai.

⁴² Salaɓusuiti ti zooloni ma ga ti kasɔɟa nuiti pe paa, naa ɟa a ke ta mina ye lasesu, ɛ va vɛla. ⁴³ Keɛ

tai salavusu gundigii geni po ga e Pole gizo, e la geni vaani bu, ti va naama vai ge. E devei veeni ga zaiti pe ti zoogai lasesu, naati ti vili ziei ga mounpa, ti kakei mazoloo. ⁴⁴ E ge zaiti ti zeigulu zevaiti ma, ba batoi ma bulukpulugiti ma. Uele gana ese pe ge kakei maazolooni la ga pagoo.

28

Pole geai ma zie zaama yooi zu daa ga Malete

¹ Gi gfulaai ma faabaagi laawu, gi kwεeni ga zie zaama yooi naa laasei ka ga Malete. ² Na nuiti ti yeezeini gi wu ga pagoo, ti abu wolai gaazoni, ti gi pe toli ga gi goole, toozei tonai ta koolai ga e geni vaazu ga gola. ³ Pole kpatagalagi ta gaaleni ba ga e pu abui ga, keke abui liegi maavele ma, peegaali gila ge gfulani su, e so zeei va. ⁴ Na nuiti ti kaalii gaai ma zeleni Pole yeei va, ti geni geezu bogoo ma: «Gaama zu zunui nii ga ge ga nu vaa nui ta, kulaa no ga feya faa boii zu kpolodei wu, gaamanoo ada-galagi natukpoi la vaani bu, e va ye vulua.» ⁵ Keke Pole kaalii vobeni abui zu, e la voo ma zoolo nape gaagaani. ⁶ Naama nuiti ti geni naa maaboonsu, e geni ti gisu ga ti Pole ga zeei ve, ba e loo e za gaamanoo. Tei ti lebini maabungi naa zu, ti la faa nou nape kaani, e va ge ga Pole, ti-gigi valiboni, ti da ge ma: «Galagi ta ve de.»

⁷ Na gobave zie zaama yooi naa ma nu wola mungi daaseigi ga Pubiliuse na-kpeleiti ti geni na. E yeezeini gi wu ga neengi, e gi laazuvεe folo savagoo laawu. ⁸ Pubiliuse keege geni zeebezu, kolokpadimai ta kelendeigi ga e geni ba. Pole leni po be, e GALA fali be, e yeela ma, e balo. ⁹ Naa

voluma, seeβε nui niiti kpein ti ɣeni zie zaama laai zu, ti vaani balaa, tama ti pe ti valoni. ¹⁰ Ti unfema wola veeni gi ve, gi liizuve nii pe é ɣeni ga gi bedema ani, ti naa pe feeni gi ve.

Pole zeeli vai Wolome

¹¹ Alu savago leveni pe gi va le Algezandili batoi gila su, nii é samai ɣeeni zie zaama laai zu, batoi naa laaseigi voluve ɣeni ga «Gala felegoiti ti ga yoog-iti.» ¹² Gi zeelini Silakuse taazuve, gi ke miná ga folo savago. ¹³ Gi zegeni miná, gi da li ga kake jobu velei, eyesu gi zeeli Legio. Poluma voloi lekpema velei nu yeezazuve viilei lokoleveni, gi keeni ga folo felego gi va zeeli Puzole. ¹⁴ Gi kidaaleve nuiti tanigaa ɣaani miná, ti gi maaneneni ga gi doogfo ɣila ke ti va. Uele ɣana gi zeelini la Wolome. ¹⁵ Wolome ɣidaaleve nuiti ti gi-maawoo menini, ti vile pele ma gi laagomisu eyesu ti va adave ná laa ga Apiyuse Loofoi, ta ve ná laa ga Ween Laazu Uele Savagoi. Siegi zu Pole ti ɣaani la, é GALA mamani, naa voluma ino ge looni.

¹⁶ Siegi zu gi zeelini la Wolome, ti vaani bu ga Pole ye bofo vele wu, salavusui gila ge da vele ma.

¹⁷ Folo savago levgai ma, Pole Zuifuiti talotufoiti tolini ga ti ɣomi ta naati. Siegi zu naati ti vaani la po be, é ɣeni ti ma: «Keeleaiti, ge la faa ɣologoloni ada-nubuseiti ma, ge la ademewolani ta-vaa volomai ta ɣologoloni balaa. Anee naa ve, ti soni, ti pili kaso ɣa Zeeluzalame, ti kula miná, ti fe Wolome nuiti zea. ¹⁸ Naati ti begai ma ga na-faiti buuve, ti ɣeni ɣeezu, ti pile, tozei ti la ɣeni ndun so kaani, nii soloogai nu va vaa ma. ¹⁹ Keele tei Zuifuiti ti la ɣeni vaazu naa wu,

kee gelegele ge la gʼeni ná keni gè wooʼgulani masagi Seezaal ma, naa la bosu ga woin gʼa mà ga gè nà-nubuseiti maalɔ. ²⁰ Naa gʼa é kea gè toligi wogai la ga ade gʼa, ade yeye é vile naama vai va, tɔɔzei Izelayele ná-kitogi maavele gʼa za gè yɔlɔʼgʼoi nii zu la.»

²¹ Zuifuiti ti googʼaaʼvoteni, ti gʼe ma: «Gi la seve zɔlɔni, é va zege Zudee yooi zu da-vaa zu, gi-gʼeloin gila kpalaa ge la vaani, é va da-vaa ɲu wo gi ma. ²² Kee woin gʼa gi ma ga da bɔʼgʼoi è da-gʼisiei le ga giye. Nii é ga kalagi naa è ɔɔɔɔɔɔ ba, gi kweeni ga ade pe nuiti ta wuzegezu daalɔʼgʼoma ga gola.»

²³ Ti ku gʼili toni ga ti gʼomi. Naama voloi zeeliai ma, ti vaani pɔ be, ti moin, é leve ma mɔungi va. E zo sobui ma eyesu kpɔkɔi zeeli, Pɔle bɔeni ti ɔ, é ná-kalagi wo pelei le ga tiye: E GALA ná-masadai ma wooi laazeelini ti ma, é Moize ná-tɔgi zu woiti segeni ta GALA goo wo nuiti ta-bɔeiti, é gʼaaba kele ga é ti-gʼigi lati, é lo Yesu ná-fai va. ²⁴ Tanigaa ti laani gooi la, zɔiti ti la keeni pe ti va la da. ²⁵ Siegi zu ti gʼeni zegezu la Pɔle ɔ be, tiya letele ti la gʼeni zolooni faa gʼila ma, Pɔle niima gʼisie gʼilagi woni ti ma, é gʼe ma: «Gaama gʼeni Zenvu Nadagai ya, siegi zu é gʼeni bɔezu la wo-memewolani pɔ ga GALA goo wo nui Ezayi maavele, é gʼeni ti ma:

²⁶ «Li, è gʼe niima nubuseiti ma:

wa la woilo nɔ,
kele wo la faa gʼaagʼaa pe.

Wa la wele nɔ,
kele wo la wozagʼaa pe.

²⁷ Tɔɔzei niima nubuseiti ti gʼea ga kigaaza nuiti, ti bɔʼgʼo woizuɔlɔba, ti yeevee gʼaazu, naa gʼa a ke ti gʼaazu mina wozagʼa,

ti-woiyeɟeiti ti mina faa mɛni,
 ti-yii mina faa ɟaaɟa,
 ti va ɟale ma pò,
 nii a kε gè va ti ɟεδε.» »

²⁸ Pòle ɟɛni ti ma volu: «À kwεε mu ga kizo fai nii GALA ge fea, daa ɟana zeelizu zii ɟiligiti ma, naati mu ta woilo ma.» ²⁹ [Pòle naama wooi wogai ma, maaɟaali wolai yɛni Zuifuiti zɔɟɔzu, ti ɟa li.]

³⁰ Pòle kεeni ga kona felegɔ pɛlei naa wu, nii é seɟeni. E ɟɛni yeezeizu nuiti pɛ bu ná, niiti ti ɟɛni vaazu pɔ ga ti ka. ³¹ E ɟɛni GALA ná-masadai ma vai laazeelizu, é ɟa kalagi wo, é vilε Maligii Yesu Kilista ná-fai va ladalai zu, faa nɔpɛ ge la ɟɛni kpetevɛni naa va.

GALA Σευεῖ
Portions of the Holy Bible in the Toma language of
Guinea
Des portions de la Sainte Bible dans la langue de la
Guinée Toma

copyright © 2013 Pioneer Bible Translators

Language: Toma

Translation by: Pioneer Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

95f995fa-1e05-5170-a262-d0f7dabeeddf